gemeente SLUIS

BEGROTING 2025

(EN MEERJARENRAMING 2026-2028)

Inhoudsopgave

Voorwoord 3
Leeswijzer 4

Programma's 6
Programma 1: Duurzaamheid 7
Programma 2: Economie en Arbeidsmarkt 11
Programma 3: Wonen en Voorzieningen 15
Programma 4: Sociaal Domein 18
Programma 5: Bestuur en veiligheid 22
Programma 6: Algemene dekkingsmiddelen, overhead, vpb en onvoorzien 27

Financiële positie 29
Uitgangspunten 29
Begrotingssaldo / meerjarenperspectief 2025-2028 30
Overzicht van baten en lasten 32
Overzicht van incidentele baten en lasten 33
Overzicht van structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves 34
Structureel en reëel evenwicht 34
Stelposten 36
Geprognosticeerde balans 37
Investeringsplan 2025-2028 40
Reserves en voorzieningen 41
EMU-saldo 43

Paragrafen 45
Paragraaf Lokale heffingen 46
Paragraaf Weerstandsvermogen 59
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen 64
Paragraaf Verbonden partijen 72
Paragraaf Financiering 87
Paragraaf Bedrijfsvoering 89
Paragraaf Grondbeleid 93
Openbaarheidsparagraaf 99
Paragraaf Projecten 100

Bijlagen 105
Bijlage 1: Investeringsplan 106
Bijlage 2: Begrippenlijst 110
Bijlage 3: Overzicht bestuurlijke taakvelden 113
Bijlage 4: Indicatoren 115
Bijlage 5: Meerjarenperspectief 118
Bijlage 6: Beleidskaders 119

Voorwoord

Beste leden van de raad,

Hierbij bieden wij de begroting 2025 en meerjarenraming 2026-2028 aan. We lichten daarin onze speerpunten voor de komende periode toe. Deze speerpunten richten zich op de dienstverlening aan onze burgers, de bestuurlijke ambities (uitvoering coalitieakkoord en het addendum 'Ruimte voor Keuzes'), nieuwe wetgeving en de diverse projecten. De uitdagingen zijn onverminderd fors. De speerpunten vragen aanzienlijke investeringen, zowel financieel als qua organisatorische capaciteit. Waar nodig gaan we met u in gesprek om planningen aan te passen of prioriteiten te stellen.

Landelijke ontwikkelingen
Na een succesvolle implementatie van de rechtmatigheidsverantwoording is het nu zaak deze lijn de komende jaren vast te houden. De verwachting is dat de komende periode er nog wijzigingen in wet- en regelgeving zullen worden doorgevoerd. De auditcommissie is hierbij nauw betrokken. Met ingang van het boekjaar 2025 zal een nieuwe accountant de jaarrekening gaan controleren.

In het nieuwe regeerprogramma van het kabinet Schoof is veel aandacht voor verdere verbetering van leefbaarheid in de regio's. Dit onder andere via Elke regio telt, en door (samenhangende) opgaven rond zorg, wonen, infrastructuur, cultuur, onderwijs en water. Thema's die in onze begroting terugkomen.

Projecten
Samen met onze partners werken we in 2025 verder aan de diverse projecten. De gebiedsontwikkeling in Oostburg, het havengebied Breskens en de Regionale Mobiliteitsstrategie zijn hiervan enkele voorbeelden. Een volledig overzicht vindt u in de paragraaf Projecten.

Financieel perspectief
Bij de Kadernota 2025 konden wij geen sluitend meerjarenperspectief presenteren. Daarnaast laat de structurele doorwerking van de 2e Bestuursrapportage 2024 een negatieve tendens zien. Het College heeft ervoor gekozen een aantal begrotingsposten bij te stellen aan de meest actuele inzichten (waaronder Vitaal Oostburg, MFC IJzendijke en de renteontwikkelingen). Dit heeft geleid tot een meerjarenperspectief dat voor alle jaren positief is. De risico's vanuit landelijke ontwikkelingen en projecten blijven echter onverminderd aanwezig en groot. Toch kunnen we met gepaste trots melden dat de gemeente Sluis een financieel gezonde gemeente is.

Oostburg,

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN SLUIS,

De secretaris,	De burgemeester,
S.I. de Kievit-Minnaert	mr. M.M.D. Vermue

Leeswijzer

In de begroting treft u eerst het programmaplan en de verplicht voorgeschreven paragrafen, gevolgd door de financiële positie en tot slot de bijlagen.
De indeling van de programma's is conform het coalitieakkoord "Strategie met ambitie" alsmede het addendum "Ruimte voor Keuzes".

Het programmaplan bestaat uit de volgende vijf programma's:
1. Duurzaamheid
2. Economie en Arbeidsmarkt
3. Wonen en Voorzieningen
4. Sociaal Domein
5. Bestuur en Veiligheid

Na de programma's volgt het overzicht met de algemene dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien.

Per programma wordt achtereenvolgens weergegeven:
- Inleiding:
  Waar draait het om in het programma
- Speerpunten:
  Onderdelen van het beleid waarvoor extra aandacht is en waarbij per speerpunt twee vragen worden behandeld:
  - Wat willen we bereiken?
  - Wat gaan we daarvoor doen en wanneer?
- Wat gaat het kosten?

De vraag 'Wat gaat het kosten?' wordt op programmaniveau beantwoord. Ter informatie is in ieder programma een specificatie van de lasten en baten per taakveld toegevoegd.
Na de programma's wordt nader ingegaan op de financiële positie voor begrotingsjaar 2025 en het meerjarenperspectief 2026-2028.
Naast de genoemde programma's wordt een belangrijk deel van de begroting gevormd door de in het Besluit begroting en verantwoording (hierna BBV) verplicht voorgeschreven paragrafen:
- Lokale heffingen;
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
- Onderhoud kapitaalgoederen;
- Verbonden partijen;
- Financiering;
- Bedrijfsvoering;
- Grondbeleid;
- Openbaarheidsparagraaf;
- Projecten (niet verplicht).

Indicatoren
De gemeente Sluis past de basisset verplicht voorgeschreven indicatoren toe. Het doel van de verplichte basisset is het inzichtelijker maken van de begroting en een betere onderlinge vergelijkbaarheid van de gemeentebegrotingen mogelijk te maken. De verplichte indicatoren inclusief toelichting zijn opgenomen in bijlage 4.
Alle indicatoren en beschikbare cijfers zijn te ontsluiten via de website www.waarstaatjegemeente.nl. Op deze website is ook achtergrondinformatie beschikbaar over de bronnen en definities van de indicatoren en wat er precies wordt gemeten met de indicatoren.

Een aantal indicatoren uit de basisset is wellicht niet voor alle gemeenten beschikbaar, maar is wel van belang voor alle gemeenten. Gemeenten waarvoor de informatie beschikbaar is, moeten deze opnemen in de begroting. In de Regeling beleidsindicatoren is bepaald dat als de informatie niet beschikbaar is, de gemeenten deze niet op hoeven te nemen.

Bijlagen
Als bijlagen zijn in de begroting opgenomen:
Bijlage 1: Investeringsplan
Bijlage 2: Begrippenlijst
Bijlage 3: Overzicht bestuurlijke taakvelden
Bijlage 4: Toelichting indicatoren
Bijlage 5: Meerjarenperspectief
Bijlage 6: Beleidskaders

Programma’s

Programma 1: Duurzaamheid

Inleiding, de opgave
Onder Duurzaamheid onderscheiden we drie pijlers: energie, klimaat en circulariteit.
De energietransitie, klimaatadaptatie opgave en de overgang naar een circulaire economie zijn de grote opgaven waar we voor staan om de gemeente duurzaam leefbaar te houden voor komende generaties. Het Rijksbeleid is hierin sterk bepalend waarbij het Nederlands Klimaatakkoord op gemeentelijk niveau is doorvertaald naar ons gemeentelijk beleidsplan Duurzaamheid Sluis.

Energietransitie
Uitvoering van de energietransitie moet plaatsvinden op een manier die past bij de financiële draagkracht van onze inwoners en bedrijven, en bij de schaal van het platteland. De gemeente is hierin realistisch en richt zich vooral op het terugdringen van het gebruik van fossiele brandstoffen in woningen. We zetten onder andere in op isoleren, elektrificatie en communicatie.

Klimaatadaptatie
Daarnaast geven we invulling aan de klimaatadaptatiestrategie. Klimaatverandering heeft direct invloed op de fysieke leefomgeving c.q. inrichting van de openbare ruimte. We kijken naar het landschap, de waterberging en de inrichting openbare ruimte. Om bebouwd gebied klimaatadaptief in te richten, streven we naar label B (voldoen aan label B op alle thema's (wateroverlast, droogte, hitte, overstromingen) betekent dat de openbare ruimte klimaatrobuust is ingericht). Indien niet haalbaar moet het label minimaal één niveau hoger liggen. In de voorbereiding van projecten houden we zoveel als mogelijk rekening met het opnemen van klimaatadaptieve maatregelen. Daar waar we te maken hebben met wijkgerichte aanpak voeren we een pilot uit, waarin we bekijken wat nodig is om de wijk te laten voldoen aan label B. Naast de noodzakelijke maatregelen krijgen we hiermee ook inzicht in de kosten per inrichting van het betreffende gebied. Verder willen we ook een kijk op de toename van de beheers- en onderhoudskosten per discipline.
Deze zijn gereed of worden gereed gemaakt om de gevolgen van hitte, droogte, overstromingen en wateroverlast te beperken. Hierbij maken we werk met werk: bij rioolwerkzaamheden waarbij we hemelwater afkoppelen, leggen we de straat klimaatadaptief terug. We maken gebruik van waterdoorlatende verharding, groene parkeervakken, brengen hoog-, midden- en laaggroen aan en leggen wadi's in het groen aan.

Circulariteit
Bij een circulaire economie staat, in tegenstelling tot een lineaire economie, het hergebruik van materialen en grondstoffen centraal om zo uiteindelijk onze CO2 uitstoot te verminderen. Via het grondstoffengebruik dragen we bij aan de klimaatopgave, de biodiversiteitsopgave, het creëren van een schoon milieu en een veilige en schone leefomgeving en het bijdragen aan de leveringszekerheid van grondstoffen. In een circulaire economie zijn vrijwel alleen herbruikbare primaire, secundaire en duurzame biogrondstoffen in omloop. Dit doen we als gemeente Sluis, maar ook zoveel mogelijk in Zeeuws verband. Er wordt uitvoering gegeven aan het grondstoffenbeleid 2025-2029 dat in februari 2025 ter vaststelling voorgelegd wordt aan de gemeenteraad.
Naast hergebruik van materialen kijken we of we de vrijgekomen grond dermate kunnen bewerken dat deze is terug te plaatsen als grondverbetering en grondstabilisatie. Wat betreft hemelwater doen we onderzoek naar infiltratie van ingezameld water in de ondergrond of dieper gelegen zandpakketten.

Communicatie, participatie en educatie
We ondersteunen, adviseren, stimuleren en ontzorgen onze inwoners en ondernemers als het gaat om de energietransitie, klimaatadaptatie en circulariteit. Het is belangrijk dat we niet alleen doelen

stellen. Maar ook duidelijk communiceren over de stappen die we nemen om onze doelen te bereiken. Ook hoe inwoners en bedrijven én wij als gemeente hieraan kunnen bijdragen.

De globale koers van te nemen plannen en maatregelen staat in het vast te stellen beleidsplan Duurzaamheid. In juni 2024 heeft de raad besloten het plan eerst ter inzage te leggen alvorens vast te stellen. Eind 2024 ligt het beleidsplan Duurzaamheid ter vaststelling voor aan de raad. Hierin komen de pijlers energietransitie, klimaatadaptatie en circulariteit aan de orde. De geschetste maatschappelijke opgave is daarbij leidend. In het vast te stellen beleidsplan spreken we niet alleen ambities uit, maar stippelen we een strategie uit om onze ambities waar te maken. Die strategie is leidend voor concrete acties en besluitvorming, in onderlinge samenhang gewogen en weggezet in tijd en middelen. Voorafgaand aan het opstellen van het beleidsplan Duurzaamheid vond een burgerberaad plaats.

Speerpunten	
1. *Uitvoering van de Energietransitie, waaronder uitvoering Transitievisie Warmte* 2. *Uitvoering van Klimaatadaptatie* 3. *Uitvoering van Circulaire Economie* 4. *Uitvoering geven aan communicatie, participatie en educatie.*	
Wat willen we bereiken:	**Wat gaan we daarvoor doen en wanneer:**
1. Energie	
1.A. Energietransitie op een wijze die passend is bij de financiële draagkracht van inwoners en bedrijven.	We lobbyen bij het Rijk voor voldoende financiële middelen en uitvoeringscapaciteit bij gemeenten en marktpartijen. We roepen bij het nieuwe kabinet op om recht te doen aan de Zeeuwse voorwaarden, en de voortrekkersrol die Zeeland in de energietransitie wil vervullen. Uitvoering geven aan de opgaven vanuit de Transitievisie Warmte, Regionale Energie Strategie Zeeland (RES Zeeland) en het beleidsplan Duurzaamheid Sluis. Informatieverstrekking richting inwoners en bedrijven. Voor inwoners met name waar het gaat om de particuliere verduurzaming van woningen. Eigenaar-bewoners met lage energielabels worden geholpen met energiebesparing, verduurzaming en isolatiemaatregelen. Hiertoe geven we uitvoering aan de specifieke uitkering (SPUK-regeling) Lokale aanpak isolatie in afstemming met de specifieke uitkering energiearmoede van het programma sociaal domein. Uitvoering geven aan de SVN-regeling ‘Duurzaam en Langer Thuis’.

2. Klimaatadaptatie	
2. A. Een veilige en leefbare fysieke leefomgeving vormt de fundering voor maatschappelijke opgaven en activiteiten.	We houden bij de herinrichting van de openbare ruimte rekening met klimaatadaptatie. Uitvoering geven aan de Regionale en Lokale Klimaatadaptatiestrategie. We organiseren publieksacties om inwoners te stimuleren bij te dragen aan klimaatadaptatie op eigen terrein.
3. Circulaire Economie	
3.A. Een transitie naar een circulaire economie waarin grondstoffen optimaal worden ingezet en hergebruikt.	We koppelen en geven uitvoering aan het Zeeuws brede beleid Circulaire Economie: - We ondersteunen afvalvoorkomende initiatieven van inwoners; - We zetten een afvalcoach in via de ZRD - We nemen circulaire vereisten op in MVOI-projecten (Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen); - We nemen deel aan het Zeeuwse koplopersnetwerk (K&I netwerk); - We zetten stappen en doen ervaring op met toepassen van circulariteit in de openbare ruimte en gebouwen.
4. Communicatie en Participatie	
4.A. Betrokken medewerkers, inwoners, bedrijven en belanghebbenden bij het duurzaamheidsbeleid.	We geven uitvoering aan de paragraaf communicatie en participatie van het beleidsplan Duurzaamheid. We borgen participatie in de werkprocessen, zodat bij elke actie vooraf is overwogen hoe participatie toe te passen. We geven uitvoering aan duurzaamheidseducatie aan kinderen en jongeren. Dat doen we door digitale nieuwsbrieven uit te brengen en de website actueel te houden. Regelmatig informatiebijeenkomsten, workshops of gastlessen met specifieke stakeholders op het gebied van energie, klimaat en circulariteit te organiseren. We geven daarbij een podium aan ambassadeurs en goede initiatieven vanuit bewoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers. Zo delen we kennis en kunde breed.

Wat gaat het kosten?

(Bedragen x€ 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Lasten	5.003	6.573	6.476	6.607	6.749	6.882
Baten	4.559	5.219	5.783	5.882	5.994	6.091
Saldo van baten en lasten	**444**	**1.354**	**692**	**725**	**756**	**791**
Toevoeging aan reserves	484	279	-	-	-	-
Onttrekking aan reserves	335	-	4	4	1	-
Geraamd resultaat	**593**	**1.633**	**689**	**721**	**754**	**791**

Specificatie taakvelden 2025 (bedragen x € 1.000)

	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
1-2.1	Verkeer en vervoer	167	-	167
1-7.3	Afval	3.974	4.914	-940
1-7.4	Milieubeheer	2.335	869	1.466
Totaal		**6.476**	**5.783**	**692**

Programma 2: Economie en Arbeidsmarkt

Inleiding, de opgave
We willen onze economische structuur verbreden. Daarnaast worden kansen gezien voor de food industrie. Wij vinden het belangrijk dat gemeente Sluis een aantrekkelijk ondernemersklimaat heeft.

Wat betreft de **arbeidsmarkt** richten we ons op het behouden, en meer nog op het realiseren van een toename, van het arbeidspotentieel. We willen onze jongeren behouden voor de regio. Dat betekent ook dat we het voor hoger opgeleide jongeren aantrekkelijk(er) willen maken om terug te keren. Een belangrijke (rand-)voorwaarde hierbij is de beschikbaarheid van voldoende, betaalbare woningen. De gemeente Sluis heeft op het gebied van de arbeidsmarkt een faciliterende rol. We zoeken hierbij dan ook nadrukkelijk de samenwerking in de regio, met andere overheden (waar het gaat om het wegnemen van wettelijke belemmeringen op de grensoverschrijdende arbeidsmarkt) en het bedrijfsleven.

Wij komen in 2025 met een beleidsplan Economie in de vorm van een **economische agenda**. Deze vertalen we in een uitvoeringsprogramma met speerpunten.

Speerpunten	
1. *Versterken van de economische ontwikkeling door naast toerisme ook andere economische pijlers te versterken en zo de afhankelijkheid van één sector te verkleinen* 2. *Aanpakken van de tekorten op de arbeidsmarkt als gevolg van vergrijzing en ontgroening* 3. *Mobiele en digitale bereikbaarheid*	
Wat willen we bereiken:	**Wat gaan we daarvoor doen en wanneer:**
1. Economische ontwikkeling	
1.A. Ten aanzien van het toerisme streven we naar een optimaal evenwicht tussen leefbaarheid, aantrekkelijke bestemming, economische ontwikkeling, natuur en een open landschap.	We zetten in op de ontwikkeling van Waardevol Toerisme. Dit betekent aandacht voor kwaliteit, productinhoud en spreiding van toerisme in tijd (seizoen verlenging) en ruimte (koppeling kust-achterland). We zetten tevens in op (het monitoren van) draagvlak voor toerisme onder inwoners en streven een evenwichtige balans na in de lusten en lasten. We werken aan een eenduidige en herkenbare toeristische promotie (bestemmingsmanagement) van de streek met aandacht voor de profilering van het (vaak nog verborgen) achterland en de kernen en een gastvrij onthaal, conform de visie op toeristische streekpromotie en gastheerschap. Vanaf 2025 heeft de raad financiële middelen vastgesteld voor de verdere uitvoering van het strandbeleid. We ontwikkelen onze gemeente verder tot aantrekkelijke bestemming om gezond te recreëren. We rollen het Stimuleringsprogramma Gezondheidstoerisme verder uit en faciliteren en

	stimuleren initiatieven die hierbij passen. Het programma is gericht op zowel toeristen als inwoners.
1.B. Geconcentreerde winkelgebieden die zich bevinden in centrumgebieden met een divers en aantrekkelijk aanbod dat aansluit op de vraag.	Voor de vier aangewezen kernwinkelgebieden geven we duidelijk aan waar het centrumgebied eindigt en de aanloopstraten beginnen. De mogelijkheid om winkels in aanloopstraten te vestigen, wordt in de nieuwe omgevingsplannen (bestemmingsplanmatig) onmogelijk gemaakt c.q. juridisch “weg” gesaneerd.
1.C. Voldoende aanbod van grond op bedrijventerreinen. We kijken daarbij voornamelijk naar de meest kansrijke locaties.	Aangetroffen asbestvervuiling heeft gezorgd voor vertraging in het project uitbreiding De Vlaschaard in Eede. De planning is om in 2025 te beschikken over een onherroepelijk bestemmingsplan waarna gelijk kan worden overgegaan tot bouwrijp maken. De uitgifte van kavels is mede afhankelijk van de problematiek inzake de netcongestie en de vraag of elektriciteit kan worden geleverd. Met betrekking tot de particuliere bedrijventerreinen is bouwrijp maken en uitgifte kavels voorzien in 2025 voor de terreinen in Nieuwvliet en Smoutweg Sluis.
1.D. Een toekomstbestendige landbouwsector.	De Nederlandse land- en tuinbouw is een belangrijke economische sector. Voedselzekerheid en innovatie van de land- en tuinbouw en visserij staan centraal. Boeren, vissers en tuinders krijgen de ruimte om te ondernemen en tegelijkertijd bij te dragen aan het halen van de verschillende doelen die de maatschappij van hen vraagt. Een efficiënte en innovatieve voedselproductie draagt bij aan voedselzekerheid en aan ruimte voor en behoud van biodiversiteit en natuur. In onze gemeente zal het landbouwbeleid een plek innemen in de economische agenda. We zetten in op innovatie en verduurzaming in deze sector waar mogelijk. Daarnaast blijven we ons inzetten voor het verder ontwikkelen van onze gemeente tot een gekende Foodregio.
1.E. Aantrekkelijk ondernemersklimaat.	In 2025 geven we verder inhoud aan onze missie/slogan ‘Ondernemersloket, waar de ondernemer centraal staat’. Dit doen we door ondernemers actief te benaderen, te informeren en persoonlijk te bezoeken bij nieuwvestiging of bijzondere gelegenheden. We gaan door met de gesprekken met ondernemersverenigingen. Daarnaast wordt ingespeeld op actuele thema’s als cybercriminaliteit en netcongestie.

2. Arbeidsmarkt	
2.A. Balans op de arbeidsmarkt met inzet op toename en behoud arbeidspotentieel.	Wij streven naar voldoende, betaalbare woningen als randvoorwaarde voor het aantrekken van voldoende (geschoold) personeel. Onze acties zijn dan ook voornamelijk daarop gericht. We streven naar het behoud van jongeren in de regio via het aanbieden van kleinschalige opleidingen (o.a. in de vorm van praktijkroutes). Ook werken we (o.a. via OnbegrensdZeeuwsVlaanderen) samen met het bedrijfsleven, het (beroeps)onderwijs en Rootzz om jongeren blijvend aan de streek te binden. We zetten in op een grensoverschrijdende arbeidsmarkt. We kijken daarbij naar arbeidsmigranten, expats en seizoenarbeiders. We doen dit o.a. via een financiële ondersteuning van het Expat Center, de financiering van het grensinformatiepunt en sectorbureau grensarbeid en onze deelname aan de Experimenteerregio Vlaams-Nederlandse arbeidsmobiliteit.
3. Mobiele en digitale bereikbaarheid	
3.A. Glasvezel is beschikbaar voor inwoners en bedrijven zowel in de kernen als in het buitengebied.	We houden toezicht op de uitrol van glasvezel in de gemeente op basis van de gesloten overeenkomsten/convenanten met Delta, KPN en GlasDraad en coördineren de uitrol, zodat de graafoverlast beperkt blijft. We sluiten op initiatief van de marktpartijen nieuwe overeenkomsten/convenanten voor de uitrol van glasvezel.
3.B. Een dekkend mobiel netwerk in de gemeente Sluis met voldoende snelheid en capaciteit.	We onderhouden contacten met de diverse providers en vereniging Monet over het plaatsingsplan en behandelen aanvragen voor omgevingsvergunningen voor de plaatsing van nieuwe masten. Het antennebeleidsplan (2024) is hierbij ons uitgangspunt.

Wat gaat het kosten?

(Bedragen x€ 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Lasten	5.211	7.251	7.213	7.098	6.331	6.485
Baten	2.029	1.523	1.573	1.389	1.271	1.221
Saldo van baten en lasten	**3.182**	**5.728**	**5.641**	**5.709**	**5.060**	**5.264**
Toevoeging aan reserves	137	1.646	-	-	-	-
Onttrekking aan reserves	585	995	150	143	103	103
Geraamd resultaat	**2.734**	**6.379**	**5.490**	**5.566**	**4.957**	**5.160**

Specificatie taakvelden 2025 (bedragen x € 1.000)

	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
2-3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	606	606	-
2-3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	245	29	216
2-3.4	Economische promotie	1.115	56	1.059
2-4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	321	300	21
2-5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	385	2	383
2-5.4	Musea	1.446	32	1.414
2-5.5	Cultureel erfgoed	523	4	519
2-5.7	Openbaar groen en (openlucht)recreatie	2.572	544	2.028
Totaal		**7.213**	**1.573**	**5.641**

Programma 3: Wonen en Voorzieningen

Inleiding, de opgave
Vraagstukken rondom nieuwbouw, de verbetering van de bestaande woningvoorraad en (het behoud van) voorzieningen bekijken we in onderlinge samenhang. In 2023 is daarvoor het Beleidsplan Wonen vastgesteld.

Om een bijdrage te kunnen leveren aan de verdere economische ontwikkeling van de gemeente, de aantrekkelijkheid voor de arbeidsmarkt te verhogen en de leefbaarheid in onze gemeente verder te verbeteren, is het belangrijk dat de gemeente beschikt over voldoende **woningen**. Deze woningen dienen daarbij wel te voldoen aan de eisen van deze tijd: verduurzaamd en passend bij de veranderende bevolkingssamenstelling en bij de woonwensen van onze inwoners.

We streven daarbij tevens naar een prettige, groene en veilige woonomgeving, die klimaatbestendig is en voldoende voorzieningen biedt. Voor het behoud van **voorzieningen** in de verschillende kernen, is het noodzakelijk dat er voldoende gebruikers zijn, om de kwaliteit en betaalbaarheid te garanderen. Voor maatschappelijke voorzieningen geldt verder dat deze bij voorkeur ondersteund worden door het vrijwillige kader uit de verschillende dorpsgemeenschappen.

Ook de **bereikbaarheid** van deze voorzieningen is een aandachtspunt, mede vanwege de concentratie van voorzieningen, de vergrijzing van onze bevolking en een gewijzigd openbaar vervoersysteem.

Speerpunten	
1. Nieuwbouw voor permanente bewoning *2. Transformatie van de bestaande woningvoorraad* *3. Behouden van essentiële voorzieningen (zorg/onderwijs) in de gemeente* *4. Aandacht voor de bereikbaarheid van voorzieningen*	
Wat willen we bereiken:	**Wat gaan we daarvoor doen en wanneer:**
1. Wonen	
1.A. Evenwichtige groei van de bevolking o.a. door nieuwbouw van woningen voor permanente bewoning die kwalitatief en kwantitatief aansluit op de behoefte, met aandacht voor flexibel en aanpasbaar bouwen, gericht op kansrijke groepen en passend bij de behoefte van de arbeidsmarkt.	Op 1 januari 2024 is het nieuwe woonbeleid in werking getreden. Om het meerjaren uitvoeringsprogramma (4 tot 10 jaar) stap voor stap uit te voeren, zijn de momenten van woningbouwaanvragen verdeeld over twee momenten per jaar. Op die manier worden woningen gefaseerd over tien jaar toegevoegd. Daarvoor sturen we proactief op volkshuisvestelijke en ruimtelijke kaders.
1.B. Verbeteren van de kwaliteit en beschikbaarheid van de bestaande woningen.	De aanvraag van het Volkshuisvestingsfonds is gehonoreerd. De insteek is om in vier kernen de verouderde particulieren woningvoorraad te transformeren. We richten ons hierbij op het kwalitatief verbeteren van deze woningvoorraad. Hieronder wordt verduurzamen, renoveren en het levensbestendig maken verstaan. Er is een voorstel ingediend om te starten met een pilot samen met een externe partij. Met als doel om een werkwijze te ontwikkelen. Het is de bedoeling om begin 2025 hiermee te beginnen. Voor individuele woningeigenaren blijft de mogelijkheid bestaan om met de

	Stimuleringsregeling Duurzaam en Langer Thuis duurzaamheidsmaatregelen te treffen en/of levensloopmaatregelen. Daarnaast komen woningen met slechte energie labels in aanmerking voor de SPUK-regeling Lokale aanpak isolatie.
1.C. Beperken van de mogelijkheden om woningen die geschikt zijn voor permanente bewoningen als tweede woning te gebruiken en woningen die geschikt zijn voor permanente bewoning mogen max. 28 nachten per jaar worden verhuurd. Voorkomen dat nieuw te bouwen woningen die geschikt zijn voor permanente bewoning worden ingezet als tweede woning of om kortdurend toeristisch te verhuren.	Op 22 juni 2023 zijn het Beleidsplan Wonen 2023-2032 en de Huisvestingsverordening 2024 vastgesteld. De Huisvestingsverordening regelt het gebruik van woningen in de woonkernen als tweede woning. Toeristische verhuur in de woonkernen is toegestaan tot maximaal 28 nachten, mits de eigenaar/verhuurder een registratienummer heeft en de meldingsplicht naleeft. Op 12 december 2023 zijn de beleidsregels voor het verlenen en intrekken van vergunningen voor het gebruik van een woning als tweede woning in de gemeente Sluis door het college vastgesteld. In dit document wordt beschreven hoe het college de in de Huisvestingsverordening Gemeente Sluis opgenomen bevoegdheid tot het verlenen, intrekken en weigeren van vergunningen voor het gebruik van een woning als tweede woning uitvoert. Op 6 mei 2024 is de “Beleidsnota Toezicht en Handhaving Huisvestingsverordening Gemeente Sluis 2024”vastgesteld. Dit kader beantwoordt de vraag hoe wij omgaan met toezicht en handhaving van de Huisvestingverordening.
2. Voorzieningen	
2.A. We streven naar samenhang van wonen en voorzieningen in de vijf dragende kernen. Essentiële voorzieningen, alsmede de kwaliteit hiervan, behouden door het aangaan van samenwerkingsverbanden dan wel anders te organiseren.	In 2025 vindt de uitvoering plaats van de Visie op wonen, zorg, welzijn en voorzieningen (besluitvorming voorzien in december 2024). Deze visie is een aanvulling op het beleidsplan Wonen en borduurt voort op de beleidslijnen van Toekomstige Zorg (West) Zeeuws-Vlaanderen, Krachtig Verbonden en Vitaal West Zeeuws-Vlaanderen. Ook via de Regiovisie Zeeuws-Vlaanderen, Regiodeals en Elke regio telt werken we aan het behoud van essentiële voorzieningen.

3. Mobiliteit	
3.A. Integraal beleid op het gebied van mobiliteit.	De projectagenda met kaders, zoals opgenomen zal worden in het aanstaande gemeentelijk mobiliteitsplan, zullen verder worden uitgewerkt. Er zal een koppeling plaatsvinden met de regionale mobiliteitsstrategie.

Wat gaat het kosten?

(Bedragen x€ 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Lasten	25.389	33.522	30.871	29.755	29.494	30.818
Baten	14.526	12.075	12.440	12.379	12.631	12.822
Saldo van baten en lasten	**10.863**	**21.447**	**18.431**	**17.376**	**16.863**	**17.996**
Toevoeging aan reserves	7.220	3.107	481	447	420	113
Onttrekking aan reserves	1.021	927	463	435	333	159
Geraamd resultaat	**17.062**	**23.627**	**18.449**	**17.388**	**16.950**	**17.950**

Specificatie taakvelden 2025 (bedragen x € 1.000)

	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
3-0.2	Burgerzaken	46	-	46
3-0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	543	68	475
3-0.63	Parkeerbelasting	65	3.992	-3.927
3-1.2	Openbare orde en veiligheid	383	-	383
3-2.1	Verkeer en vervoer	7.686	145	7.541
3-2.2	Parkeren	770	-	770
3-2.4	Economische havens en waterwegen	394	-	394
3-4.2	Onderwijshuisvesting	446	73	374
3-5.2	Sportaccommodaties	3.214	422	2.792
3-5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	4.056	116	3.940
3-6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	3.150	794	2.357
3-7.2	Riolering	3.647	5.717	-2.069
3-7.5	Begraafplaatsen en crematoria	909	371	539
3-8.1	Ruimtelijke ordening	3.147	147	3.000
3-8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	7	-	7
3-8.3	Wonen en bouwen	2.409	597	1.812
Totaal		**30.871**	**12.440**	**18.431**

Programma 4: Sociaal Domein

Inleiding, de opgave
Sinds de decentralisaties van 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de ondersteuning en begeleiding van kwetsbare inwoners. De kern van het sociaal domein is de uitvoering van drie wetten: de Participatiewet, de Wet jeugdhulp en de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015. De uitvoering van deze wetten is echter nauw verbonden met de uitvoering van de Wet passend onderwijs, de Wet inburgering, de Wet schuldhulpverlening, de Wet publieke gezondheid, de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg en de aanpak Personen met verward gedrag. Al deze wetten zijn instrumenten om de ondersteuning van kwetsbare inwoners gestalte te geven. Als we spreken over het sociaal domein, dan bedoelen we dan ook het samenspel tussen alle sectoren die te maken hebben met de sociale kant van het gemeentelijke beleid: zorg, welzijn, onderwijs, gezondheidszorg, opvoeding, inburgering en sociale activering. Het gaat voor de individuele inwoner met zijn noden en behoeften om het samenspel van de gemeenschap en het zorgaanbod van professionals. Vandaar dat we ook inzetten op burgerparticipatie. We dragen bij aan het versterken van (dorps-) gemeenschappen. (Door sociale contacten, mantelzorg, burenbetrokkenheid en andere vormen van steun uit de gemeenschap heeft dat effect op de mate waarop mensen een beroep zullen doen op onze zorgsystemen.)

We streven bij de **dienstverlening aan onze inwoners** naar een ondersteunings- en hulpaanbod dat past bij wat mensen nodig hebben en dat effectief, dichtbij en betaalbaar is. Laagdrempelig en zonder wachtlijsten. Inwoners vragen daarbij om een integrale benadering van hun vraag en het zorg- en ondersteuningsaanbod. Niet alleen geredeneerd vanuit de wettelijke taak en het aanbod van de gemeente, maar vanuit de belevingswereld van inwoners. Inwoners hebben immers ook te maken met het aanbod vanuit zorgaanbieders, huisartsen, onderwijs, kinderopvang en de GGD. We werken daarom intensief samen (o.a. het programma Toekomstige Zorg Zeeuws-Vlaanderen en de Zeeuwse Zorgcoalitie). We kijken hierbij over de grenzen van de afzonderlijke wetten en financieringsstromen heen, maar met oog voor ieders rol, verantwoordelijkheid en mogelijkheden. Van monodisciplinair naar multidisciplinair. De cliënt staat daarbij centraal. Het doel is dat het aanbod complementair is en de aanpak afgestemd.

Naast het bieden van toegang tot zorg en ondersteuning gaan we ook (meer dan voorheen) inzetten op **preventie en ombuigen van zorg**. We doen dit vanuit het gedachtengoed van Positieve Gezondheid. Dit houdt in dat de gezondheid die mensen ervaren niet alleen wordt bepaald door de afwezigheid van ziekte, maar ook door de financiële, mentale en sociaal-maatschappelijke omstandigheden. Inzetten op preventie betekent ook dat de inzet en focus van de gemeente moet verschuiven van zorg naar welzijn (van individueel maatwerk naar collectieve indicatievrije activiteiten).

De toenemende zorgkloof – de vraag naar zorg neemt toe (o.a. door vergrijzing), terwijl het aanbod van zorg afneemt (met name door een tekort aan personeel) – vraagt verder dat we, naast preventie, ook gebruik moeten maken van onze ruimtelijke instrumenten om **wonen, zorg en voorzieningen** dichter bij elkaar te brengen en zo de reisbewegingen van ouderen en professionals te beperken en (sociale) ontmoetingen te stimuleren. En daarmee te werken aan gemeenschapsontwikkeling.

Speerpunten	
1. *Meer preventie door ombuigen van zorg naar welzijn* 2. *Integrale toegang en dienstverlening* 3. *Clusteren van wonen, zorg en voorzieningen* 4. *Betere grip en sturing op uitgaven*	
Wat willen we bereiken:	**Wat gaan we daarvoor doen en wanneer:**
1. Preventie en ombuigen van zorg	
1.A. De inzet en focus van de gemeente verschuift van zorg naar welzijn.	De inrichting van onze uitvoeringsorganisatie en ketenpartners krijgt steeds meer vorm. We starten met de Kerngezond methodiek. Door in te zetten op preventie voorkomen we een deel van de duurdere zorg. We kijken opnieuw naar de rol en verantwoordelijkheid van de gemeente. We kijken daarbij ook naar de inrichting van onze uitvoeringsorganisatie en naar mogelijke samenwerking in de keten en in de regio. In het tweede kwartaal van 2025 komen we met een geactualiseerde visie op de organisatie van zorg, ondersteuning en preventie aan inwoners in Sluis waaronder de uitvoering van het sociaal domein (Porthos). Bij het opstellen van die visie betrekken we ook de adviesraden en externe zorgpartners.
1.B. Een gezond, veilig en prettig leefklimaat.	Er wordt uitvoering gegeven aan de Brede SPUK-regeling in het kader van sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en het versterken van de sociale basis.
1.C. Alle jeugdigen binnen de gemeente Sluis groeien veilig op, krijgen de kansen om hun talenten te ontwikkelen en naar vermogen mee te doen.	We geven uitvoering aan de regiovisie jeugd. De hervormingsagenda jeugd is daarbij de leidraad.
1.D. Via (een vorm van) gratis kinderopvang bijdragen aan verhoging van arbeidsmarktparticipatie, behoud van kinderen in het Nederlandse onderwijssysteem, het voorkomen van ontwikkelachterstanden bij jonge kinderen en het bevorderen van kansengelijkheid. Het beoogde lange termijneffect is minder schooluitval en lagere zorgkosten.	We investeren in een verdere verhoging van de kwaliteit van het educatieve aanbod van de kinderopvang. Zowel lokaal als Zeeuws-Vlaams werken we een plan uit om de succesvolle aanpak van de startgroepen te verduurzamen (voorschoolse opvang). De inclusieve gedachte wordt verder vormgegeven door het investeren in preventieve ondersteuning en interprofessionele samenwerking.
1.E. Het bestrijden van energiearmoede.	We zetten in op bewustwording en energiebesparing, ook onder inwoners met een beperkt inkomen. Zo hebben we de regeling Energiebesparing verlengd tot eind 2025.

2. Integrale toegang en dienstverlening	
2.A. De gemeente streeft naar een hulp- en ondersteuningsaanbod dat past bij wat de inwoners nodig hebben. De basisdienstverlening is op orde. Aanvragen worden afgewerkt binnen de wettelijke termijn. De hulpvraag van de inwoner wordt integraal benaderd, vanuit ieders rol, verantwoordelijkheid en bevoegdheid, maar ook vanuit ieders expertise en mogelijkheden. Het aanbod is laagdrempelig, beschikbaar en betaalbaar.	De optimalisatie van de werkprocessen gaat ervoor zorgen dat de basis op orde komt en dat wachtlijsten geen regel maar uitzondering zijn. Via een nieuwe aanbesteding zorgen we voor een passend aanbod van Wmo voorzieningen voor onze inwoners.
3. Clusteren van wonen, zorg en voorzieningen	
3.A. Om de zorgkloof te overbruggen willen we wonen, zorg en voorzieningen ook fysiek dichter bij elkaar brengen. Dit moet leiden tot minder reisbewegingen van (schaarse) professionals en (minder mobiele) ouderen. En tot meer (sociale) ontmoetingen en sterkere informele netwerken.	In 2025 vindt de uitvoering plaats van de Visie op wonen, zorg, welzijn en voorzieningen (besluitvorming voorzien in december 2024). In regionaal verband wordt gewerkt aan een regionale uitvoeringsagenda voor ouderenhuisvesting en voor aandachtgroepen. Zowel de capaciteit en spreiding, als de kwaliteitseisen en het voorzieningenniveau voor zorgwijken (zoals vastgelegd in de woonzorgvisie) zijn hiervoor leidend.
4. Betere grip en sturing op uitgaven	
4.A. Beter inzicht in oorzaken van kostenstijgingen.	De dashboards zijn ingericht en dienen als sturingsinstrument. Daarnaast beschrijven we de processen opnieuw.

Wat gaat het kosten?

(Bedragen x€ 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Lasten	35.801	37.563	37.308	37.644	37.966	38.579
Baten	9.333	6.897	6.784	6.692	6.351	6.351
Saldo van baten en lasten	**26.468**	**30.666**	**30.524**	**30.952**	**31.615**	**32.227**
Toevoeging aan reserves	242	424	-	-	-	-
Onttrekking aan reserves	275	-	2	2	2	2
Geraamd resultaat	**26.435**	**31.090**	**30.522**	**30.950**	**31.612**	**32.225**

Specificatie taakvelden 2025 (bedragen x € 1.000)

	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
4-0.8	Overige baten en lasten	176	-	176
4-4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	3.077	415	2.662
4-5.1	Sportbeleid en activering	281	130	151
4-5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	451	25	426
4-5.6	Media	818	23	795
4-6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	1.173	109	1.064
4-6.2	Wijkteams	2.528	23	2.505
4-6.3	Inkomensregelingen	7.003	5.324	1.679
4-6.4	Begeleide participatie	4.046	30	4.016
4-6.5	Arbeidsparticipatie	1.272	245	1.026
4-6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.437	8	1.429
4-6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	4.603	240	4.363
4-6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	7.659	-	7.659
4-6.81	Geëscaleerde zorg 18+	128	-	128
4-6.82	Geëscaleerde zorg 18-	1.085	-	1.085
4-7.1	Volksgezondheid	1.572	211	1.361
Totaal		**37.308**	**6.784**	**30.524**

Programma 5: Bestuur en veiligheid

Inleiding, de opgave
De gemeente is voor velen de eerste overheid. We zijn letterlijk dichtbij, als het bijvoorbeeld de fysieke leefomgeving betreft of tastbare producten zoals een paspoort. Daarnaast nemen we veel besluiten die inwoners en ondernemers aangaan. In de uitvoering van al onze dienstverlenende taken willen wij klantgericht en betrouwbaar zijn.

Wij staan voor een veilige leefomgeving. Als gemeente vervullen we de regierol om, samen met onze veiligheidspartners en de burgers, te komen tot integraal beleid (en uitvoering daarvan) om dit doel te realiseren. We zoeken actief samenwerking op met partners die ons kunnen helpen bij het bereiken van onze ambities. De Zeeuwse norm weerbare overheid is hiervan een voorbeeld.

Speerpunten	
1. *Een veilige omgeving voor inwoners, ondernemers en bezoekers* 2. *Een weerbare en integere overheid (bestuurlijk en ambtelijk)* 3. *Goede bereikbaarheid van de gemeente, zowel fysiek als digitaal* 4. *De klantvraag staat voorop bij de verdere ontwikkeling van ons dienstverleningsconcept* 5. *Informeren en betrekken van inwoners, ondernemers en bezoekers. Een sterke (bestuurlijke) samenwerking in de regio* 6. *Burgerparticipatie*	
Wat willen we bereiken:	**Wat gaan we daarvoor doen en wanneer:**
1. Veiligheid	
1.A. Een veilige leefomgeving, waarbij we nauw samenwerken met onze burgers en veiligheidspartners (politie, justitie, brandweer, zorgpartners en andere hulpverleningsdiensten).	We geven uitvoering aan het Integraal Veiligheidsbeleid 2023-2026. Speerpunten hierin zijn: a. Digitale en ondermijnende criminaliteit; b. Zorg, jeugd en veiligheid; c. Veiligere leefomgeving/fysieke veiligheid. Er wordt jaarlijks een uitvoeringsprogramma opgesteld. Zoals toegelicht in de raadsbijeenkomst op 3 oktober 2024, richten we ons in 2025 op veiligheid in het buitengebied. We zetten daarbij in op een integrale aanpak samen met de partners die reeds in het buitengebied aanwezig zijn. Daarbij zoeken we afstemming met het handhavingsuitvoerings-programma (HUP). We stimuleren de meldingsbereidheid door burgers, en de opvolging daarvan. Bij het taakveld jeugd, zorg en veiligheid ligt de focus op procesregie. We werken aan een integrale aanpak waarbij zorg voorop staat om de veiligheid te borgen. Preventie is daar een belangrijke pijler. We willen sneller kunnen inspelen op nieuwe

	fenomenen en signalen van criminaliteit. Dit onder andere door snelle voorlichting en preventieacties. Op het gebied van brandweerzorg onderzoeken we, samen met de veiligheidsregio, op welke manier we een toekomstbestendige brandweerzorg kunnen leveren in onze gemeente. Ook de huisvesting zal hierbij onder de loep genomen worden.
1.B. Een weerbare en integere overheid.	We geven uitvoering aan de Zeeuwse norm weerbare overheid. In deze norm liggen de basisafspraken vast van de vijftien Zeeuwse overheden op het gebied van betrouwbaarheid, integriteit en weerbaarheid. De norm omvat negen uitvoeringsprogramma's, zoals Integriteit, Veilige Publieke Taak, Bibob, Signaleren en handhaven. Sluis is mede trekker van thema 1 Bewustwording bij bestuur en medewerkers en van thema 9 Informatiebeveiliging. Thema 1 richt zich het komende jaar op de lancering van een Zeeuwsbrede bewustwordingscampagne. Thema 9 richt zich op het uitvoeren van een Zeeuwsbreed cyberproject en ontwikkeling van beleid op het gebied van AI (kunstmatige intelligentie).
2. Dienstverlening	
2.A. Goede bereikbaarheid, zowel fysiek als digitaal, in alle dienstverlenende processen. 2.B. De klantvraag staat voorop bij de verdere ontwikkeling van ons dienstverleningsconcept.	In 2024 startten we de voorbereiding van de aanbesteding voor de aanschaf van een klantcontactsysteem (inclusief kennisbank). De implementatie en uitrol van dit systeem zal in 2025 en 2026 plaatsvinden. Een kennisbank helpt ons om inkomende klantvragen op een uniforme wijze vlot te beantwoorden. Met een klantcontactsysteem kunnen we onze contactmomenten met klanten beter beheren en verder professionaliseren. In 2024 is een onderzoek uitgevoerd naar de kwaliteit van onze telefonische dienstverlening. Hieruit is een verbeterplan opgesteld dat in 2025 uitgerold wordt in de organisatie. We gaan van goed naar beter. We onderzoeken op welke onderdelen we het meten van onze klanttevredenheid verder kunnen uitbreiden.

	In 2025 breiden we het aantal e-diensten op onze website verder uit. De paspoortpiek (2024-2029) zorgt ook in 2025 voor grote drukte aan onze balies. Zowel voor eigen inwoners als voor Nederlanders die in het buitenland woonachtig zijn. Samen met onze buurgemeenten Terneuzen en Hulst hebben we in 2024 een Zeeuws-Vlaamse Visie op Dienstverlening ontworpen en vastgesteld. In 2025 geven we invulling aan deze visie door het vaststellen en implementeren van gemeente specifieke servicenormen. Hierdoor wordt voor inwoners, bedrijven en bezoekers van onze gemeente duidelijker wat ze van onze dienstverlening kunnen verwachten.
3. Communicatie	
3.A. Informatie en nieuws delen via digitale communicatiekanalen die passen bij de doelgroep en de inhoud van de boodschap.	Het aantal communicatiekanalen neemt steeds meer toe. Eerder evalueerden we welke kanalen effectief zijn voor onze communicatie en welke we willen behouden. In 2025 ontwikkelen we een vernieuwd beleid waarin we vastleggen welke communicatiekanalen we wanneer en voor welke doelgroep inzetten. Met daarbij aandacht voor participatie. Hierbij denken we bijvoorbeeld aan de website, SamenSluis, digitale nieuwsbrieven en social media.
3.B. Een website waar inwoners, ondernemers en bezoekers snel en makkelijk de informatie kunnen vinden en regelen.	In 2024 (Q4) evalueerden we de gemeentelijke website en brachten we de wensen en behoeften van verschillende gebruikers in kaart. In 2025 ontwikkelen we een nieuwe website. Dit doen we op basis van de resultaten van het onderzoek en de uitgangspunten van onze communicatievisie en dienstverleningsconcept.
4. Bestuurlijke samenwerking	
4.A. Het realiseren van de doelen op onze strategische agenda ten aanzien van wonen, voorzieningen en mobiliteit; economie en arbeidsmarkt; en energie, klimaat en duurzaamheid.	We zetten ook in 2025 in op actieve samenwerking met partners, om onze strategische doelen te bereiken. Naast andere overheden zijn dit het bedrijfsleven, werkgevers- en werknemersorganisaties, professionele instellingen en maatschappelijke organisaties. We streven daarbij naar krachtenbundeling op het vlak van kennis en kunde, efficiëntie, effectiviteit, kwaliteit en financiën. Dit gebeurt onder andere via de Regiovisie Zeeuws-Vlaanderen, het rapport ‘Elke regio telt!’ en de kansenagenda die daaruit voortvloeit. We zijn tevens actief partner in onder andere

	OnbegrensdZeeuwsVlaanderen, Toekomstige Zorg Zeeuws-Vlaanderen, het OZO, het GOS, Euregio Scheldemond, P10 en de stedenband Amsterdam-Heerlen-Eemsdelta. Via onze betrokkenheid in VNG-klankbordgroepen blijven we dicht bij landelijke ontwikkelingen die voor onze ambities van belang zijn. We zoeken daarnaast de kansen op van de Regiodeals.
5. *Burgerparticipatie*	
5.A. Belangenorganisaties, inwoners en andere betrokkenen hebben in ruime mate inspraak in onze beleidsvoornemens. De band met dorps- en stadsraden wordt aangehaald, zij zijn een belangrijke gesprekspartner.	Burgerparticipatie is een groot goed. Eerder heeft het burgerberaad 'Hoe wordt Sluis duurzaam' plaatsgevonden. Het resultaat, 48 beslispunten, worden meegenomen in het beleid. Een klein aantal zijn of worden onderbouwd afgewezen. Het communityplatform 'Samen Sluis' krijgt steeds meer vorm. Naast een tweetal professionele buurtverbinders zijn er een 5-tal vrijwilligers aan het werk. Door online contact te leggen zorgen we voor offline contact. We werken aan ontmoeting en verbinding. Het bestuurlijk en ambtelijk apparaat wil burgerinitiatieven omarmen. Een burgerinitiatief is een initiatief waarin de inwoner zelf werkt aan de versterking van de leefbaarheid in zijn of haar kern. De gemeente faciliteert om de inwoner zelf eigenaar te laten worden van leefbaarheidsinitiatieven in hun kern. Die facilitering kan bijvoorbeeld door de inzet van een beperkt aantal ambtelijke uren om mensen de weg te wijzen en te helpen hun ideeën tot uitvoering te brengen. Natuurlijk behoort een financiële bijdrage tot de mogelijkheden, maar dan alleen ter ondersteuning, nooit tot volledige financiering. De inwoner zelf is aan zet!

Wat gaat het kosten?

(Bedragen x€ 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Lasten	8.936	10.983	8.405	8.470	8.656	8.745
Baten	6.354	4.202	918	947	1.006	1.007
Saldo van baten en lasten	**2.582**	**6.781**	**7.486**	**7.523**	**7.650**	**7.738**
Toevoeging aan reserves	270	655	-	-	-	-
Onttrekking aan reserves	38	-	509	509	509	264
Geraamd resultaat	**2.814**	**7.436**	**6.977**	**7.013**	**7.141**	**7.474**

Specificatie taakvelden 2025 (bedragen x € 1.000)

	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
5-0.1	Bestuur	1.386	-	1.386
5-0.2	Burgerzaken	1.604	870	734
5-0.4	Overhead	249	-	249
5-1.1	Crisisbeheersing en brandweer	3.378	7	3.371
5-1.2	Openbare orde en veiligheid	463	1	462
5-6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	1.325	41	1.285
Totaal		**8.405**	**918**	**7.486**

Programma 6: Algemene dekkingsmiddelen, overhead, vpb en onvoorzien

De gemeentelijke uitgaven worden gedekt uit verschillende inkomstenbronnen. Deze zijn te splitsen in specifieke en algemene inkomstenbronnen. De specifieke zijn direct te relateren aan de uitgaven van de programma's en zijn dan ook hierbinnen verantwoord. De inkomstenbronnen en uitgaven die niet direct te relateren zijn aan de programma's (algemene uitkering, lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is, deelnemingen enzovoorts) zijn in dit hoofdstuk opgenomen.
Een onderdeel van het programmaplan bestaat uit een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen, een overzicht van de kosten van de overhead, het bedrag voor de heffing voor de vennootschapsbelasting en het bedrag voor onvoorzien.

Wat gaat het kosten?

(Bedragen x€ 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Lasten	12.017	16.669	17.313	16.012	16.049	16.243
Baten	75.520	91.332	78.609	76.418	78.422	80.357
Saldo van baten en lasten	**-63.503**	**-74.663**	**-61.296**	**-60.406**	**-62.373**	**-64.114**
Toevoeging aan reserves	4.822	9.782	195	195	790	551
Onttrekking aan reserves	4.683	20.606	3.263	1.883	792	1.132
Geraamd resultaat	**-63.364**	**-85.487**	**-64.364**	**-62.094**	**-62.375**	**-64.695**

Specificatie taakvelden 2025 (bedragen x € 1.000)

	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
6-0.4	Overhead	14.442	22	14.420
6-0.5	Treasury	360	2.088	-1.727
6-0.61	OZB woningen	-	5.226	-5.226
6-0.62	OZB niet-woningen	-	2.648	-2.648
6-0.64	Belastingen overig	862	625	237
6-0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-	54.256	-54.256
6-0.8	Overige baten en lasten	1.598	-	1.598
6-0.8+	Onvoorzien	50	-	50
6-0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	-	-	-
6-3.4	Economische promotie	-	13.744	-13.744
Totaal		**17.313**	**78.609**	**-61.296**

Overhead
Een verplicht onderdeel van de begroting is het overzicht Overhead. Hierbij wordt de volgende definitie van overhead gehanteerd (conform Vensters voor Bedrijfsvoering):

Overhead is het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Tot de overhead horen alle functies die dit doel dienen. De overheadfuncties staan derhalve niet rechtstreeks ten dienste van de (externe) klant.

Het overzicht Overhead voor 2025 ziet er als volgt uit:

Omschrijving (bedragen * € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
Bedrijfsvoering	84		-84
Representatie	38		-38
Archiefbewaarplaatsen	62		-62
Overhead	1.945		-1.945
ICT	2.315		-2.315
DIV/archief	227		-227
Facilitaire Zaken	581		-581
Financiën	929		-929
Staf	1.138		-1.138
Huisvesting Oostburg	1.938	22	-1.916
P en O	2.483		-2.483
Secretaresses	541		-541
Team budgetten	665		-665
Communicatie/promotie	743		-743
Juridische advisering	276		-276
Bezwaarschriften	216		-216
Klachtencommissie	11		-11
Informatiebeveiliging	250		-250
Totaal	**14.442**	**22**	**-14.420**

Financiële positie

In het hoofdstuk financiële positie wordt ingegaan op de diverse onderdelen die van invloed zijn op en inzicht geven in de financiële positie van de gemeente Sluis.

Uitgangspunten

Het uitgangspunt van deze begroting is de Kadernota 2025 en de brief Meicirculaire 2024, waarop als gevolg van een aantal ontwikkelingen aanpassingen zijn aangebracht. Onder de paragraaf Begrotingssaldo/Meerjarenperspectief 2025-2028 gaan we hierop verder in.

De uitgangspunten zijn vastgesteld in de Kadernota 2025. Deze zijn van toepassing op deze begroting. Daarnaast is de meicirculaire 2024 verwerkt in de begroting conform de regels die zijn afgesproken met de gemeenteraad.

De verwachting blijft dat deze uitgangspunten de komende jaren zullen fluctueren door de huidige geopolitieke, maatschappelijke en economische ontwikkelingen. Daarom zal hiervoor elk jaar aandacht zijn in de kadernota.

De uitgangspunten zoals deze zijn vastgesteld in de kadernota:

Omschrijving	2025	2026	2027	2028
Inwoners	23.150	23.150	23.150	23.150
Woonruimten (incl. recreatiewoningen)	18.600	18.685	18.770	18.855
Salarissen/sociale lasten	4,4%	3,4%	4,3%	3,9%
Gemeentelijke heffingen*/indexeringen	2,3%	2,6%	2,6%	2,5%
Rente-% voor (nieuwe) investeringen	4%	4%	4%	4%
Algemene uitkering	De meicirculaire 2024 Gemeentefonds vormt de basis voor de begroting 2025 en de meerjarenraming 2026-2028			

*Voor verdere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf Lokale heffingen.

Begrotingssaldo/meerjarenperspectief 2025-2028

De voorliggende begroting, die een doorwerking betreft van de uitgangspunten van de vastgestelde kadernota 2025 en de brief over de meicirculaire 2024, resulteert in het volgende meerjarenperspectief:

bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Saldo Kadernota 2025 / Meicirculaire 2024	**667**	**-1.611**	**-1.337**	**-614**
Realistisch begroten MFC IJzendijke en Vitaal Oostburg	873	1.279	1.279	410
Inzet dividend ZEH tbv Vitaal Oostburg				340
Rentevoordeel	554	637	756	790
Beleidsplan Wonen	-140	-100	-100	-100
Wegen	58	82	102	112
Overige	225	169	261	156
Saldo begroting 2025-2028	**2.237**	**456**	**961**	**1.094**

Realistisch begroten MFC IJzendijke en Vitaal Oostburg
In de kadernota 2023 / Begroting 2023 zijn er bedragen opgenomen voor de realisatie van de grote projecten Vitaal Oostburg en MFC IJzendijke ter dekking van de kapitaallasten. Op basis van de huidige inzichten is de verwachting dat het gemeentehuis Oostburg niet eerder dan in 2028 in gebruik zal worden genomen, en het MFC IJzendijke vanaf 2029. Omdat de afschrijvingslasten pas worden verantwoord bij het in gebruik nemen van een investering, kunnen de budgetten (obv realistisch begroten) worden bijgesteld.

	2025	*2026*	*2027*	*2028*
- MFC IJzendijke	205	410	410	410
- Vitaal Oostburg (gemeentehuis)	668	869	869	-

Inzet dividend ZEH voor Vitaal Oostburg
Naast de hierboven genoemde bijstellingen wordt het vrij besteedbare deel van het dividend ZEH dat in 2024 is ontvangen (ca. € 8.500.000) ingezet ter dekking van de kapitaallasten van Vitaal Oostburg (gemeentehuis). Hierdoor ontstaat er een structureel voordeel van € 340.000 vanaf 2028.

Rentevoordeel
Bij de kadernota zijn we uitgegaan van een rente van 4%. Inmiddels zijn de rentetarieven aan het dalen, waarmee het hanteren van een lager percentage, 3%, beter aansluit bij de geldmarkt. Daarnaast is onze liquiditeitspositie in 2024 zeer royaal te noemen. Dit uit zich onder andere in het bedrag dat is uitgezet via het schatkistbankieren (zie ook geprognosticeerde balans). Hierdoor is inmiddels duidelijk dat er in 2024 geen nieuwe geldlening wordt aangetrokken en is tevens de verwachting dat dit ook in 2025 niet nodig zal zijn. Tezamen met de lagere rente levert dit dus een voordeel op van € 554.000 (2025), oplopend tot € 790.000 in 2028.

Beleidsplan Wonen
Bij het beschikbaar stellen van de budgetten voor het Beleidsplan Wonen (raad juni 2023) is bij de dekking een deel van de CDOKE-middelen (specifieke uitkering voor duurzaamheid) ingezet. Naar nu blijkt, vallen de kosten van het Beleidsplan Wonen niet binnen de bestedingsdoelen van CDOKE. Daarmee vervalt een bedrag van € 140.000 in 2025 en daarna structureel € 100.000 als dekking.

Wegen
De leges die in rekening worden gebracht voor werken aan wegen (bijvoorbeeld voor het in de grond leggen van kabels) zijn structureel hoger dan was voorzien en daarnaast is de bijdrage aan het Waterschap voor het onderhoud van de wegen lager geïndexeerd dan vorig jaar. Tezamen levert dit in 2025 een voordeel op van € 58.000 in 2025, oplopend tot € 112.000 in 2028.

Overige
Met name in de detailuitwerking van de aangepaste indexeringen zijn er verschillen ontstaan.

Saldo begroting 2025-2028
De begroting 2025 en het meerjarenperspectief 2026-2028 zijn vooralsnog sluitend.

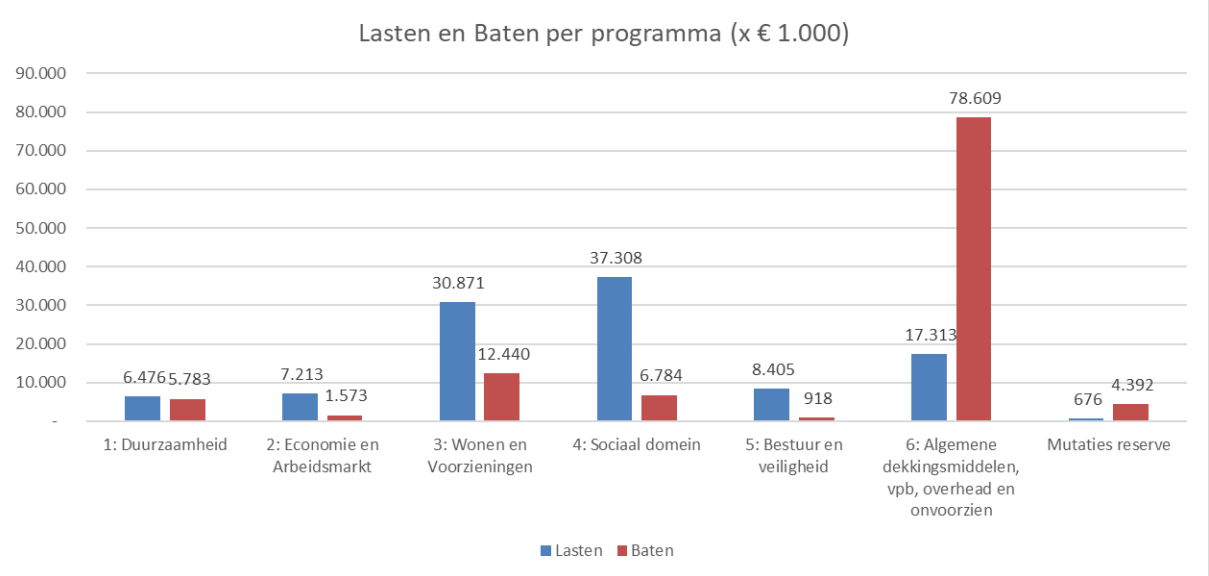
Overzicht van baten en lasten

In onderstaande tabel is een totaaloverzicht opgenomen van de baten en lasten en het saldo per programma. Overeenkomstig het BBV worden hierin de bedragen voor algemene dekkingsmiddelen, de overhead, heffing Vennootschapsbelasting en onvoorzien, afzonderlijk vermeld.

Een specificatie naar de bestuurlijke taakvelden is opgenomen onder de programma's. Een totaaloverzicht van de taakvelden is opgenomen in bijlage 4.

(bedragen x € 1.000)		Jaarrekening 2023		Begroting na wijz 2024		Begroting 2025		
Baten en lasten per programma		**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
1	Duurzaamheid	5.003	4.559	6.573	5.219	6.476	5.783	692
2	Economie en Arbeidsmarkt	5.211	2.029	7.251	1.523	7.213	1.573	5.641
3	Wonen en Voorzieningen	25.389	14.526	33.522	12.075	30.871	12.440	18.431
4	Sociaal domein	35.801	9.333	37.563	6.897	37.308	6.784	30.524
5	Bestuur en veiligheid	8.936	6.354	10.983	4.202	8.405	918	7.486
6	Algemene dekkingsmiddelen	1.219	75.387	3.206	91.311	2.821	78.343	-75.523
6-0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	61	-	-	-	-	-	-
6-0.4	Overhead	10.737	133	13.413	21	14.442	266	14.177
6-0.8+	Onvoorzien	-	-	50	-	50	-	50
	Totaal saldo baten en lasten	**92.357**	**112.321**	**112.561**	**121.248**	**107.586**	**106.107**	**1.479**
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves per programma								
	Mutaties reserve	13.174	6.937	22.528	15.893	676	4.392	-3.716
	Totaal na bestemming	**105.531**	**119.258**	**135.089**	**137.141**	**108.262**	**110.499**	**-2.237**
Resultaat		**13.726**		**2.052**		**2.237**		

In bijlage 5 vindt u het meerjarenperspectief van de baten en de lasten.



Overzicht van incidentele baten en lasten

Door een indicatie van de incidentele baten en lasten te geven, wordt informatie gegeven die relevant is voor het beoordelen van de financiële positie en de meerjarenraming. Onder incidenteel wordt verstaan baten en lasten die zich niet langer dan drie jaar voordoen.

(Bedragen x € 1.000)		2025	2026	2027	2028
PG	**Omschrijving lasten**				
	Exploitatielasten:				
2	Economische agenda, campagne wonen in Sluis	50	50		
2	Grondexploitaties	606	388	253	190
2	Strandbeleid	42	35		
2	uitwerken uitvoeringsplan economische agenda	150	150	150	
3	Toegankelijk maken openbare ruimte	50	50		
3	Transitiearrangement VOZV	33	33	57	57
4	Brede Spuk	330	241		
4	Opstellen kunst, cultuur en erfgoed beleid	60			
4	Uitwerken museumvisie in beleid	300			
4	Verhoging subsidieplafond cultuur	25			
6	Informatiebeveiliging	250			
6	Inhuur grote projecten	965	465		
6	Rente Schatkistbankieren	245			
6	Stelpost indexeringen	1.109	640	106	110
6	Taakmutaties circulaires (stelpost)	389	107	298	36
	subtotaal incidentele exploitatielasten:	*4.604*	*2.159*	*864*	*393*
	Toevoegingen aan reserves:				
	-				
	subtotaal toevoegingen reserves:				
	Totaal incidentele lasten	**4.604**	**2.159**	**864**	**393**
PG	**Omschrijving baten**				
	Exploitatiebaten:				
2	Grondexploitaties	606	388	253	190
4	Rijksbijdrage Jeugdzorg (via algemene uitkering)	599			
4	Rijksbijdrage Brede Spuk	330	241		
	subtotaal incidentele exploitatiebaten:	*1.535*	*629*	*253*	*190*
	Onttrekkingen aan reserves:				
2	Recreatievisie tbv tekort strandbeleid	42	35		
2	AR: Economische agenda, campagne wonen in Sluis	50	50		
2	AR: uitwerken uitvoeringsplan economische agenda	150	150	150	
3	Havengebied Breskens	104	76	24	
6	AR - inhuur grote projecten	965	465		
	Subtotaal onttrekkingen aan reserves	*1.311*	*776*	*174*	-
	Totaal incidentele baten	**2.846**	**1.405**	**427**	**190**
	Totaal saldo incidentele lasten en baten	**1.758**	**754**	**437**	**203**

Er is sprake van meer incidentele lasten dan baten. Deze hebben een positief effect op het structureel en reëel evenwicht.

Overzicht van structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Overzicht van de structurele toevoegingen aan en onttrekkingen uit de reserves:

bedragen x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
Structurele onttrekkingen reserves:				
Reserve gebouwen tbv:				
- egalisatie MJOP	1.504	626		
- dekking MJOP	714	714	714	714
Egalisatiereserve kapitaallasten tbv:				
- programma 1	4	4	1	
- programma 2	108	108	103	103
- programma 3	159	159	159	159
- programma 4	2	2	2	2
- programma 5	509	509	509	264
- Algemene dekkingsmiddelen	80	78	78	78
Totaal structurele onttrekkingen reserves	**3.080**	**2.200**	**1.566**	**1.320**
Structurele toevoegingen reserves:				
Reserve gebouwen, egalisatie MJOP			595	365
Egalisatiereserve wegen	481	447	420	113
Reserve dividend GBE Aqua	195	195	195	195
Algemene reserve, dekking gemeentehuis				340
Totaal structurele toevoegingen reserves	**676**	**642**	**1.210**	**1.013**

Structureel en reëel evenwicht

Op basis van onderstaand overzicht wordt aangetoond dat de begroting 2025 en meerjarenraming 2026-2028, conform de uitgangspunten in het BBV, structureel en reëel in evenwicht zijn. Dit houdt in dat structurele lasten kunnen worden gedekt met structurele baten. Indien dit niet het geval zou zijn, zou de kans groot zijn dat er op termijn een begrotingstekort ontstaat. De huidige ramingen tonen aan dat dit risico op dit moment niet aan de orde is.

Het structureel begrotingsevenwicht wordt berekend door de totale lasten en baten te verminderen met de incidentele lasten en baten. Het saldo dat overblijft moet op termijn positief zijn (de structurele baten zijn dan groter dan de structurele lasten). In alle jaren van de meerjarenraming is sprake van een positief structureel begrotingssaldo.

(bedragen x € 1.000)	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
Saldo baten en lasten voor bestemming	-1.479	-1.879	430	439
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	3.716	2.335	531	655
Begrotingssaldo na bestemming	**2.237**	**456**	**961**	**1.094**
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	1.758	754	437	203
Structureel begrotingssaldo (SRE)	**3.995**	**1.210**	**1.398**	**1.297**

Het SRE kan ook berekend worden op de volgende wijze:

bedragen x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
Structurele lasten	103.658	104.068	105.591	108.022
Incidentele lasten	4.604	2.159	864	393
Totaal lasten	***108.262***	***106.227***	***106.455***	***108.415***
Structurele baten	107.653	105.279	106.988	109.319
Incidentele baten	2.846	1.405	427	190
Totaal baten	***110.499***	***106.684***	***107.415***	***109.509***
Structurele saldo lasten en baten (SRE)	**3.995**	**1.210**	**1.398**	**1.297**
Incidenteel saldo lasten en baten	-1.758	-754	-437	-203
Totaal saldo lasten en baten	***2.237***	***456***	***961***	***1.094***

De conclusie uit bovenstaande berekeningen is dat we op basis van deze begroting voor alle jaren een structureel en reëel evenwicht hebben.

Stelposten

Evenals vorig jaar bevat de begroting geen taakstellingen. In plaats daarvan zijn er een aantal stelposten opgenomen. Dit zijn budgetten die nog nadere invulling behoeven. Hieronder staat een opsomming van deze stelposten. Dit betreft restanten van de stelposten die vorig jaar zijn opgenomen in de meerjarenraming bij de begroting 2024 en nieuwe posten uit de kadernota 2025.

bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Kadernota's	1.516	882	831	1.706
Algemene uitkering	408	126	310	48
Indexeringen	1.109	640	106	110
Overige	1.854	1.894	1.932	1.966
Totaal stelposten	**4.887**	**3.542**	**3.182**	**3.830**

Toelichting

Kadernota's

Stelposten (bedragen * € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Informatiebeveiliging	250			
Versterken projectorganisatie Regiovisie Zeeuws-Vlaanderen	55	57	58	60
Gronddepot Schoondijke	38	38	38	38
Brandweerkazerne Cadzand	7	7	7	7
Toegankelijk maken openbare ruimte	50	50		
Opstellen kunst, cultuur en erfgoed beleid	60			
Verhogen subsidieplafond cultuur	75	50	52	53
Uitwerken museumvisie in beleid	300			
Contractmanager Wmo	25	25	25	25
Hervormingsagenda jeugd	-750	-750	-750	-750
Realisatie Duinboulevard	151	150	149	148
Beheerplannen afdekking risico's	1.000	1.000	1.000	1.000
Vitaal West Zeeuws-Vlaanderen				870
Transformatie bestaande woningvoorraad	255	255	255	255
Totaal	**1.516**	**882**	**831**	**1.706**

Algemene uitkering

Bij de uitwerking van circulaires gemeentefonds (Algemene uitkering) wordt in beeld gebracht welke bedragen er beschikbaar worden gesteld ten behoeve van taakmutaties, decentralisatie-uitkeringen, integratie-uitkeringen en suppletie-uitkeringen. In afwachting van concrete voorstellen, worden deze budgetten opgenomen als stelposten in de begroting. Hieronder staan de totaalbedragen per circulaire die deze stelpost vormen. Voor het onderliggende doel per circulaire, wordt verwezen naar de raadsbrieven over desbetreffende circulaires.

Circulaires (bedragen * € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Meicirculaire 2021	148	156	98	98
Septembercirculaire 2021	-22	-22	-22	-22
Decembercirculaire 2021	79	86	86	86
Meicirculaire 2022	-153	-160	186	-86

Circulaires (bedragen * € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Septembercirculaire 2022	-62	-59	-61	-61
Decembercirculaire 2022	40	39	39	39
Meicirculaire 2023	237	-42	-141	-141
Septembercirculaire 2023	19	19	12	12
Meicirculaire 2024	122	109	113	123
Totaal circulaires	**408**	**126**	**310**	**48**

Het uitgangspunt bij bedragen uit de algemene uitkering is dat deze vrij besteedbaar zijn. Gemeenten zijn vrij om naar eigen inzicht invulling te geven aan de taken die door het Rijk worden opgelegd. Dat wil zeggen dat de beschikbare bedragen niet één op één besteed hoeven te worden aan het bijbehorende doel. Andersom betekent het ook niet dat indien er minder geld beschikbaar komt (de negatieve bedragen in bovenstaand overzicht zijn doorgaans correcties op eerdere taakmutaties), dit automatisch tot minder uitgaven door de gemeente moet leiden. Dit dient altijd een (lokale) afweging te zijn van het gewenste beleid en ambitieniveau.

Indexeringen
De stelpost indexeringen is vanuit de meicirculaire 2022 en 2023 in de meerjarenbegroting opgenomen. In de brief over de meicirculaire 2024 zijn wederom bedragen opgenomen ter compensatie van de indexeringen. Deze zijn bij het opstellen van de begroting 2025 volledig ingezet. De stelpost indexeringen die resteert, betreft derhalve het restant vanuit de meerjarenraming van vorig jaar.

Indexeringen (bedragen * € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Restant stelpost indexeringen	**1.109**	**640**	**106**	**110**

Overige stelposten
De overige stelposten verwijzen grotendeels naar de budgetten die genoemd worden in de paragraaf Begrotingssaldo/meerjarenperspectief 2023-2026, onderdeel Coalitieakkoord, in de begroting 2023. Ook hier betreft de onderstaande opsomming weer restanten van de ramingen van vorig jaar.

Overige stelposten (bedragen * € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Burgerparticipatie	89	89	89	89
Gratis kinderopvang	1.320	1.359	1.398	1.433
Kinderarmoede en schuldhulpverlening	22	21	20	19
Preventie-laaggeletterdheid en maatschappelijke begeleiding/inburgering	125	125	125	125
Preventief jeugdbeleid	121	124	124	124
Realisatie taakstelling Sociaal domein	176	176	176	176
Totaal stelpost Overige	**1.853**	**1.894**	**1.932**	**1.966**

Geprognosticeerde balans

Op grond van de begrotingsvoorschriften dient in de begroting een meerjarige geprognosticeerde balans te worden opgenomen. Hierna vindt u eerst de geprognosticeerde balans (activa en passiva) en daarna een nadere toelichting op de onderdelen investeringsplan (maakt deel uit van de vaste activa) en de reserves en voorzieningen. Tot slot wordt het EMU-saldo berekend.

Activa (bedragen x € 1.000)	1-1-2025	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028
Vaste activa					
Immaterieel					
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	208	208	208	208	208
Bijdragen in activa eigendom van derden	295	281	267	253	239
Materieel					
Investeringen economisch nut	48.518	53.060	54.109	52.344	49.765
Investeringen economisch nut, waarvoor heffing kan worden geheven	51.425	54.254	57.484	59.346	61.191
Investeringen maatschappelijk nut	16.144	16.720	17.710	18.073	18.092
Financieel					
Kapitaalverstrekkingen deelnemingen	17.445	17.445	17.445	17.445	17.445
Overige uitzettingen rentetypische periode van één jaar of langer	2.293	2.293	2.293	2.293	2.293
Totaal vaste activa	***136.328***	***144.262***	***149.518***	***149.963***	***149.234***
Vlottende activa					
Voorraden					
Onderhanden werk	740	601	275	27	-160
Gereed product en handelsgoederen	466	466	466	466	466
Uitzettingen met rentetypische looptijd < 1 jaar					
Vorderingen op openbare lichamen	7.923	8.562	7.639	8.586	8.924
Uitzettingen in rijks schatkist	35.000	15.000	-	-	-
Overige vorderingen	3.800	3.800	3.800	3.800	3.800
Liquide middelen					
Kas-, banksaldi	406	406	406	406	406
Overlopende activa					
Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen tlv volgende jaren	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
Totaal vlottende activa	***51.336***	***31.835***	***15.586***	***16.285***	***16.436***
Totaal ACTIVA	**187.664**	**176.098**	**165.104**	**166.248**	**165.669**

Passiva (bedragen x € 1.000)	1-1-2025	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028
Vaste passiva					
Eigen vermogen					
Algemene reserve	22.375	21.210	20.545	20.395	20.055
Bestemmingsreserve	54.660	52.109	50.439	50.059	49.403
Begrotingssaldo	-	2.237	456	961	1.094
Voorzieningen					
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	4.575	4.239	3.964	3.677	3.379
Van derden verkregen middelen met specifieke besteding	11.409	11.667	11.224	10.293	9.059
Vaste schulden met rentetypische looptijd > 1 jaar					
Onderhandse leningen binnenlandse banken en overige financiele instellingen	44.486	40.242	42.680	44.948	47.357
Totaal vaste passiva	***137.505***	***131.704***	***129.309***	***130.332***	***130.347***
Vlottende passiva					
Netto-vlottende schuld met rentetypische looptijd < 1 jaar					
Kasgeldleningen	9.392	9.392	9.068	9.130	9.308
Overige schulden	13.500	13.863	13.000	13.000	12.720
Overlopende passiva					
Van Eur. En Ned. Overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel voor volgende jaren	24.467	18.439	11.127	13.133	12.494
Overige vooruitontvangen bedragen ten bate van volgende begrotingsjaren	2.800	2.700	2.600	652	800
Totaal vlottende passiva	***50.159***	***44.394***	***35.795***	***35.915***	***35.322***
Totaal PASSIVA	**187.664**	**176.098**	**165.104**	**166.248**	**165.669**

Investeringsplan 2025-2028

De investeringsplanning is opgenomen in bijlage 1 bij deze begroting. Bij de berekening van de kapitaallasten is uitgegaan van de bepalingen uit artikel 8 van de Financiële verordening, vastgesteld bij raadsbesluit van 23 maart 2017. Het renteomslagpercentage (onder het BBV verplicht voorgeschreven) is voor 2025 berekend op 0,601%.

bedragen x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
Materiële vaste activa:				
- investeringen economisch nut	8.315	4.618	1.857	750
- investeringen economisch nut, waarvoor heffing kan worden geheven	4.328	4.787	3.443	3.446
- investeringen maatschappelijk nut	1.742	2.209	1.606	1.276
Financiële vaste activa	15	15	15	15
Totaalbedrag investeringen	**14.400**	**11.628**	**6.921**	**5.487**
Kapitaallasten (cumulatief)	632	1.143	1.495	1.725
Dekking uit voorziening rioolheffing	71	145	206	261

De kapitaallasten die voortvloeien uit deze investeringen zijn onder de lasten van de diverse programma's geraamd. Vaststelling van de programmabegroting 2025 houdt tevens in het beschikbaar stellen van de kredieten uit de kolom 2025 van het investeringsplan 2025-2028 (bijlage 1).

Reserves en voorzieningen

In de nota Reservebeleid 2017-2020 is, voor zover van toepassing, per reserve/voorziening het volgende in beeld gebracht:
- het doel van de reserve/voorziening;
- de voedingen en onttrekkingen;
- de maximale hoogte en maximale looptijd;
- bijzonderheden.

In onderstaand overzicht wordt een totaalbeeld gegeven van het verloop van de reserves en voorzieningen. Voor de onderstreepte reserves en voorzieningen geldt dat er in de begroting mutaties zijn opgenomen. Deze staan na het verloopoverzicht toegelicht.

bedragen x € 1.000 Stand per:	**1-1-2025**	**31-12-2025**	**31-12-2026**	**31-12-2027**	**31-12-2028**
Algemene reserve	22.375	21.210	20.545	20.395	20.055
Totaal algemene reserves:	**22.375**	**21.210**	**20.545**	**20.395**	**20.055**
Bestemmingsreserves:					
Grondexploitatie	2.164	2.164	2.164	2.164	2.164
Infrastructuur	487	487	487	487	487
Explosievenruiming	284	284	284	284	284
Demografische ontwikkelingen	392	392	392	392	392
Restauratie monumenten	28	28	28	28	28
Rekenkamercommissie	15	15	15	15	15
Reserve onderhoud gebouwen	9.383	7.165	5.826	5.707	5.350
Reserve onderh geb Visveiling	134	134	134	134	134
Egalisatiereserve bodemsanering	371	371	371	371	371
Egalisatiereserve bestemmingsplannen	281	281	281	281	281
Egalisatiereserve duurzaamheid	4.223	4.223	4.223	4.223	4.223
Bedrijfsvoering	772	772	772	772	772
Recreatievisie 2.0	122	80	45	45	45
Sociaal Domein	2.958	2.958	2.958	2.958	2.958
Egalisatiereserve wegen	460	941	1.388	1.808	1.921
Egalisatiereserve groen	205	205	205	205	205
Egalisatiereserve AU Gemeentefonds	5.051	5.051	5.051	5.051	5.051
Egalisatiereserve Havengebied Breskens	807	703	627	603	603
Egalisatiereserve archeologisch onderzoek	267	267	267	267	267
Reserve Deelneming GBE Aqua	10.611	10.611	10.611	10.611	10.611
Reserve Dividend GBE Aqua	1.100	1.295	1.490	1.685	1.880
Egalisatiereserve kapitaallasten	8.583	7.720	6.859	6.006	5.400
Reserve Volkshuisvestingsfonds	5.961	5.961	5.961	5.961	5.961
Reserve overhevelen budgetten	-	-	-	-	-
Totaal bestemmingsreserves:	**54.660**	**52.109**	**50.439**	**50.059**	**49.403**
Totaal reserves:	**77.035**	**73.319**	**70.984**	**70.454**	**69.458**

bedragen x € 1.000 Stand per:	1-1-2025	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028
Voorzieningen					
Voorzieningen verplichtingen, risico's					
Voorziening spaarverlof	693	693	693	693	693
Wachtgelden wethouders	70	-	-	-	-
Wethouderspensioenen	3.812	3.546	3.271	2.984	2.686
Voorzieningen middelen van derden					
Stimulering recreatieve sector	-	-	-	-	-
Voorziening rood voor groen	1.044	1.044	1.044	1.044	1.044
Woningbouwontwikkeling	455	455	455	455	455
Fonds Bedrijvenontwikkeling	10	10	10	10	10
Afvalstoffenheffing	2.202	2.090	1.954	1.804	1.657
Rioolheffing	6.795	7.134	6.796	5.984	4.866
Voorziening Waterberging	38	38	38	38	38
Voorziening Begraafplaatsen	96	127	158	189	220
Voorziening Vitaal West Zws-Vlaanderen	769	769	769	769	769
Totaal voorzieningen	**15.290**	**15.212**	**14.494**	**13.276**	**11.743**
Totaal reserves en voorzieningen	**92.325**	**88.531**	**85.478**	**83.730**	**81.201**

Toelichting mutaties reserves

Algemene reserve

Onttrekkingen	2025	2026	2027	2028
- uitwerken uitvoeringsplan economische agenda	150	150	150	
- economische agenda, campagne wonen in Sluis	50	50		
- Dekking inhuur grote projecten	965	465		
- Vitaal Oostburg - gemeentehuis				340

Reserve onderhoud gebouwen

Onttrekkingen	2025	2026	2027	2028
- Inzet ter dekking meerkosten MJOP	714	714	714	714
- Egalisatie MJOP	1.504	626		
Toevoegingen				
- Egalisatie MJOP			595	356

Reserve Recreatievisie 2.0

Onttrekkingen	2025	2026	2027	2028
- Strandbeleid: tekort in 2025 en 2026	42	35		

Egalisatiereserve wegen

Toevoegingen	2025	2026	2027	2028
- Vanuit beheerplan Wegen	481	447	420	113

Egalisatiereserve Havengebied Breskens

Onttrekkingen	2025	2026	2027	2028
- Op basis van exploitatieopzet Havengebied	104	76	24	

Reserve dividend GBE Aqua

Toevoegingen	2025	2026	2027	2028
- Ontvangen dividend GBE Aqua	195	195	195	195

Egalisatiereserve kapitaallasten

Onttrekkingen	2025	2026	2027	2028
- Ter dekking afschrijvingslasten investeringen	863	861	853	606

Toelichting mutaties voorzieningen

Voorziening wachtgelden wethouders

Bestedingen	2025	2026	2027	2028
- Uitkeringen	70			

Voorziening Wethouderspensioenen

Bestedingen	2025	2026	2027	2028
- Uitkeringen	266	275	287	298

Voorziening afvalstoffenheffing

Vrijval	2025	2026	2027	2028
- Dekking investeringen	107	107	107	107
- Saldo exploitatie afvalstoffen	13	29	43	41

Voorziening rioolheffing

Vrijval	2025	2026	2027	2028
- Saldo exploitatie riool	340			
Dotatie				
- Saldo exploitatie riool		338	813	1.118

Voorziening begraafplaatsen

Dotatie	2025	2026	2027	2028
- Tbv ruimingen graven/urnen	31	31	31	31

EMU-saldo

Het EMU-saldo geldt binnen de Europese Unie als een indicator om de gezondheid van de overheidsfinanciën te kunnen bepalen. Dit cijfer geeft aan of een overheid een overschot of een tekort heeft. Gemeenten moeten dit cijfer in hun begroting opnemen omdat het Rijk een verplichting heeft naar Europa.
Het EMU-saldo gaat niet uit van baten en lasten, maar gaat uit van ontvangsten en uitgaven van de gemeente, berekend op transactiebasis en overeenkomstig de voorschriften van het Europese systeem van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie.
Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel.

Wat is er dan anders aan de EMU-systematiek dan het (gemodificeerde) baten- en lastenstelsel dat de gemeenten hanteren?

Investeringen tellen bijvoorbeeld niet mee in het stelsel van baten en lasten. Daarbij wordt uitgegaan van de jaarlijkse kapitaallasten van de investeringen. Investeringen in een bepaald jaar tellen echter wel volledig mee in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben.

De berekening is in de navolgende tabel opgenomen.

Berekening EMU-saldo (bedragen * € 1.000)		**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
1.	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	7.524	1.479	1.878	-430	-99
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	-5.044	-7.867	-5.255	-447	729
3.	Mutatie voorzieningen	-138	-77	-718	-1.219	-1.533
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-49	-139	-326	-248	-187
5.	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	-	-	-	-	-
Berekend EMU-saldo (1 - 2 + 3 - 4 - 5)		**12.479**	**9.408**	**6.741**	**-954**	**-2.173**

Paragrafen

Paragraaf Lokale heffingen

De lokale heffingen zijn een belangrijk onderdeel van de gemeentelijke inkomsten. Het beleid aangaande deze heffingen is vastgelegd in diverse gemeentelijke verordeningen die door de gemeenteraad zijn vastgesteld.

We maken onderscheid in twee soorten heffingen:
- Belastingen: de opbrengst dient als algemeen dekkingsmiddel. Er staat geen prestatie tegenover. Voorbeelden zijn de onroerende zaakbelastingen, hondenbelasting, toeristenbelasting en forensenbelasting.
- Retributies: de opbrengst dient ter dekking van de gemaakte kosten van de dienst. Tegenover deze heffing staat een prestatie, zoals de rioolheffingen en de afvalstoffenheffing. De opbrengst van de retributies mag maximaal kostendekkend zijn.

Lokale heffingen

In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de inkomsten uit de lokale heffingen.

bedragen x € 1.000	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
Onroerende zaakbelastingen	7.715	7.590	7.874	8.088	8.290	8.498
Afvalstoffenheffing *	3.910	4.064	4.562	4.655	4.750	4.847
Rioolheffing *	5.415	4.968	5.691	5.267	4.982	4.819
Hondenbelasting	172	172	177	182	186	191
Precariobelasting	389	273	280	288	295	302
Toeristenbelasting	8.004	8.177	8.202	8.202	8.202	8.202
Forensenbelasting	4.821	5.504	5.542	5.579	5.617	5.655
Reclamebelasting	150	158	163	167	171	176
Marktgeld	22	23	24	25	25	26
Lijkbezorgingsrechten	334	324	335	346	358	370
Parkeerbelastingen	3.285	3.330	3.329	3.327	3.325	3.324
Naheffingsaanslagen parkeerbelasting	598	598	598	598	598	598
Leges Burgerzaken	502	839	854	882	941	941
Leges bouwvergunningen	730	424	441	457	474	474
Leges overige	898	179	325	292	297	302
Totaal	**36.945**	**36.623**	**38.397**	**38.355**	**38.511**	**38.725**
* na aftrek storting in voorziening dubieuze debiteuren						

Het beleid ten aanzien van de lokale heffingen

Coalitieprogramma Strategie met ambitie en addendum op het coalitieakkoord
In de Kadernota 2025-2028 zijn de uitgangspunten voor de gemeentelijke belastingen en heffingen 2025 opgenomen. Door de nieuwe coalitie is een addendum op het coalitieakkoord 2022 vastgesteld. In het coalitieakkoord zou met name de toeristenbelasting gefaseerd naar het landelijk gemiddelde worden gebracht. In het addendum is bepaald dat in afwijking van het coalitieakkoord 2022 de tarieven voor de (water)toeristenbelasting voor 2024 en 2025 worden gehandhaafd op het huidige niveau en niet meer gefaseerd naar het landelijk gemiddelde te brengen.

Onroerende Zaakbelasting:
Uitgangspunt bij de Onroerende Zaakbelasting zijn gelijkblijvende opbrengsten. Omdat een correctie met de waardeontwikkelingen in het kader van de Wet WOZ wordt toegepast, veranderen de tarieven wel. De tarieven OZB 2023 zijn hoger dan gerechtvaardigd gezien het feit dat begin 2023 bleek dat Sabewa de voorzichtig had getaxeerd en de WOZ-stijging hoger bleek dan gedacht. De verordening was toen reeds vastgesteld. Voor de tarieven 2024 is dit gecorrigeerd.

(Water)toeristenbelasting:
In het coalitieakkoord van 2022 was bepaald om de toeristenbelasting gefaseerd naar het landelijk gemiddelde te brengen. Op basis van het amendement van 9 november 2023 is besloten diepgaand onderzoek te doen naar de heffingsmaatstaf omzet en de tariefstijging van de (water)toeristenbelasting voor 2024 vast te stellen op 7%. Op basis van het addendum op het coalitieakkoord en het op 19 september 2024 aangenomen amendement zullen een aantal onderdelen met betrekking tot de toeristenbelasting verder onderzocht worden. Na besluitvorming kunnen de effecten verwerkt worden in de belastingverordening 2026.
Voor 2025 geldt als tarief voor de (water)toeristenbelasting: tarief 2024 + 2,3% meicirculaire.

Soort	Tarief
(mini)campings/jachthavens m.u.v. strandslaaphuisjes en de jaarplaatsen	€ 1,70
jaarplaatsen (mini)campings/jachthavens	€ 2,15
recreatiewoningen, pensions, etc.	€ 2,15
hotels	€ 2,80
strandslaaphuisjes	€ 2,80
niet beroepsmatig verhuurde ruimten	€ 2,15
Voor het houden van verblijf anders dan hierboven genoemd	€ 2,15

Parkeerbelasting:
De tarieven voor het straatparkeren blijven ongewijzigd. Voor wat betreft de omschrijving van de parkeervergunningen is in 2024 aansluiting gezocht bij Parkeerverordening 2024. De tarieven van de vergunningen worden met 2,3% conform de meicirculaire verhoogd.

Het tarief van de naheffingsaanslagen mag maximaal 100% kostendekkend zijn en niet hoger dan het wettelijk vastgestelde tarief. Voor 2025 bedraagt het wettelijk vastgestelde tarief € 78,80. Op basis van kostendekkendheid zal het tarief in de Verordening Parkeerbelasting 2025 voor gemeente Sluis € 73,70 bedragen. De kostendekkendheid van de naheffingsaanslagen parkeerbelastingen wordt voor 2025 als volgt begroot:

Berekening Kostendekkendheid naheffingsaanslagen parkeerbelastingen Bedragen x € 1.000,--	2025
Berekening vaste informatieverwerkingskosten	27
Berekening variabele informatieverwerkingskosten	81
Berekening kosten afschrijving en rente	71
Berekening personeelskosten/dienstverlening	315
Berekening overhead	77
Totale kosten	**571**
Aantal naheffingsaanslagen	7.745
Kosten per naheffingsaanslag	€ 73,70
Maximum tarief naheffingsaanslagen voor 2025	€ 78,80
Tarief naheffingsaanslag 2025	**€ 73,70**

Leges:
Per 1 januari 2024 is de nieuwe Omgevingswet in werking getreden. De wet biedt gemeenten meer ruimte voor lokaal maatwerk en moet leiden tot een betere en snellere besluitvorming.
De legesverordening is voor 2024 volledig herzien conform de modelverordening van de VNG en waarbij de tarieven met name gebaseerd zijn op de tijdsbesteding en daarmee meer in lijn liggen met de wens om tot een meer kostendekkende legesverordening te komen. In maart 2024 is een eerste wijziging op de legesverordening gepubliceerd.
Voor 2025 geldt dat de tarieven worden geïndexeerd met 2,3% conform de meicirculaire, met uitzondering van de tarieven waarvoor een wettelijk maximum geldt.

Forensenbelasting:
Deze blijft voor 2025 ongewijzigd.
- Heffingsgrondslag: een ‰ van de WOZ-waarde;
- Het minimumtarief voor de forensenbelasting voor woningen met een WOZ-waarde ≤ € 100.000 bedraagt in 2025 € 500;
- Alle objecten met een waarde variërende tussen € 100.000 en € 1.000.000 euro worden in 2025 belast met 5,0‰ van de WOZ-waarde;
- De maximaal te belasten WOZ-waarde van de forensenbelasting is vastgesteld op € 1.000.000 euro. Het maximale tarief voor de forensenbelasting komt hiermee in 2025 op € 5.000.

Toerekening overhead aan de heffingen
Definitie van het begrip overhead:
- Er wordt aansluiting gezocht bij de definitie in het kader van Vensters voor Bedrijfsvoering;
- Overhead zijn alle kosten die indirect samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

Bij de toerekening van de overhead aan de heffingen is uitgegaan van een methodiek uit de Handreiking kostenonderbouwing lokale heffingen, te weten een methodiek gebaseerd op de personeelslasten. Niet alle overheadkosten worden toegerekend; nagegaan is welke overhead redelijkerwijs kan worden toegerekend aan de heffingen. Niet toegerekend worden de kosten van:
- het bestuurssecretariaat: ondersteuning college van burgemeester en wethouders;
- commissie bezwaar, communicatie en gemeentejurist: communicatie en afhandeling van bezwaar- en beroepschriften inzake belastingen loopt via Sabewa Zeeland;
- de medewerkers belast met enkele specifieke taken van bedrijfsvoering (bijvoorbeeld informatiebeveiliging).

Daarmee rekening houdend komt de toeslag voor de overhead op de directe personeelslasten uit op 66%.

Regionale samenwerking Sabewa Zeeland
De heffing en invordering van onroerendezaakbelastingen, afvalstoffenheffing, rioolheffing, hondenbelasting, (water)toeristenbelasting, forensenbelasting, precariobelasting en reclamebelasting is overgedragen aan de gemeenschappelijke regeling Sabewa Zeeland. Sabewa Zeeland handelt tevens de kwijtschelding (voor zover van toepassing) van deze belastingen af. Op 1 juli 2022 is een wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen (WGR) in werking getreden met als doelstelling de democratische legitimatie van de gemeenschappelijke regelingen te versterken.

Tarieven 2025
In de begroting 2025 en de meerjarenraming 2026-2028 is uitgegaan van een aanpassing van de tarieven met 2,3%, zijnde de prijsindex bruto binnenlands product uit de meicirculaire 2024.

Uitzonderingen hierop zijn:

Belastingsoort	Verhoging
Onroerende Zaakbelastingen	Gelijkblijvende opbrengsten zijn het uitgangspunt. Correctie tarief met de waardeontwikkelingen in het kader van de Wet WOZ. De tarieven voor 2025 worden geïndexeerd obv de meicirculaire 2024.
Afvalstoffenheffing	Uitgangspunt is 100% kostendekkend. Om in 2024 100% kostendekkendheid te bereiken hadden de tarieven verhoogd moeten worden met 15,4%. Aangezien dit een forse verhoging was, is ervoor gekozen de verhoging te spreiden. Hierdoor is de verhoging voor 2024 beperkt gehouden tot 9%. Het resterende deel van de verhoging wordt in 2025 doorgevoerd. Inclusief een prijscorrectie worden de tarieven voor 2025 verhoogd met 8%.
Rioolheffing	Er is een nieuw GRP voor 2025-2029 opgesteld. Dit ligt ter besluitvorming voor aan de raad begin november. Op basis van het nieuwe GRP blijven de tarieven voor 2025 ongewijzigd.
Lijkbezorgingsrechten	Uitgangspunt is in basis 100% kostendekking. Op basis van de Visie Begraven en gemeentelijke begraafplaatsen is vastgesteld om een dekkingspercentage van max. 66% te hanteren. Als gevolg van de meerjarenonderhoudsplannen stijgen de kosten aanzienlijk. Daar komt bij dat de baten van de lijkbezorging naar beneden zijn bijgesteld aangezien meer mensen kiezen voor crematie in plaats van begraven en er derhalve ook minder uitgave is van grafrechten. De kostendekkendheid komt hierdoor aanzienlijk lager uit. Voor 2025 stijgen van de tarieven met het inflatiepercentage (2,3% conform meicirculaire 2024).
Parkeerbelastingen	De tarieven voor de parkeerbelastingen blijven ongewijzigd t.o.v. 2024. De tarieven voor de diverse vergunningssoorten worden per 2025 geïndexeerd met 2,3% conform de meicirculaire 2024.

Overzicht tarieven belastingen en heffingen

Soort	Grondslag	2024	2025
Ozb			
Woning eigenaar	Percentage WOZ-waarde	0,0777%	0,0803%
Niet-woning eigenaar	Percentage WOZ-waarde	0,2180%	0,2194%
Niet-woning gebruiker	Percentage WOZ-waarde	0,1777%	0,1789%
Afvalstoffenheffing			
Gebruiker	Eenpersoonshuishouden	€ 241,20	€ 260,50
Gebruiker	Tweepersoonshuishouden	€ 296,75	€ 320,50
Gebruiker	Meer dan tweepersoonshuishouden	€ 330,05	€ 356,45
Gebruiker	Geen personen ingeschreven in de gemeentelijke basisadministratie (Vakantie-/recreatiewoning/kluswoningen/ leegstaande woningen)	€ 330,05	€ 356,45
Rioolheffingen			
Gebruiker	Afvoer 0 t/m 300 m3 afvalwater	€ 305,55	€ 305,55
Gebruiker	Afvoer > 300 t/m 1.000 m3 afvalwater	€ 887,85	€ 887,85
Gebruiker	Afvoer > 1.000 t/m 2.500 m3 afvalwater	€ 1.298,00	€ 1.298,00
Gebruiker	Afvoer > 2.500 t/m 5.000 m3 afvalwater	€ 1.855,20	€ 1.855,20
Gebruiker	Afvoer > 5.000 m3 afvalwater	€ 1.855,20	€ 1.855,20
	Verhoogd met € 0,25 per m3 voor elke m3 waarmee de hoeveelheid afgevoerd afvalwater de 5.000 m3 te boven gaat.		
Hondenbelasting			
1e hond	Voor de 1e hond	€ 67,75	€ 69,30
Iedere volgende hond	Per hond	€ 125,70	€ 128,60
Kennel	Per kennel	€ 242,00	€ 247,55
Precariobelasting			
Reclameborden, uithangborden e.d.	Per stuk per jaar	€ 39,00	€ 39,90
Zonneschermen en luifels	Per stuk per jaar	€ 33,25	€ 34,00
Terras Boul. de Wielingen Cadzand en Kaai, Spuiplein en Oranjeplein Breskens	Per m2 per maand	€ 4,00	€ 4,35

Soort	Grondslag	2024	2025
Terras Ledelplein, Markt, Erasmus-straat, Raadhuisplein en Eenhoorn-plantsoen Oostburg	Per m2 per maand	€ 3,15	€ 3,20
Terras bebouwde kom Sluis	Per m2 per maand	€ 5,20	€ 5,30
Overige locaties gemeente Sluis	Per m2 per maand Terras	€ 2,75	€ 2,80
Toeristenbelasting			
(mini)campings/ Watertoeristen muv jaarplaatsen en strandslaaphuisjes	Per persoon per overnachting	€ 1,65	€ 1,70
Jaarplaatsen	Per persoon per overnachting	€ 2,10	€ 2,15
Pensions/recreatiewoningen	Per persoon per overnachting	€ 2,10	€ 2,15
Hotels	Per persoon per overnachting	€ 2,75	€ 2,80
Strandslaaphuisjes	Per persoon per overnachting	€ 2,75	€ 2,80
Voor het houden van verblijf anders dan hierboven genoemd	Per persoon per overnachting	€ 2,10	€ 2,15
Forensenbelasting			
Tarief 2025: 5,0‰ van de WOZ-waarde met een minimumtarief van € 500 voor woningen met een WOZ-waarde ≤ € 100.000. De maximaal te belasten WOZ-waarde is € 1.000.000 (forensenbelasting maximaal € 5000).			
Reclamebelasting			
Deelgebied 1 (kern Oostburg) bij een oppervlakte van de openbare aankondigingen van:			
Minder dan 0,1 m2		nihil	nihil
0,1 m2 of meer maar minder dan 15 m2		€ 1.039,00	€ 1.062,90
15 m2 of meer maar minder dan 25 m2		€ 1.157,80	€ 1.184,45
25 m2 of meer		€ 1.395,30	€ 1.427,40
Deelgebied 2 (bedrijventerrein Oostburg) bij een oppervlakte van de openbare aankondigingen van:			
Minder dan 0,1 m2		nihil	Nihil
0,1 m2 of meer maar minder dan 15 m2		€ 831,20	€ 850,30
15 m2 of meer maar minder dan 25 m2		€ 926,20	€ 947,50
25 m2 of meer		€ 1.116,15	€ 1.141,80
Parkeerbelastingen			
Naheffing parkeerbelasting		€ 76,40	€ 73,70
Dagtarief:			
Sluis		€ 5,00	€ 5,00
Kern Sluis		€ 12,50	€ 12,50
Kust		€ 7,50	€ 7,50

Toelichting

Onroerende zaakbelastingen
De onroerende zaakbelastingen worden geheven naar de taxatiewaarde van een object (woningen en niet-woningen) op basis van de Wet WOZ. Deze waarde wordt jaarlijks opnieuw bepaald door de taxateurs van Sabewa Zeeland. Voor de belastingaanslagen 2025 is de WOZ-waarde per 1 januari 2024 bepalend. In deze begroting is uitgegaan van gelijkblijvende opbrengsten. Afhankelijk van de waardeontwikkeling in het kader van de Wet WOZ vindt een correctie van het tarief plaats.

Vrijstellingen: uitsluitend de wettelijke verplichte vrijstellingen, zoals genoemd in art. 4 van de Verordening Onroerendezaakbelastingen 2025.
Kwijtschelding: onroerende zaakbelastingen komen niet in aanmerking voor kwijtschelding.

Afvalstoffenheffing
In de afvalstoffenheffing worden de lasten doorberekend voor het inzamelen, afvoeren en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen.
- Heffingsmaatstaf: tariefdifferentiatie naar aantal gebruikers van een perceel met als peildatum 1 januari van het belastingjaar.
- Vrijstellingen: geen vrijstellingen.
- Kwijtschelding: voor de afvalstoffenheffing kan kwijtschelding verleend worden.

In de berekening van de tarieven worden, naast de directe kosten, meegenomen: de overhead op de interne personeelskosten, de kosten van heffing en invordering door Sabewa Zeeland, de compensabele btw, het bedrag dat aan afvalstoffenheffing wordt kwijtgescholden en het bedrag dat in de voorziening dubieuze debiteuren wordt gestort.

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten voor het huishoudelijk afval opgenomen (kostenonderbouwing):

Omschrijving (bedragen * € 1.000)	**Uitgaven 2025 incl. BTW**	**Inkomsten 2025 incl. BTW**
Huishoudelijk afval	4.036	340
Milieustraat Oostburg	724	
Heffing/invordering afvalstoffenheffing	72	
Kwijtschelding	83	
Voorziening dubieuze debiteuren	100	
Totaal uitgaven en inkomsten	5.015	340
Netto lasten door te berekenen in de afvalstoffenheffing	4.675	
Opbrengst afvalstoffenheffing		4.662
Onttrekken aan de voorziening afvalstoffenheffing		13

Eventuele tekorten c.q. overschotten worden verrekend met de voorziening afvalstoffenheffing. Het begrote dekkingspercentage is 99,7%. Het tekort van 0,3% (€ 13.000) wordt onttrokken aan de voorziening.

Rioolheffingen
De riool- en waterzorgheffing hangt samen met de wettelijke zorgplicht van de gemeenten (op grond van artikel 228a van de Gemeentewet) voor onder meer:
- Het afvoeren van water;
- Het beheer van het grondwaterpeil;
- Het voorkomen van droogte.

De wijze waarop aan deze zorgplicht invulling wordt gegeven is vastgelegd in het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2025-2029. Dit ligt ter besluitvorming voor aan de raad begin november 2024. Op basis van het nieuwe GRP zijn de tarieven voor 2025 gelijk aan de tarieven voor 2024.

- Heffingsmaatstaf: De rioolheffing wordt geheven van de gebruiker van een perceel van waaruit water direct of indirect op de gemeentelijke riolering wordt afgevoerd. Het tarief is afhankelijk van het aantal kubieke meters water dat vanuit het perceel wordt afgevoerd.
- Vrijstellingen: de Gemeentewet schrijft geen verplichte vrijstellingen voor. Ook in de gemeentelijke belastingverordening zijn geen vrijstellingen opgenomen.
- Kwijtschelding: voor de rioolheffing kan kwijtschelding worden verleend, maar niet voor percelen, in hoofdzaak bestemd en gebruikt voor vakantie en andere recreatieve doeleinden.

In de tarieven worden, naast de directe kosten, meegenomen: de overhead op de interne personeelskosten, de kosten van heffing en invordering door Sabewa Zeeland, de compensabele BTW, het bedrag dat aan rioolheffing wordt kwijtgescholden en het bedrag dat in de voorziening dubieuze debiteuren wordt gestort.

Voorts worden in de rioolheffing nog doorberekend:
1. Archeologieonderzoek:
   De kosten van het vooronderzoek (bureauonderzoek, veldonderzoek als verslaglegging van het onderzoek) zijn volledig ten laste van de rioolheffing te brengen. Ook de eventuele kosten van extra (voorzorgs)maatregelen als er in een risicogebied wordt gegraven, vallen onder de kosten die toegerekend kunnen worden aan de zorgtaken (riolering, hemel- en grondwater). Kosten voor conserveren, deponeren, opslaan, enzovoort, tot en met het eindverslag komen voor rekening van de post Archeologie.
2. Explosievenonderzoek:
   Kosten vooronderzoek, projectplan en detecteren en benaderen komen ten laste van het project en zijn daarmee onderdeel van de zorgtaken (riolering, hemel- en grondwater).
3. Bodemvervuiling:
   Ook hier geldt dezelfde lijn als bij het archeologie- en explosievenonderzoek.
4. Huisaansluitleidingen bij rioolvervanging:
   De kosten van vervanging huisaansluitleidingen binnen rioolprojecten worden toegerekend aan het project.
5. Vervanging bestrating bij rioleringswerkzaamheden:
   De kosten van het openbreken en sluiten van de straat ter plaatse van de rioleringswerkzaamheden zijn geheel toe te rekenen aan de rioolheffing. Ook de kosten van de extra fundering van de weg vanwege de riolering (extra aanbrengen puin) worden rechtstreeks veroorzaakt door de riolering en horen bij de goede aanbrenging van de riolering. De kosten van nieuwe bestrating horen niet te worden doorbelast in de rioolheffing. Deze zijn immers niet opgeroepen door de zorgtaken en zijn ook geen rechtstreeks gevolg daarvan. De vervanging van het materiaal dat kapot is gegaan door het openbreken is dat wel.
6. Beleidskosten:
   Een deel van de kosten van beleidsambtenaren kan door belast worden, d.w.z. dat deel van de beleidsambtenaren die zich rechtstreeks met de zorgtaken bezighouden. Ook de kosten van het GRP kunnen volledig worden door belast.

In onderstaande tabel is de kostenonderbouwing van de rioolheffing opgenomen:

Omschrijving (bedragen * € 1.000)	Uitgaven 2025 incl. BTW	Inkomsten 2025 incl. BTW
Bermsloten/beschoeiingen	155	48
Straatreiniging	795	
Vrijvervalriolering	3.063	31
Drukriolering	1.101	
Oppervlaktewater	131	
Heffing en invordering rioolheffing	86	
Kwijtschelding	100	
Voorziening dubieuze debiteuren	75	
Totaal uitgaven en inkomsten	5.506	79
Netto lasten door te berekenen in de rioolheffing	5.427	
Rioolheffing		5.766
Dotatie aan de voorziening rioolheffing		339

De overschotten en tekorten worden verrekend met de voorziening rioolheffing. Het begrote dekkingspercentage is 106,2%. Het overschot van 6,2% (€ 339.000) wordt gedoteerd aan de voorziening.

Hondenbelasting
In artikel 226 van de Gemeentewet ligt de bevoegdheid tot het heffen van hondenbelasting vast. Dit wordt lokaal verder uitgewerkt in de Verordening hondenbelasting.
Belastingplichtig is de houder van één of meer honden binnen de gemeente. Wettelijk zijn er geen verplichte vrijstellingen voorgeschreven. In de gemeentelijke verordening zijn de volgende facultatieve vrijstellingen opgenomen:

1. Honden die zijn opgeleid tot en dienen als blindengeleidehond en in hoofdzaak als zodanig door een blind persoon worden gehouden;
2. Honden die zijn opgeleid tot en dienen als gehandicaptenhond en in hoofdzaak als zodanig door een gehandicapt persoon worden gehouden;
3. Honden die verblijven in een hondenasiel;
4. Honden die uitsluitend ten verkoop of aflevering in voorraad worden gehouden in een inrichting als bedoeld in artikel 3.7, eerste lid, van het Besluit houders van dieren;
5. Honden die jonger zijn dan drie maanden, voor zover zij tezamen met de moederhond worden gehouden;
6. Honden die in dienst zijn bij de politie.

- Heffingsmaatstaf: heffing naar het aantal honden.
- Kwijtschelding: er wordt geen kwijtschelding verleend voor de hondenbelasting.

Precariobelasting
Basis voor de heffing van precariobelasting is artikel 228 van de Gemeentewet, door de raad vastgelegd in de Verordening precariobelasting.
Belastingplichtig is degene die het voorwerp of de voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond heeft, dan wel van degene ten behoeve van wie dat voorwerp of die voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond aanwezig zijn.

Hoewel de gemeentewet geen verplichte vrijstellingen voorschrijft, zijn in de verordening de volgende vrijstellingen opgenomen:

1. Voorwerpen, indien de gemeente ter zake van het gebruik van de voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond waarop het voorwerp of de voorwerpen zich bevinden een recht heft op grond van artikel 229, eerste lid, onderdeel a, van de Gemeentewet, dan wel een privaatrechtelijke vergoeding is overeengekomen;
2. Voorwerpen, waarvan de gemeente genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht is, met uitzondering van voorwerpen die in gebruik zijn bij een derde;
3. Voorwerpen bij kleine en middelgrote evenementen, zoals bedoeld in de nota evenementenbeleid.
4. Uithangborden die in het kader van het ROMA-project zijn aangebracht in de Weststraat, Marktstraat, Oude Kerkstraat en Tuimelsteenstraat te Aardenburg en die voldoen aan de door de gemeente gestelde eisen van uiterlijk en mogelijke voorstellingen.

- De heffingsgrondslagen en tarieven zijn vermeld in een bij de verordening behorende tarieventabel.
- Kwijtschelding: precariobelasting komt niet voor kwijtschelding in aanmerking.

Toeristenbelasting
De toeristenbelasting is een belasting die op grond van artikel 224 van de Gemeentewet geheven wordt voor het houden van verblijf door niet-ingezetenen. Het gaat hier om een algemene belasting waarvan de opbrengsten toevloeien aan de algemene middelen van de gemeente. Dat laat onverlet dat tegenover de opbrengsten ook aanzienlijke investeringen staan die direct of indirect ten goede komen aan de recreatief-toeristische sector.

Naast de 'gewone' toeristenbelasting voor het verblijf in hotels, pensions, tenten, caravans etc. heft de gemeente Sluis ook een watertoeristenbelasting voor het verblijf op vaartuigen in het gemeentelijk watergebied.

Vrijstellingen:
De belasting wordt niet geheven voor het verblijf:
- Van degene die verblijft in een toegelaten instelling als bedoeld in artikel 4 van de Wet toetreding zorgaanbieders;
- door diegene die verblijf houdt in een gemeubileerde woning indien hij ter zake van het verblijf in of het ter beschikking houden van die woning forensenbelasting is verschuldigd.
- Van degene die verblijf houdt in een gemeubileerde woning voor welk verblijf forensenbelasting is verschuldigd;
- Van een vreemdeling als bedoeld in art. 29, eerste lid van de Vreemdelingenwet 2000, die rechtmatig in Nederland verblijft in de zin van artikel 8, letters c, d, f, g, h van voornoemde wet, en voor zover deze persoon verblijf houdt in een gelegenheid als bedoeld in artikel 2 van de Verordening, onder verantwoordelijkheid van het Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers.
- Op vaartuigen voor welk verblijf watertoeristenbelasting is verschuldigd.

Kwijtschelding: voor de toeristenbelasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Forensenbelasting
Voor het gedurende meer dan 90 dagen per jaar ter beschikking houden van een gemeubileerde woning door personen die geen hoofdverblijf hebben in de gemeente, wordt een forensenbelasting geheven.

Voor de heffingsmaatstaf is gekozen voor een promillage van de WOZ-waarde, waarbij het minimumtarief van de forensenbelasting in 2025 € 500 (WOZ-waarde 0 < € 100.000) bedraagt en het maximumtarief € 5.000 (WOZ-waarde op € 1.000.000 en hoger).

- Vrijstellingen: uitsluitend de verplichte vrijstelling uit artikel 223, lid 2 van de Gemeentewet voor degene die ter tijdelijke waarneming van een openbare betrekking of ter bijwoning van de vergaderingen van een algemeen vertegenwoordigend lichaam, waarvan hij het lidmaatschap bekleedt, dan wel ingevolge last of bevel van de overheid, buiten de gemeente van zijn hoofdverblijf vertoeft.
- Kwijtschelding: voor de forensenbelasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Reclamebelasting
Het heffen van reclamebelasting gebeurt op basis van artikel 227 van de Gemeentewet en geschiedt in de gemeente Sluis uitsluitend in de kern Oostburg op grond van de Verordening reclamebelasting. Een deel van de opbrengst wordt doorgesluisd naar de Stichting Ondernemersfonds Eenhoornstad. Voor doorsluizing van de opbrengst wordt hierop in mindering gebracht:

a. € 6.000 als jaarlijkse vergoeding van de perceptiekosten reclamebelasting.
b. € 13.000 als compensatie van de gederfde parkeerbelasting in Oostburg.
c. € 15.000 per jaar gedurende een periode van 20 jaar (ingaand 2014) als bijdrage in de aanpassingen van de infrastructuur in Oostburg.

Het grondgebied van Oostburg is onderverdeeld in twee tariefgebieden: het bedrijventerrein en het overige grondgebied van deze kern.
Belastingplichtig is degene die de openbare aankondiging heeft, dan wel degene ten behoeve van wie de openbare aankondiging is aangebracht.
- De heffingsmaatstaf: de belasting wordt geheven per vestiging en per bouwwerk met inachtneming van het overige in de verordening bepaalde.
- Vrijstellingen: de Gemeentewet bevat geen wettelijke vrijstellingen. In de verordening zijn een aantal facultatieve vrijstellingen opgenomen, zoals openbare aankondigingen voor ANBI-instellingen. Voor een specificatie hiervan wordt verwezen naar de verordening.
- Kwijtschelding: voor de reclamebelasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Marktgelden
De bevoegdheid tot het heffen van marktgelden ligt vast in artikel 229, 1e lid, onderdelen a en b van de Gemeentewet, op lokaal niveau uitgewerkt in de Verordening marktgelden.
De heffingsmaatstaven en tarieven zijn opgenomen in een bij de Verordening marktgelden behorende tarieventabel. In de tarieven voor de markten in Oostburg en Cadzand-Bad is op verzoek van de marktlieden een opslag verwerkt voor promotie.
Belastingplichtig is degene aan wie een standplaats op de markt is toegewezen. De markten moeten als zodanig zijn aangewezen in de Marktverordening 2020 van de gemeente Sluis.

- Vrijstellingen: er zijn geen wettelijke of facultatieve vrijstellingen in de verordening opgenomen.
- Kwijtschelding: marktgelden komen niet in aanmerking voor kwijtschelding.

Lijkbezorgingsrechten
De bevoegdheid tot het heffen van lijkbezorgingsrechten ligt vast in artikel 229, 1e lid, onderdelen a en b van de Gemeentewet en is verder uitgewerkt in de Verordening lijkbezorgingsrechten. In de verordening zijn geen vrijstellingen opgenomen.

De heffingsmaatstaven en tarieven zijn afhankelijk van de soort dienst en zijn vermeld in de bij de Verordening lijkbezorgingsrechten behorende tarieventabel.

De lijkbezorgingsrechten komen niet in aanmerking voor kwijtschelding.

Voor 2025 worden de tarieven met het inflatiepercentage (2,3%) verhoogd. In onderstaande tabel zijn de in de tarieven doorberekende kosten opgenomen:

Omschrijving (bedragen * € 1.000)	**Uitgaven 2025 incl. BTW**	**Inkomsten 2025 incl. BTW**
Lijkbezorging algemeen (lasten mogen wettelijk niet doorberekend worden in de lijkbezorgingsrechten)	38	
Beheer begraafplaatsen	844	2
Begrafenissen	370	3
Totaal uitgaven en inkomsten	1.252	5
Netto lasten door te berekenen in de lijkbezorgingsrechten	1.209	
Lijkbezorgingsrechten		335

Het begrote dekkingspercentage lijkbezorging is 27,7%. Overschotten of tekorten worden verrekend met het saldo van baten en lasten.

Parkeerbelastingen
De bevoegdheid tot het heffen van parkeerbelastingen is geregeld in de artikelen 225, 234 en 235 van de Gemeentewet en het Besluit gemeentelijke parkeerbelastingen. Het heffen van parkeerbelastingen ligt vast in de Verordening parkeerbelastingen en het aanwijzingsbesluit betaald parkeren. Met de ingang van het digitale vergunningenstelsel zijn ook de tarieven van de vergunningen geïndexeerd.

Belastingplichtig is degene die het voertuig parkeert in een aangewezen gebied voor betaald parkeren c.q. degene die de vergunning heeft aangevraagd.

- Vrijstellingen: In de verordening is uitsluitend de wettelijke vrijstelling uit artikel 225, lid 6 van de Gemeentewet opgenomen, t.w. vrijstelling voor degene die het voertuig heeft geparkeerd, indien deze aannemelijk maakt dat ten tijde van het parkeren een ander tegen zijn wil van het voertuig gebruik heeft gemaakt en dat hij dit gebruik redelijkerwijs niet heeft kunnen voorkomen.
- Het tarief is afhankelijk van de parkeerduur en de locatie waar geparkeerd wordt.
- Kwijtschelding: parkeerbelastingen komen niet voor kwijtschelding in aanmerking.
- Handhaven: gekozen is voor de fiscale afhandeling. De kosten dit hiermee gemoeid zijn worden verhaald in het tarief van de naheffingsaanslag. Dit tarief wordt middels een kostenbesluit naheffingsaanslagen gepubliceerd.

Leges worden geheven op grond van de artikelen 156, eerste en tweede lid, aanhef en onderdeel h, en 229, eerste lid, aanhef en onderdeel b, van de Gemeentewet, de artikelen 2, tweede lid, en 7 van de Paspoortwet en artikel 13.1a van de Omgevingswet.

- Belastingplichtig is de aanvrager of degene voor wie de aanvraag is gedaan.
- Heffing: naar maatstaven en tarieven zoals in de tarieventabel opgenomen.
- Vrijstellingen: leges worden niet geheven voor:
  a. het in behandeling nemen van een verzoek om een verklaring omtrent inkomen en vermogen;
  b. het in behandeling nemen van een verzoek om een financiële bijdrage;

c. diensten die ingevolge wettelijk voorschrift zijn vrijgesteld van rechtenheffing of kosteloos moeten worden verleend;
d. diensten waarvan de kosten krachtens afdeling 13.6 van de Omgevingswet zijn of worden verhaald.

- Kwijtschelding: bij de invordering van leges wordt geen kwijtschelding verleend.
  Onder voorwaarden kunnen leges wel deels worden terug vergoed (bv. bij het intrekken van een aanvraag).

Kwijtschelding

Naast de heffing en invordering wordt ook het verlenen van kwijtschelding uitgevoerd door Sabewa Zeeland. Bij raadsbesluit van 22 december 2022 is de Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen 2023 vastgesteld. Voor belastingen die in aanmerking komen voor kwijtschelding wordt voortaan verwezen naar de betreffende belastingverordeningen.

In de begroting 2025 is een bedrag van € 182.500 opgenomen voor gehele of gedeeltelijke kwijtschelding. Met het kwijt te schelden bedrag is in de onderbouwing van de tarieven afvalstoffenheffing en rioolheffing rekening gehouden.

Belastingdruk

Voor de lokale lastendruk wordt verwezen naar de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Landelijk vergelijk - Coelo-Atlas lokale lasten

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (Coelo) van de Rijksuniversiteit Groningen brengt jaarlijks de Atlas van de lokale lasten uit. Dit is een jaarlijks overzicht van de heffingen van gemeenten, provincies en waterschappen. Voor alle gemeenten brengen zij voor de ozb, rioolheffing en afvalstoffenheffing uitgebreid de heffingssystematiek, tarieven en kwijtschelding in kaart. Ook is onderzocht welke gemeenten de hoogste en de laagste woonlasten hebben.

In de Atlas lokale lasten 2024 staat Sluis op de 84e plaats (van de 342) van de goedkoopste gemeenten in Nederland met € 911 woonlasten voor meerpersoonshuishoudens (eigenaar-bewoner). De gemeente Rijssen-Holten is de goedkoopste gemeente van Nederland met € 675 woonlasten. De woonlasten in de duurste gemeente Bloemendaal bedragen € 1.988. De gemiddelde woonlasten voor eigenaar-bewoners liggen in Nederland op € 1.010 (na aftrek eventuele heffingskorting).

Paragraaf Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen van de gemeente:
- is het vermogen om incidentele financiële risico's op te kunnen vangen en daarmee de gemeentelijke structurele taken te kunnen voortzetten;
- bepalen we door de relatie te leggen tussen de weerstandscapaciteit en de risico's die we als gemeente lopen en waarvoor op onze balans geen voorzieningen zijn getroffen;
- geeft aan hoe robuust de gemeentelijke begroting is.

In deze paragraaf gaan we in op:
- wettelijk kader;
- verantwoordelijkheden, taken en bevoegdheden;
- risicomanagement;
- grootste risico's;
- weerstandscapaciteit;
- weerstandsvermogen;
- financiële kengetallen.

De conclusie met betrekking tot het weerstandsvermogen van de gemeente is dat er voldoende vermogen is om de risico's af te dekken.

Wettelijk kader

Het 'Besluit Begroting en verantwoording provincies en gemeenten' bevat voorschriften voor de inrichting van de begroting en de jaarstukken. In artikel 11 is opgenomen dat de paragraaf Weerstandsvermogen en risicomanagement minstens bestaat uit:
- een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- een inventarisatie van de risico's;
- het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's;
- kengetallen;
- een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie.

Verantwoordelijkheden, taken en bevoegdheden

De gemeenteraad
De gemeenteraad heeft een controlerende, kaderstellende, toetsende en toezichthoudende rol. Het college informeert de raad over het risicomanagement via de P&C-cyclus. Hierbij worden over de risico's met een gemiddelde, hoge en zeer hoge risicoscore gerapporteerd. De raad controleert in hoeverre de uitvoering van het beleid door het college binnen de vastgestelde kaders heeft plaatsgevonden en of hierin voldoende rekening is gehouden met de aanwezige risico's.
In de programmabegroting gaat het om de mogelijke risico's die het begrotingsbeeld kunnen verstoren en de verwachte omvang van het weerstandsvermogen. In de jaarstukken vindt de verantwoording plaats van de risico's en het weerstandsvermogen zoals die in de programmabegroting zijn benoemd.

Het college van B&W
Het college rapporteert de raad in de tussentijd alleen over risico's die ten opzichte van de begroting nieuw zijn of die significant afwijken.
Als onderdeel van een collegeadvies en raadsvoorstel worden eventuele risico's vermeld.

Risicomanagement

De gemeente heeft te maken met toenemende complexiteit, ambities en nieuwe wettelijke taken waarbij niet altijd voldoende middelen worden meegegeven. Om deze redenen is het belangrijk dat bestuur en organisatie scherp sturen op de onzekerheden die op hun pad komen en daarin bewuste keuzes maken. We hanteren hiervoor het risico gestuurd werken.

Voor een effectieve verankering van risicomanagement in de organisatie is goede communicatie van belang. Een inhoudelijke communicatie over de risico's zal plaatsvinden als onderdeel van de P&C-cyclus. Door deze koppeling worden de risico's periodiek onder de aandacht gebracht.

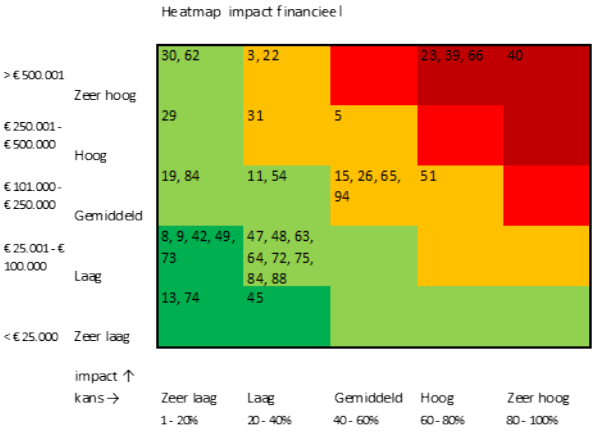
Om te waarborgen dat de risico's op uniforme en objectieve wijze worden beoordeeld, wordt gebruik gemaakt van onderstaande tabel om de kans en impact van een risico in te schatten (risico = kans x impact).

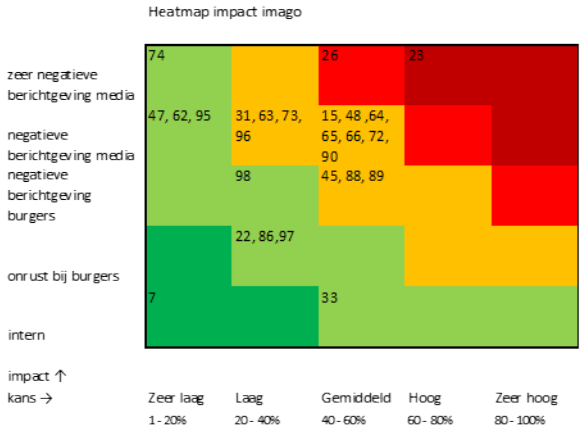
Klasse	**Kans Percentage**	**Gevolg Financieel**	**Gevolg Imago**
Zeer laag	1% - 20%	< € 25.000	Intern
Laag	21% - 40%	€ 25.001 - € 100.000	Onrust bij burgers
Gemiddeld	41% - 60%	€ 100.001 - € 250.000	Negatieve berichtgeving burgers
Hoog	61% - 80%	€ 250.001 - € 500.000	Negatieve berichtgeving media
Zeer hoog	81% - 100%	> € 500.000	Zeer negatieve berichtgeving media

In onderstaande tabel zijn de bedragen van de risico’s opgenomen per klasse.

Klasse		**Totaal (bedragen * € 1.000)**
Zeer laag		435
Laag		5.460
Gemiddeld		2.500
Hoog		
Zeer hoog		7.400
Totaal		**15.795**

Voor zowel de potentiële financiële risico's als voor de imagorisico's is een heatmap opgesteld. Hierin is duidelijk af te lezen welke risico's er in een bepaalde klasse zitten. De risico's in de klasse hoog en zeer hoog zijn beschreven.





Nr. risico	Omschrijving risico	Beheersmaatregel		kans	geld			kans	imago
23	Ransomware aanval en Datalek. Beide risico's zijn in oktober middels een Cyberrisico analyse en een zeer uitgebreide benchmark gekwantificeerd en gekwalificeerd. Voor de gemeente Sluis zijn de kostencomponenten als gevolg van een datalek vastgesteld op 3,2 miljoen en de kosten als gevolg van een Ransomware aanval op 1,2 miljoen.	Alle BIO/NIS2 beheersmaatregelen implementeren op het niveau van 'werking'. Uitvoeringsprogramma van het Strategisch beleid. Uitvoering van de deelprojecten die vallen onder het Projecten Programma Informatiebeveiliging. Trainingen zoals het Security & Privacy Awareness programma.		75%	5.400.000			75%	zeer negatieve berichtgeving social media
26	Gevaren in ketens uit het zicht: Een gemeente neemt deel in gemiddeld 30 samenwerkings-verbanden en maakt gebruik van diensten van derden zoals softwareleveranciers. Diverse gemeenten zijn in de afgelopen twee jaar geconfronteerd met incidenten die ontstaan zijn bij derden, waarbij de gevolgen in de eigen dienstverlening merkbaar waren. Dit is een nieuw risico ad € 150.000. We sturen	We sturen hierop door bij uitbesteding vooraf afspraken te maken over informatiebeveiliging en privacy.		50%	150.000			50%	zeer negatieve berichtgeving social media

Nr. risico	Omschrijving risico	Beheersmaatregel		kans	geld			kans	imago
	hierop door bij uitbesteding vooraf afspraken te maken over informatiebeveiliging en privacy.								
39	Door verschillende oorzaken kunnen begrotingstekorten in gemeenschappelijke regelingen ontstaan waardoor de gemeente financieel moet bijspringen.	Via DB en/of AB bestuursleden heeft de gemeente Sluis (beperkte) zeggenschap over de beleidskeuzes van GR'en.		70%	1.000.000				
40	De verplichting die de gemeente heeft uit hoofde van pensioenen van (vml) bestuurders wordt jaarlijks actuarieel herrekend. Aangezien deze berekening slechts eenmaal per jaar kan worden uitgevoerd op basis van de actuele disconteringsvoet die het ministerie eind december van het lopende jaar vaststelt en die wij volgen, is de omvang van de noodzakelijke bijstorting ten laste van het resultaat van het boekjaar vooraf niet bekend.			90%	500.000				
66	Onzekerheid met betrekking tot realisatie ontwikkelingen, met mogelijk gevolg dat investeringen (private ontwikkelingen) en de opwaardering van de badplaats Cadzand-Bad stil komt te liggen.	Duidelijke communicatie en helder beleid.		75%	500.000			50%	negatieve berichtgeving media.

Weerstandscapaciteit

Onder weerstandscapaciteit wordt verstaan de capaciteit aan geldmiddelen die de gemeente heeft om tegenvallers op te vangen. Dit zijn de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet-begrote kosten, die onverwachts en substantieel zijn, te dekken zonder dat de begroting en het beleid aangepast hoeven te worden.
De weerstandscapaciteit bestaat uit:
- de vrij besteedbare reserves;
- onvoorzien;
- stille reserves;
- onbenutte belastingcapaciteit.

Overzicht beschikbare weerstandscapaciteit:

Component	**Bedrag (x € 1.000)**
Eigen vermogen per 1 januari 2025:	
Algemene reserve	22.375
Reserve grondexploitatie	2.164
Reserve sociaal domein	2.958
Reserve Explosievenruiming	284
Egalisatiereserve bodemsanering	371
Reserve Dividend GBE Aqua	1.100
Onvoorzien	50
Onbenutte belastingcapaciteit	4.479
Totaal	**33.781**

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen van de gemeente is het vermogen om financiële risico's op te kunnen vangen en daarmee de gemeentelijke structurele taken te kunnen voortzetten. We bepalen het weerstandsvermogen door de relatie te leggen tussen de weerstandscapaciteit (de middelen die beschikbaar zijn om niet-begrote kosten te dekken) en de risico's die we als gemeente lopen en waarvoor op de balans geen voorziening is getroffen.
Het is niet realistisch dat alle risico's zich op een en hetzelfde moment voordoen. Bij deze begroting wordt vastgesteld dat 75% van de risico's afgedekt moet zijn door het weerstandsvermogen. Het totaal van de risico's bedraagt € 15.795.000 waarvan 75% (€ 11.486.250) wordt meegenomen in de weerstandscapaciteit.

Wij achten deze weerstandscapaciteit van € 33.781.000 voldoende. De weerstandsratio (weerstandscapaciteit/risico's) bedraagt 294% en is daarmee uitstekend.

Kengetallen

	Realisatie 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
1A Netto schuldquote	15%	59%	32%	42%	43%	43%
1B Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	15%	59%	32%	42%	43%	43%
2 Solvabiliteitsratio	42%	33%	43%	43%	43%	43%
3 Grondexploitatie	1%	2%	0,6%	0,3%	0,0%	-0,1%
4 Structurele exploitatieruimte	8%	3%	6,0%	2,7%	1,7%	1,5%
5 Belastingcapaciteit	98%	89%	91%			

Toelichting gehanteerde kengetallen
De netto schuldquote (kengetal 1A en 1B) weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft daarmee een indicatie van de mate waarin de rente en de aflossingen op de exploitatie drukken.

De netto schuldquote wordt zowel in- als exclusief doorgeleende gelden gepresenteerd. Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de door de gemeente verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldpositie. De gemeente Sluis heeft geen uitzettingen langer dan 1 jaar. Een netto schuldquote van lager dan 100% wordt als weinig risicovol beschouwd.

De solvabiliteitsratio (kengetal 2) geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Het wordt berekend door het eigen vermogen af te zetten tegen het totale vermogen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio hoe minder risicovol.

Het kengetal grondexploitaties (kengetal 3) geeft een indicatie van het financiële risico dat de gemeente loopt in verband met zijn grondportefeuille. Het kengetal wordt berekend door de boekwaarde van de grondexploitaties af te zetten tegen de totale baten van de gemeente (excl. onttrekkingen aan reserves).

De structurele exploitatieruimte (kengetal 4) geeft het verschil tussen de structurele lasten en de structurele baten weer. De Gemeentewet schrijft voor dat de begroting structureel in evenwicht moet zijn. In de jaarrekening wordt achteraf gepresenteerd of dit ook daadwerkelijk het geval was. Hoe hoger het kengetal hoe beter.

De belastingcapaciteit (kengetal 5) geeft weer hoe de lokale lastendruk in de gemeente Sluis zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. Het geeft hiermee een indicatie van de ruimte om extra inkomsten uit belastingen te genereren. Hoe hoger het percentage hoe meer financiële ruimte de gemeente heeft door belastingverhoging.

In het kengetal belastingcapaciteit zijn de forensen- en toeristenbelasting niet betrokken, omdat dit geen lasten zijn voor de eigen burgers. De impact van de tariefbepaling van deze heffingen voor onze financiële positie is evenwel van aanzienlijk belang.

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

In deze paragraaf is een toelichting opgenomen op het onderhoud van de openbare ruimte van de gemeente Sluis. Het grondgebied van de gemeente Sluis beslaat ruim 30.000 ha. Hiervan is ongeveer 450 ha. als openbare ruimte in eigendom en beheer bij de gemeente. Met de openbare ruimte wordt ingespeeld op de behoeften en wensen vanuit de samenleving. De openbare ruimte wordt gebruikt om te wonen, werken en te recreëren. De kapitaalgoederen zijn als volgt gerubriceerd:

- wegen;
- rioleringen;
- bermsloten en beschoeiingen;
- openbare verlichting;
- groen;
- civiele kunstwerken;
- speelterreinen;
- gebouwen.

Beleids- en beheerplannen

Voor het onderhoud zijn door de raad verschillende beleids- en beheerplannen vastgesteld. In onderstaande tabel zijn de beheerplannen weergegeven met vermelding van de programma's en de duur van het plan.

Kapitaalgoederen	Programma	Beleids-/ beheerplan	Duur plan
Wegen	Duurzaamheid	Beheerplan wegen	2023-2032
Rioleringen	Wonen en voorzieningen	VGRP	2025-2029
Bermen en beschoeiingen	Duurzaamheid	VGRP	2025-2029
Openbare verlichting	Duurzaamheid	Beleids- en beheerplan openbare verlichting	2023-2032
Groen	Wonen en voorzieningen	Beheerplan groen	2022-2031
Civiele kunstwerken	Wonen en voorzieningen	Beheerplan groen	2022-2031
Speelterreinen	Wonen en voorzieningen	Beheerplan speelterreinen	2022-2031
Speelterreinen	Wonen en voorzieningen	Beleidsplan speelvoorzieningen	2021- geen einddatum
Gebouwen	Diverse	Beheerplan onderhoud gemeentelijk vastgoed	2024-2034

Wegen

Het Beheerplan wegen 2023-2032 is op 9 februari 2023 vastgesteld. De gemeente Sluis streeft het wegbeheer uit te voeren waarbij onderhoudsniveau C als ondergrens wordt gehanteerd. In de praktijk betekent dit dat achterstallig onderhoud (kwaliteitsniveau D) zoveel mogelijk wordt voorkomen en kwaliteitsniveau C (laag) zoveel mogelijk wordt beperkt. Achterstallig onderhoud heeft namelijk een verhoogd risico op de veiligheid van de weggebruikers en op kapitaalvernietiging.
Ieder jaar wordt er een inspectie verricht van het gehele wegenareaal, zodat tijdig kan worden bijgestuurd indien er andere of meerdere schadebeelden worden geconstateerd dan op voorhand

werd verwacht. Op basis van deze inspectie wordt met het beheerprogramma Obsurv van Sweco een basisplanning gemaakt voor de komende jaren. De basisplanning wordt gebruikt om een jaarlijkse uitvoeringsplanning op te stellen. Bij het opstellen wordt zoveel als mogelijk rekening gehouden met de plannen voor riolering, groen, kabels/leidingen voor een effectieve en efficiënte inzet van de middelen. Bij de uitvoering worden steeds meer klimaatadaptieve maatregelen getroffen (onder meer verwijderen onnodige verhardingen en aanbrengen waterdoorlatende bestrating).

Kengetallen:	
Asfaltverharding	632.533 m²
Elementenverharding	1.208.061 m²
Overig (betonverharding, half verharding)	81.960 m²

Rioleringen

Vanaf 1 maart 1993 is de Wet milieubeheer van kracht. Deze wet verplichtte gemeenten om een gemeentelijk rioleringsplan vast te stellen. Die verplichting is komen te vervallen met het van kracht worden van de Omgevingswet. In november 2024 ligt een nieuw gemeentelijk rioleringsplan 2025-2029 ter besluitvorming aan u voor. Hierin wordt het beleid voor de gemeentelijke watertaken (de zorgplichten voor inzameling en transport van huishoudelijk afvalwater, de zorgplicht hemelwater en grondwater) vastgesteld.

GRP

Het nieuw gemeentelijk rioleringsplan 2025-2029 beschrijft de maatregelen voor onderhoud, beheer, vervanging en oppervlaktewater. Als gevolg van klimaatverandering worden we geconfronteerd met wateroverlast. Buien worden extremer waardoor verbeteringsmaatregelen aan riolering of oppervlaktewater nodig zijn. Werkzaamheden voor vervanging en verbetering van riolering worden met de nutsbedrijven afgestemd in het Azon-overleg. De nutsbedrijven hebben 2–3 jaar nodig om hun werkzaamheden voorafgaand aan de rioleringswerken voor te bereiden en tot uitvoer te brengen.

In 2025 staan de volgende werkzaamheden gepland:

- Vervanging/verbetering riolering:
Schoondijke (Technopark), Aardenburg (Herendreef deel voetbal-/tennisveld), IJzendijke (Walplein), Retranchement (omgeving Mauritsstraat), wateroverlastlocaties Sluis, Eede (Rijksweg), Oostburg (omgeving Burgemeester Callenfelsstraat/Zuidwal).

- Nieuw bestek rioolrenovatie Breskens/Hoofdplaat (uitvoering 2026).

- (Grond)wateroverlast:
In Nieuwvliet-Bad Oost leggen we drainage en wadi's aan. In Sluis worden verbetermaatregelen getroffen in de nabijheid van de Kloosterstraat en de Kaai.

- Rioolreiniging en inspecties:
Deze werkzaamheden worden uitgevoerd in Breskens (Ghistelkerke/Deltahoek/Het Heem/Schoneveld).

We maken in Zeeuws-Vlaams verband een nieuw bestek 2026-2029.

Uit de beoordeling van de inspecties vloeit een kleinschalig onderhoudsprogramma voort voor verbetering van doorstroming, zoals verwijderen boomwortels, doorgestoken inlaten, breuk en lekkage.

De inspectiebeoordeling vormt verder de basis voor het opstellen van een vervangingsplan op lange termijn. Waar mogelijk wordt gezocht naar locaties voor afkoppelen en afvoer van regenwater naar oppervlaktewater en rioolrenovatie.

- Gemalen en drukriolering:
We vervangen om de twaalf jaar de schakelautomaten. In 2025 doen we dit bij zeven gemalen en 74 drukrioolgemalen.

- IBA's (Individuele Behandeling van Afvalwater):
Voor de IBA's wordt in Zeeuws verband met Waterschap Scheldestromen samengewerkt voor beheer en onderhoud. De IBA's die in 2004-2005 geplaatst zijn, moeten vervangen of gerenoveerd worden. In Zeeuws verband worden hier plannen voor gemaakt.

- Data:
De gegevens van de riolering zijn vastgelegd in het rioolbeheersysteem RioGL/Obsurv. De Zeeuwse gemeenten trekken in een samenwerkingsverband (SAZ+) samen op om data gezamenlijk te ontsluiten. Deze gegevens zijn openbaar te raadplegen via de website dataportaal Zeeland.

In samenwerking met de Hogeschool Zeeland wordt het Riobaseproject ontwikkeld. Het project beoogt risicogestuurd beheer op basis van inspectiedata en op belangrijkheid van wegcategorie. Het levert een prioriteitenlijst met voorgestelde vervangmaatregelen op.

Klimaatadaptatie

Zowel op gemeentelijk als provinciaal niveau wordt er gewerkt aan een strategie om uiterlijk 2050 te komen tot een klimaat-robuuste inrichting. Op provinciaal niveau wordt de vastgestelde Klimaatadaptatie Strategie Zeeland (KaSZ) volgens een uitvoeringsagenda uitgewerkt. De regionale strategie klimaatadaptatie werken we samen met Hulst en Terneuzen uit. In 2022 hebben we labels ŧ gekoppeld aan de thema's hitte, droogte, wateroverlast: de label-systematiek. In 2024 zijn deze labels geactualiseerd naar aanleiding van de landelijke maatlat en is de label-systematiek Zeeuws breed uitgerold binnen de KasZ samenwerking. In 2025 passen we de label-systematiek verder toe in plannen voor herinrichting van de openbare ruimte. We koppelen dit aan het al geplande werk voor rioolvervanging.

SAZ+

In Zeeland is er een samenwerkingsverband SAZ+: Samenwerking afvalwaterketen Zeeland. Het samenwerkingsverband wordt gevormd door de dertien gemeenten, waterschap Scheldestromen en Evides. SAZ+ heeft als doel gezamenlijk na te denken over klimaat, water en rioleringsvraagstukken en ontwikkelingen die op ons afkomen zoals klimaat en stedelijke wateropgaven, invoering Omgevingsplan, energietransitie en duurzaamheid. Integraal wordt kennis gedeeld en daar waar mogelijk samengewerkt om van elkaar te leren en kosten te besparen. Gemeente Sluis is vertegenwoordigd in werkgroepen, onder andere in het project Riobase in samenwerking met Hogeschool Zeeland om met risico gestuurd beheer en analyse van inspectiedata te bepalen waar de prioriteiten liggen voor de rioolvervangingsopgave.

In 2020 is het bestuursakkoord verlengd en een strategienota vastgesteld voor de periode 2020-2030 waarin het beleid is uitgestippeld.

Kengetallen:	
Vrijverval rioolleiding (hoofdriool)	261,4 km
Aansluitleidingen vrijverval	27,5 km
Riool persleiding gemalen	30,3 km
Drukriool persleiding	107,2 km
Installatie Behandeling Afvalwater (IBA)	64 st.
Gemalen (druk riolering)	496 st.
Gemalen (hoofdriolering)	75 st.
Kolken	11.500 st.
Pompen	655 st.
Randvoorzieningen (bergbezinkbassins)	2 st

Bermsloten en beschoeiingen

In het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) zijn onderhoudsposten opgenomen voor het gemeentelijk watersysteem bestaande uit sloten, vijvers, oppervlaktewater en poelen.

Jaarlijks worden onderhoudswerkzaamheden aan ons watersysteem uitgevoerd. Dit bestaat onder meer uit maaiwerk, vervangen van oeverbescherming en het reinigen van randvoorzieningen zoals olieafscheiders en facetfilters. Op kritische uitstroomlocaties doen we een extra maaiwerkronde in de zomerperiode om uitstroming van water niet te belemmeren.

Kengetallen:	
Oppervlaktewater	11 ha
Oever	43 km

Openbare verlichting

Het beleids- en beheerplan openbare verlichting 2023-2032 is op 9 februari 2023 vastgesteld. De missie in het nieuwe plan is om tot een duurzaam areaal openbare verlichting te komen, met als doel het bieden van een veilige omgeving voor de burger voor de lange termijn, tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten. De visie is vooral gericht op ‘niet verlichten, tenzij…’. Daarbij sluit de gemeente aan op de wettelijke regelgeving, geldende normen en richtlijnen. Ook is de visie gericht op ‘aantrekkelijk en doelmatig’. Door standaardisering worden onderhoudskosten beperkt. De gemeente gaat door met verdere verlaging van het energieverbruik van de openbare verlichting en onderschrijft de doelstellingen “Slim Energiemanagement” en “Energiezuinig” van het Klimaatakkoord. De doelstelling “50% Energiebesparing in 2030” wordt ruimschoots behaald.

Het beheer en onderhoud van de openbare verlichting wordt door elf Zeeuwse gemeenten, waterschap Scheldestromen, provincie Zeeland en havenbedrijf North Sea Port gezamenlijk aanbesteed.

Kengetallen:	
Lichtmasten	6.297
Conventionele Armaturen	2.957
Conventionele Lampen	3.343
LED armaturen	3.538
Abri's gemeente Sluis	20 st.
Abri's Clear Channel	9 st.

Groenvoorzieningen

In het Groenbeheerplan 2022-2031 is het onderhoudsniveau van het openbaar groen en de begraafplaatsen vastgelegd. De gemeente Sluis onderhoudt het groen op kwaliteitsniveau B. Dit is het basisniveau waarbij het groen netjes en eenduidig onderhouden wordt, maar er hier en daar geringe mate van onkruidgroei en zwerfvuil geaccepteerd wordt. Het werk wordt deels door eigen personeel en deels door inhuur Dethon en aannemers uitgevoerd. Voor het groenbeheer wordt gebruik gemaakt van het beheerprogramma Obsurv.

We zetten onze communicatiekanalen actief in om de burgers te informeren over ons groenbeheer en de onkruidbestrijding op verhardingen. Dit werkt begrip verhogend en klachten verlagend.

In 2025 zal er een start gemaakt worden om meer op de bodemstructuur(leven) te gaan sturen. In de praktijk komt dit neer op het verbeteren van het bodemleven, aanvullen voedingstoffen, zuurstofgehalte en de capaciteit voor het opnemen van water. Dit geeft een reductie van ongewenste wilde planten en draagt bij aan de afspraken over klimaatadaptatie.

Kengetallen:	
Bomen	14.552 st.
Straatmeubilair (excl strandreinigingsbestek)	1.810 st.
Hagen	30.231 m
Blokhagen	27.764 m²
Bosplantsoen	333.598 m²
Bos	82.582 m²
Grassen	1.784.634 m²
Sierheesters/vaste planten	98.831 m²
Rozen	1.366 m²
Half verhardingen	90.000 m²
Zwartegrond (incl begraafplaatsen)	48.155 m²
Waterpartijen/vijvers	13 st

Civiele kunstwerken/bruggen

Op basis van inspecties wordt een meerjarenonderhoudsplanning opgesteld en jaarlijks geactualiseerd. De laatste jaarlijkse onderhoudsinspectie vond plaats in 2023 (Beheerrapportage 2024-

2033). Daaruit voortvloeiend worden ook de benodigde herstel- en onderhoudsmaatregelen uitgevoerd en worden tevens alle objecten gereinigd.

De raming in de (meerjaren) begroting is gebaseerd op de beheerrapportages en zal voor 2025 t/m 2033 worden aangepast met de nieuwe kengetallen.

Kengetallen:	
Bruggen	30 st.
Trappen	37 st.
Banken/ligbedden	1 st.
Vlonders/looplijn	22 st.
Strandovergangen	3 st.
Tunnel	1 st.

Speelterreinen

In 2021 is er een nieuw beleidsplan Speelvoorzieningen vastgesteld. Met deze nieuwe uitgangspunten en in het kader van de zorgplicht voor de openbare ruimte is er (in 2022) voor de vervanging van speelwerktuigen en ondergronden van speelterreintjes een onderhoudsbeheerplan opgesteld voor de periode 2022-2031. De jaarlijkse kosten voor groot onderhoud worden in het investeringsplan (geplande vervangingen) opgenomen. Het kwaliteitsniveau van de speeltoestellen is vastgelegd in de landelijke wetgeving, namelijk het Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen (WAS). Om te voldoen aan de wettelijke verplichting voor de veiligheid vindt ieder jaar een grote technische inspectie plaats. Daarnaast vindt iedere zes weken een visuele inspectie plaats. Deze 6-wekelijkse inspectie wordt uitgevoerd door onze buitendienstmedewerkers. De resultaten van deze inspecties worden vastgelegd in een logboek. Voortvloeiende werkzaamheden uit deze inspecties worden direct door eigen dienst of leverancier uitgevoerd. Voor 2025 wordt het gebruik van logboeken verder gedigitaliseerd. In de kernen Groede (podium), Aardenburg, Nieuwvliet-Bad en Waterlandkerkje vervangen we een aantal toestellen.

Kengetallen:	
Speelterreinen (incl. Groede Podium)	70
Speeltoestellen	433

Gebouwen

Als onderdeel van het Stappenplan Gemeentelijke Gebouwen is de basis voor onze gebouwen op orde gebracht en is een Duurzaam Meerjaren Onderhoudsplan (DMJOP) 2024-2034 vastgesteld. Dit plan vormt de basis voor onder meer:
- onderhoud;
- vervangingsinvesteringen;
- wettelijke verplichtingen (keuringen, inspecties, legionellapreventie, energiemaatregelen enz.)
- verduurzamingsmaatregelen (aanpassingen op basis van de verplichte Energie Maatregelen Lijst (EML);
- toegankelijkheidsmaatregelen.

In 2025 worden energiescans uitgevoerd op het gemeentelijk vastgoed. Met de resultaten van de scans wordt een routekaart naar verdere verduurzaming in 2030 en 2040 gemaakt.

We beheren onze gebouwen met behulp van een klantvriendelijk en overzichtelijk beheerprogramma. Hiermee zijn we in staat om strategisch en dynamisch gebouwbeheer toe te passen. Dit betekent dat we de juiste zaken op het juiste moment uitvoeren en onderzoeken of onderhoud/vervanging loont ten opzichte van nieuwbouw.

Bij het Stappenplan Gemeentelijke Gebouwen zijn ook 25 gebouwen genomineerd om afgestoten te worden. Vanaf medio 2024 zijn we hier gefaseerd mee aan de slag. Voor elk object wordt afzonderlijk een definitief besluit genomen na overleg met stakeholders. Deze lijn wordt in 2025 doorgetrokken.

Kengetallen:	
Gebouwen	124

Paragraaf Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn organisaties waaraan de gemeente zich bestuurlijk en financieel verbonden heeft. Het Besluit begroting en verantwoording (BBV) geeft als definitie: een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publieke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft.

Een financieel belang is een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat of het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Bestuurlijk belang is zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij uit hoofde van stemrecht.

Een verbonden partij komt tot stand wanneer er een publiek belang is bij de uitvoering van een taak die de gemeente niet per se zelf hoeft uit te voeren en andere instrumenten zoals bijvoorbeeld inkoop of subsidie niet toereikend zijn. Het heeft in dat geval een meerwaarde om een zelfstandige organisatievorm te kiezen die het beste past bij de uitvoering. De gemeente Sluis blijft wel de eindverantwoordelijkheid houden voor het realiseren van de beoogde doelstellingen van de programma's. De gemeente Sluis heeft met veel instanties een relatie, het is niet de bedoeling om over elk van hen in dit kader te rapporteren. Het criterium dat wordt gehanteerd is de combinatie van een aanmerkelijk financieel en bestuurlijk belang. Hierna wordt ingegaan op de belangrijkste verbonden partijen.

Overzicht verbonden partijen
De verbonden partijen zijn onderverdeeld in:

- publiekrechtelijke organisaties;
- vertegenwoordiging in vennootschappen/stichtingen en verenigingen.

Deelname in publiekrechtelijke rechtspersonen (WGR)	**Vertegenwoordiging in vennootschappen (BV/NV)/ Stichtingen en Verenigingen**
1. Veiligheidsregio Zeeland	8. ZEH N.V.
2. Sabewa Zeeland	9. NV Economische Impuls Zeeland
3. Openbaar Lichaam Afvalstoffenverwijdering Zeeland (OLAZ)	10. Holding Zeeuwse Visveiling B.V.
4. Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) Zeeland	11. GBE Aqua B.V.
5. SWV Collectief Vervoer Zeeuwsch-Vlaanderen (CVV)	12. Stedin NV
6. Gemeenschappelijke gezondheidsdienst Zeeland (GGD)	13. N.V. Bank Nederlandse Gemeenten
7. Dethon	

Veiligheidsregio Zeeland

Verband		
	Naam	Veiligheidsregio Zeeland
	Website	www.vrzeeland.nl
	Vestigingsplaats	Middelburg
	Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Inhoud		
	Doelstelling en Visie	De VRZ heeft doelstellingen en prioriteiten vastgelegd in haar meerjarenbeleidsplan 2022-2025.
		Dit beleidsplan is tot stand gekomen met medewerking van de medewerkers VRZ, bestuurders, gemeenteraadsleden en onze netwerkpartners.
		In het beleidsplan heeft het Algemeen Bestuur zes risico's benoemd die een hoge prioriteit hebben:
		Transport gerelateerde risico's, Pandemie, Externe risico's, Natuurrisico's, Nucleaire risico's en Ontwrichtingsrisico's. Verder zijn een viertal speerpunten benoemd, zie "Ontwikkelingen" hieronder.
Bestuurlijke relatie		
	Deelnemers	Naast Sluis: de gemeenten Middelburg, Vlissingen, Goes, Terneuzen, Schouwen-Duiveland, Tholen, Noord-Beveland, Borsele, Reimerswaal, Hulst, Kapelle en Tholen.
	Vertegenwoordiging	Algemeen bestuur
	Portefeuillehouder	Burgemeester mr. M.M.D. Vermue
Financiële positie		
	Totale begroting (exploitatie)	€ 45.897.721
	Bijdrage gemeente Sluis (raming 2025)	€ 2.943.010
	Eigen Vermogen (raming 2025)	€ 462.783
	Vreemd Vermogen (raming 2025)	€ 23.065.218
	Bedrijfsresultaat (raming 2025)	€ 0
Ontwikkelingen		
Veiligheidsregio Zeeland (VRZ) behartigt de belangen van de deelnemende dertien Zeeuwse gemeenten op de volgende gebieden: • brandweerzorg; • rampenbestrijding en crisisbeheersing; • geneeskundige hulpverlening. Veiligheidsregio Zeeland geeft invulling aan de twee strategische programma's uit het meerjarenbeleidsplan 2022-2025: • toekomstige brandweerzorg; • voorbereide crisisorganisatie. Voor 2025 is de begroting sluitend. De meerjarenraming 2026 - 2028 laat een tekort zien. Daarnaast laat de meerjarenraming een stapsgewijze verhoging van de gemeentelijke bijdrage zien vanaf 2027. Dit wordt veroorzaakt door oplopende kapitaallasten.		

Sabewa Zeeland

Verband	
Naam	Sabewa Zeeland
Website	www.sabewazeeland.nl
Vestigingsplaats	Terneuzen
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Inhoud	
Doelstelling en Visie	Het beogen dat de werkzaamheden op een zodanige schaal worden georganiseerd dat hierdoor minder sprake is van kwetsbaarheid, dat de kwaliteit gehandhaafd of mogelijk verbeterd wordt en efficiencyvoordeel wordt behaald.
Bestuurlijke relatie	
Deelnemers	Naast Sluis: de gemeenten Borsele, Goes, Hulst, Kapelle, Reimerswaal, Terneuzen, Tholen en Waterschap Scheldestromen
Vertegenwoordiging	Algemeen Bestuur
Portefeuillehouder	Wethouder C. Simons
Financiële positie	
Totale begroting (exploitatie)	€ 8.173.000
Bijdrage gemeente Sluis (raming 2025)	€ 850.504
Eigen Vermogen (raming 2025)	€ 0
Vreemd Vermogen (raming 2025)	€ 12.120.054
Bedrijfsresultaat (raming 2025)	€ 0

Ontwikkelingen

De jaren 2023-2024 uit het visiedocument zijn benut om de basis op orde te brengen. De jaren 2025-2027 uit het visiedocument zijn bedoeld om te komen tot o.a. viersterren Waarderingskamer, processen worden beheerst, goede interne controles, verdere automatisering en robotisering en een goede PDCA-cyclus. In 2025 zal de focus komen te liggen op het verhogen van de kwaliteit, het slimmer werken en het verbreden en verdiepen van kennis. Dat betekent voor 2025 dat o.a. wordt geïnvesteerd in verbetering van de BAG-WOZ koppeling, kennis van medewerkers, faciliteiten voor deurwaarders, betalingsopties op het aanslagbiljet en wordt bovendien een aanbestedingstraject gestart voor de aanschaf van een nieuwe belastingapplicatie.

Ook voor 2025 blijven de bezwaar- en beroepsschriften een risico voor Sabewa. Voor de bezwaarschriften is een goede tool ontwikkeld waar andere belastingsamenwerkingen ook interesse in hebben getoond. De wettelijk teruggeschroefde proceskostenvergoedingen (om NCNP-bureaus een halt toe te roepen) bij bezwaarschriften zijn middels een uitspraak van de HR van 12-7-2024 weer ongedaan gemaakt omdat dit in strijd was met het discriminatieverbod en zijn gelijk getrokken met overige bestuursrechtelijke zaken. Het aantal bezwaarschriften en beroepszaken is moeilijk in te schatten en daarmee ook de kosten die dit met zich meebrengt. Voor Sabewa is de uitspraak van de HR een stap terug.

Openbaar Lichaam Afvalstoffenverwijdering Zeeland (OLAZ)

Verband		
	Naam	Openbaar lichaam afvalstoffenverwijdering Zeeland (O.L.A.Z.)
	Website	www.olazzeeland.nl
	Vestigingsplaats	Kapelle
	Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Inhoud		
	Doelstelling en Visie	Het doel van O.L.A.Z. is de behartiging van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemers op het gebied van afvalstoffenverwijdering en -verwerking.
Bestuurlijke relatie		
	Deelnemers	Naast Sluis: de gemeenten Borsele, Goes, Hulst, Kapelle, Middelburg, Noord-Beveland, Reimerswaal, Schouwen-Duiveland, Terneuzen, Tholen, Veere en Vlissingen.
	Vertegenwoordiging	Algemeen Bestuur
	Portefeuillehouder	Wethouder B. van Assche
Financiële positie		
	Totale begroting (exploitatie)	€ 23.501.367
	Bijdrage gemeente Sluis (raming 2025)	€ 1.479.090
	Eigen Vermogen (raming 2025)	€ 638.024
	Vreemd Vermogen (raming 2025)	€ 14.545.859
	Bedrijfsresultaat (raming 2025)	€ 0

Ontwikkelingen

We zien een algemene trend, namelijk:

- stijging van belasting op verbranden;
- stijging van transportkosten;
- stijging van personeelskosten.

Deze trends zijn de oorzaken voor de extra kosten voor restafval, PMD, de milieustraten en overige kosten. Ook spelen voor de milieustraten de marktprijsschommelingen mee.

De opbrengsten voor glas en Oud Papier en Karton (OPK) nemen af. Voor OPK verwachten we een daling van de opbrengst van €12,06 per ton. Dat is -13%. Het gewicht van OPK mindert namelijk elk jaar. Het volumegewicht van OPK verschuift ten nadele van de opbrengst:

- Papier is zwaar, maar dat zamelen we steeds minder in;
- We zamelen meer karton in. Maar karton is licht.

Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) Zeeland

Verband	
Naam	Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) Zeeland
Website	www.rud-zeeland.nl
Vestigingsplaats	Terneuzen
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Inhoud	
Doelstelling en Visie	Samen werken aan een schone en veilige werk- en leefomgeving door middel van klantvriendelijk, professioneel, doelmatig en conform vastgestelde kwaliteitseisen en dienstverleningsnormen.
Bestuurlijke relatie	
Deelnemers	Naast Sluis: de gemeenten Borsele, Goes, Hulst, Kapelle, Middelburg, Noord-Beveland, Reimerswaal, Schouwen-Duiveland, Terneuzen, Tholen, Veere en Vlissingen, de provincie Zeeland.
Vertegenwoordiging	Algemeen Bestuur
Portefeuillehouder	Wethouder B. van Assche

Financiële positie	
Totale begroting (exploitatie)	€ 14.133.000
Bijdrage gemeente Sluis (raming 2025)	€ 976.800
Eigen Vermogen (raming 2025)	€ 890.000
Vreemd Vermogen (raming 2025)	€ 4.670.000
Bedrijfsresultaat (raming 2025)	€ 0

Ontwikkelingen

De ontwerpbegroting 2025 is een beleidsarme begroting. In de begroting mag alleen nieuw beleid worden opgenomen dat het AB heeft vastgesteld. In 2024 volgen nog besluiten die grote gevolgen zullen hebben voor de omvang, de inrichting en de huisvesting van de organisatie. De gevolgen van deze besluiten zijn dus nog niet in de begroting 2025 opgenomen. Het gaat om de volgende ontwikkelingen:

- Het Plan van Aanpak Robuuste RUD Zeeland inclusief de 3de begrotingswijziging 2024.
- Organisatie PIOFACH-taken en huisvesting vanaf 2026.
- Een mogelijke herwaardering van één of meerdere functies, als gevolg van collectief ingediende bezwaren tegen de huidige functiewaardering in relatie tot de waardering bij andere omgevingsdiensten.
- Overige ontwikkelingen, waaronder:
    - Samenwerking VRZ, GGD en RUD;
    - De gevolgen van invoering Omgevingswet (bijvoorbeeld aanpassing kentallen);
    - Overdracht bodemtaken van provincie Zeeland naar de Zeeuwse gemeenten.

SWV Collectief Vervoer Zeeuwsch-Vlaanderen

Verband		
	Naam	SWV collectief vervoer Zeeuwsch-Vlaanderen
	Website	
	Vestigingsplaats	Terneuzen
	Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Inhoud		
	Doelstelling en Visie	De gemeenschappelijke regeling Samenwerkingsverband Collectief Vraagafhankelijk Vervoer Zeeuws-Vlaanderen regelt voor de gemeenten Hulst, Sluis en Terneuzen het vervoer van WMO-gerechtigden, het leerlingenvervoer en het jeugdzorgvervoer. De gemeenschappelijke regeling is eigenaar van de Gemeentelijke Vervoerscentrale Zeeland BV (GVC). Deze vervoerscentrale regisseert het doelgroepenvervoer in de regio Zeeland en Goeree-Overflakkee. In opdracht van de Provincie Zeeland organiseert de GVC ook het Haltetaxi-vervoer.
Bestuurlijke relatie		
	Deelnemers	Naast Sluis: de gemeenten Hulst en Terneuzen
	Vertegenwoordiging	Dagelijks Bestuur
	Portefeuillehouder	Wethouder B. van Assche
Financiële positie		
	Bijdrage gemeente Sluis (raming 2025)	€ 1.746.469
	Eigen Vermogen (raming 2025)	€ 0
	Vreemd Vermogen (raming 2025)	€ 355.000
	Bedrijfsresultaat (raming 2025)	0
Ontwikkelingen		
Afschaffing van de tolheffing voor personenvervoer door de Westerscheldetunnel per 1 januari 2025 zal leiden tot lagere vervoerskosten. De contracten voor het leerlingen- en WMO-vervoer kunnen niet opnieuw worden verlengd en daarom wordt er een aanbesteding opgestart. Door de drie deelnemende gemeenten is met de Provincie en de overige betrokken overheden een intentieverklaring getekend m.b.t het vormgeven van de Regionale Mobiliteit Strategie (RMS). Dit moet leiden tot een slim en duurzaam mobiliteitssysteem met een fijnmazig vervoersnetwerk.		

Gemeenschappelijke gezondheidsdienst Zeeland

Verband		
	Naam	GGD Zeeland
	Website	www.ggdzeeland.nl
	Vestigingsplaats	Goes
	Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Inhoud		
	Doelstelling en Visie	Het openbaar lichaam is ingesteld met als doel behartigen van de gezamenlijke belangen van de deelnemers met bovenstaande wet- en regelgeving. Gerefereerd wordt aan de Wet publieke gezondheid, de Wet veiligheidsregio's en de Wet op de lijkbezorging.
Bestuurlijke relatie		
	Deelnemers	Naast Sluis: de gemeenten Borsele, Goes, Hulst, Kapelle, Middelburg, Noord-Beveland, Reimerswaal, Schouwen-Duiveland, Terneuzen, Tholen, Veere en Vlissingen
	Vertegenwoordiging	Algemeen Bestuur
	Portefeuillehouder	Wethouder P.E.M. van de Vijver-van Deursen
Financiële positie		
	Totale begroting (exploitatie)	€ 23.848.500
	Bijdrage gemeente Sluis (raming 2025)	€ 1.386.374
	Eigen Vermogen (raming 2025)	€ 6.667.000
	Vreemd Vermogen (raming 2025)	€ 11.937.000
	Bedrijfsresultaat (raming 2025)	€ 866

Ontwikkelingen

De ontwikkelingen van 2024 lopen op veel onderdelen door in 2025. Zo speelt het onderwerp “basis op orde” nog een primaire rol. Daarnaast loopt ook de uitvoering van de SPUK GALA en SPUK IZA, waar de GGD een adviserende rol speelt, door in 2025.

Basis op orde

2024 stond in het teken van de focus op het in orde brengen van de basis van de organisatie. Veranderingen en het borgen van veranderingen die naar aanleiding van de evaluatie van het plan van aanpak “de basis op orde” zullen gebeuren, lopen in 2025 en verder.

Extra ontwikkelingen zijn de verkenning naar samenwerking en samen huisvesten van de GGD/VRZ en RUD. Deze verkenning is gestart in 2024 en loopt in 2025 door. In 2025 zal een businesscase over deze ontwikkeling worden voorgelegd ter besluitvorming.



Dethon

Verband		
	Naam	Dethon
	Website	www.dethon.nl
	Vestigingsplaats	Terneuzen
	Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Inhoud		
	Doelstelling en Visie	Dethon voert voor de gemeente de taken op grond van de oude Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) uit. Daarnaast heeft Dethon een belangrijke rol in de uitvoering van een aantal gemeentelijke Participatiewet en Wet inburgering. Het gaat om het ontwikkelen van arbeidsvaardigheden en het vormgeven van gesubsidieerde arbeid en beschut werk.
Bestuurlijke relatie		
	Deelnemers	Naast Sluis: de gemeenten Hulst en Terneuzen
	Vertegenwoordiging	Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur
	Portefeuillehouder	Wethouder P.E.M. van de Vijver-van Deursen
Financiële positie		
	Totale begroting (exploitatie)	€ 13.200.000
	Bijdrage gemeente Sluis (raming 2025)	€ 530.826
	Eigen Vermogen (raming 2025)	€ 1.486.733
	Vreemd Vermogen (raming 2025)	€ 11.768.001
	Bedrijfsresultaat (raming 2025)	€ 0
Ontwikkelingen		
De huidige gemeenschappelijke GR wordt geactualiseerd.		

ZEH N.V.

Verband	
Naam	ZEH NV
Website	www.zeh.nl
Vestigingsplaats	Middelburg
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Inhoud	
Doelstelling en Visie	ZEH N.V. richt zich op productie, handel en levering van energieproducten en -diensten op de zakelijke markt.
Bestuurlijke relatie	
Deelnemers	Provincies Zeeland, Noord-Brabant en Zuid-Holland. Gemeenten: Sluis, Terneuzen, Hulst, Vlissingen, Middelburg, Veere, Borsele, Goes, Kapelle, Reimerswaal, Noord-Beveland, Tholen, Schouwen-Duiveland, Woensdrecht, Bergen op Zoom en Goeree-Overflakkee.
Vertegenwoordiging	Algemene vergadering aandeelhouders
Portefeuillehouder	Wethouder C. Simons
Financiële positie	
Totale begroting (exploitatie)	N.V.T.
Dividend Gemeente Sluis (raming 2025)	€ 1.626.000
Eigen Vermogen 01-01-2023	€ 1.589.901.000
Eigen Vermogen 31-12-2023	€ 1.721.885.000
Vreemd Vermogen 01-01-2023	€ 1.549.493.000
Vreemd Vermogen 31-12-2023	€ 580.461.000
Bedrijfsresultaat (2023)	104.548.000
Ontwikkelingen	
ZEH buigt zich in 2025 verder over de strategie aangaande de kerncentrale. Daarnaast heeft de gemeente (conform de provinciale richtlijnen) rekening gehouden met een structurele dividenduitkering van € 1,6 miljoen. Jaarlijks wordt bij de AvA in juni het dividendbesluit genomen. Pas daarna wordt de werkelijke dividenduitkering bekend.	

NV Economische Impuls Zeeland

Verband	
Naam	NV Economische Impuls Zeeland
Website	www.impulszeeland.nl
Vestigingsplaats	Middelburg
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Inhoud	
Doelstelling en Visie	NV Economische Impuls Zeeland (Impuls) werkt samen met ondernemers aan een innovatief en economisch gezond Zeeland. Dit doen ze onder andere door ondernemers hulp te bieden bij het vestigen van bedrijven en door verschillende projecten te ondersteunen.
Bestuurlijke relatie	
Deelnemers	Gemeente Borsele, gemeente Goes, gemeente Hulst, gemeente Kapelle, gemeente Middelburg, gemeente Noord-Beveland, gemeente Reimerswaal, gemeente Schouwen-Duiveland, gemeente Sluis, gemeente Terneuzen, gemeente Tholen, gemeente Veere, gemeente Vlissingen, Provincie Zeeland en Ministerie van Economische Zaken en Klimaat.
Vertegenwoordiging	Aandeelhouder
Portefeuillehouder	Wethouder C. Simons
Financiële positie	
Totale baten (exploitatie 2023)	€ 7.202.641
Bijdrage Gemeente Sluis 2025	€ 27.000
Eigen Vermogen 01-01-2023	€ 9.974.029
Eigen Vermogen 31-12-2023	€ 11.416.769
Vreemd Vermogen 01-01-2023	€3.650.522
Vreemd Vermogen 31-12-2023	€ 3.101.042
Bedrijfsresultaat (2023)	-/- € 117.812

Ontwikkelingen

De aangekondigde netcongestie kwam als een stroomversnelling binnen bij Impuls. Door snelle reactie en de onafhankelijke rol van Impuls leidde samenwerking tot een taskforce en concrete plannen voor 2024 en verder. Actuele ontwikkelingen leidden tot nieuwe projecten rondom de thema's innoveren, investeren en internationaliseren zoals:

- Smart Energy Hubs (SEH), een project waarin Impuls onderzoekt hoe bedrijven gebruik kunnen maken van elkaars energie.
- 3ST, een Europees samenwerkingsverband voor versnelling op verduurzaming.
- In 2024 werd een pilot gedraaid over de opvolging van familiebedrijven. Dit resulteerde in een hulpmiddel om ondernemers en opvolgers bij alle aspecten van bedrijfsopvolging te helpen.
- Binnen het Interreg programma Smart Farming & Food Processing zijn in 2024 zeven innovatieve trajecten van start gegaan. Gericht op het bevorderen van slimme landbouw en voedselverwerking met als doel de agrarische sector te moderniseren en te verduurzamen.

Interne organisatie

In het afgelopen boekjaar hebben diverse gesprekken plaatsgevonden rondom het toetreden van het Ministerie van Economische Zaken (EZK) als aandeelhouder van Impuls. Deze gesprekken zijn in een vergevorderd stadium. Eén en ander wordt momenteel verder uitgewerkt.

Holding Zeeuwse Visveiling B.V.

Verband	
Naam	Holding Zeeuwse Visveiling B.V.
Website	www.zeeuwsevisveilingen.nl
Vestigingsplaats	Vlissingen
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Inhoud	
Doelstelling en Visie	Per 1 januari 2005 is de Zeeuwse Visveiling B.V. opgericht. Deze Holding bezit de aandelen van de Zeeuwse Visveiling Breskens NV en de aandelen van de Zeeuwse Visveiling Vlissingen BV, die hierdoor per dezelfde datum zijn gefuseerd. Doel van de fusie was het neerzetten van een sterke visveilingorganisatie in Zeeland om de marktpositie te versterken, de kosten te reduceren, de service aan de vissers en vishandel te continueren en beter op toekomstige ontwikkelingen in te spelen. De gemeenten Sluis en Vlissingen bezitten aandelen in de Holding Zeeuwse Visveiling BV. De verhouding is hierbij 35:65. In september 2023 werd bekend dat de aandeelhouders de aandelen willen verkopen.
Bestuurlijke relatie	
Deelnemers	Naast de gemeente Sluis, de gemeente Vlissingen
Vertegenwoordiging	Aandeelhouder
Portefeuillehouder	Wethouder C. Simons
Financiële positie	
Totale begroting (exploitatie)	N.V.T.
Bijdrage Gemeente Sluis	Mogelijk verlies van de veiling te Breskens komt voor rekening van de gemeente Sluis als reserve van de Visveilig niet toereikend is. De gemeente Sluis is niet verantwoordelijk voor het verlies van de Visveiling Vlissingen BV.
Eigen Vermogen 01-01-2023	€ 5.114.000
Eigen Vermogen 31-12-2023	€ 4.849.000
Vreemd Vermogen 01-01-2023	€ 102.000
Vreemd Vermogen 31-12-2023	€ 162.000
Bedrijfsresultaat (2023)	-/- € 265.000
Ontwikkelingen	
De voorgenomen gunning voor het aandelenpakket van de gemeente staat gepland in november 2024.	

GBE Aqua B.V.

Verband	
Naam	Gemeenschappelijk Bezit Evides Aqua B.V. (afgekort GBE Aqua B.V.)
Website	
Vestigingsplaats	Middelburg
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Inhoud	
Doelstelling en Visie	De vennootschap heeft ten doel het houden en beheren van aandelen in Evides (50%). De andere 50% van de aandelen van Evides zijn in handen van GBE (Gemeenschappelijk bezit Evides).
Bestuurlijke relatie	
Deelnemers	Provincie Zeeland, de Zeeuwse gemeenten, gemeente Goeree-Overflakkee, gemeente Woensdrecht en gemeente Bergen op Zoom
Vertegenwoordiging	Algemene vergadering van Aandeelhouders
Portefeuillehouder	Wethouder C. Simons
Financiële positie	
Totale baten (exploitatie 2023), resultaat deelnemingen	€ 15.614.291
Dividend Gemeente Sluis (raming 2025)	€ 195.000
Eigen Vermogen 01-01-2023	€ 28.270.747
Eigen Vermogen 31-12-2023	€ 134.306.610
Vreemd Vermogen 01-01-2023	€ 263.705.830
Vreemd Vermogen 31-12-2023	€ 162.776.333
Bedrijfsresultaat (2023)	€ 15.603.100
Ontwikkelingen	
De aandeelhoudersstrategie GBE Aqua wordt eind 2024 afgerond.	

Stedin N.V.

Verband	
Naam	Stedin NV
Website	www.stedingroep.nl
Vestigingsplaats	Rotterdam
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Inhoud	
Doelstelling en Visie	Stedin Groep concentreert zich op alle activiteiten die samenhangen met het aanleggen, beheren en onderhouden van energienetten. Daarnaast faciliteert Stedin Groep de energiemarkt. Stedin Groep bestaat uit verschillende bedrijfsonderdelen: netbeheerder Stedin opereert in de gereguleerde markt, infrapartners NetVerder en DNWG voeren niet-gereguleerde activiteiten uit. Samen zorgen we ervoor dat al onze klanten kunnen beschikken over (duurzame) energie om te leven, werken en ondernemen.
Bestuurlijke relatie	
Deelnemers	Staat der Nederlanden, Provincies Zeeland en Utrecht, 61 gemeenten: waaronder de Zeeuwse gemeenten Sluis, Terneuzen, Hulst, Middelburg, Veere, Borsele, Goes, Kapelle, Reimerswaal, Noord-Beveland, Tholen, Schouwen-Duiveland en verder o.a. Rotterdam en Den Haag
Vertegenwoordiging	Algemene vergadering aandeelhouders
Portefeuillehouder	Wethouder C. Simons
Financiële positie	
Totale begroting (exploitatie)	N.V.T.
Dividend Gemeente Sluis (raming 2025)	€ 4.000
Eigen Vermogen 31-12-2023	€ 3.221.000.000
Vreemd Vermogen 31-12-2023	€ 5.063.000.000
Bedrijfsresultaat (2023)	€ 170.000.000
Ontwikkelingen	
Geen specifieke ontwikkelingen.	

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten

Verband	
Naam	N.V. Bank Nederlandse gemeenten
Website	www.bng.nl
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Bestuurlijke relatie	
Deelnemers	Nederlandse gemeenten
Vertegenwoordiging	Aandeelhouder
Portefeuillehouder	Wethouder C. Simons

Financiële positie	
Dividend Gemeente Sluis (raming 2025)	€ 11.500
Eigen Vermogen 01-01-2023	€ 4.615.000.000
Eigen Vermogen 31-12-2023	€ 4.721.000.000
Vreemd Vermogen 01-01-2023	€ 107.459.000.000
Vreemd Vermogen 31-12-2023	€ 110.819.000.000
Bedrijfsresultaat (2023)	€ 254.000.000

Ontwikkelingen

De BNG Bank is van en voor de publieke sector. Bij BNG Bank draait het niet om zoveel mogelijk winst, maar om maximale maatschappelijke impact. Dat is de drijfveer.

Op basis van deze purpose heeft BNG Bank in 2020 de strategie aangescherpt met het programma *Ons Kompas Naar Impact*. Strategische prioriteiten hierin zijn:

1. Focus op de publieke sector;
2. Vergroten klantpartnerschap.

Paragraaf Financiering

De Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) geeft de wettelijke kaders voor de treasuryfunctie van decentrale overheden. Een belangrijk uitgangspunt van de wet is dat een gemeente voorzichtig moet omgaan met publieke middelen. Dit uit zich onder andere in de beheersing van renterisico's. Hierbij gelden als wettelijke normen de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Beleid en ontwikkelingen

Aantrekken geldlening
Indien de gemeente Sluis geld nodig heeft, kunnen we 'kort' geld of 'lang' geld aantrekken. Op het moment dat de gemeente geld nodig heeft, wordt gekeken naar de op dat moment geldende marktomstandigheden.

- De kasgeldlimiet is het maximumbedrag aan leningen en kredieten dat de gemeente mag opnemen;
- Zolang de rente van kort geld lager is dan bij lang geld worden alleen kasgeldleningen afgesloten;
- Omzetten van kort geld naar lang geld bij:
    - overschrijding kasgeldlimiet;
    - zodra kort geld duurder wordt dan lang geld.
- Langlopende geldleningen worden in principe voor 25 jaar aangegaan;
- Bij een gunstig rentepercentage wordt gekeken of een langere looptijd gewenst is;
- Bij het aangaan van een nieuwe lening worden bij verschillende partijen offertes opgevraagd;
- De gemeente Sluis heeft geen geldlening met tussentijdse rentewijzigingen;
- De gemeente Sluis voldoet aan de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet (bedragen x € 1.000)	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
Begrotingstotaal	110.499	106.684	107.415	109.509
Toegestane kasgeldlimiet (8,5%)	9.392	9.068	9.130	9.308

Renterisiconorm (bedragen x € 1.000)	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
Begrotingstotaal	110.499	106.684	107.415	109.509
Renterisiconorm 20% (van begrotingstotaal)	22.100	21.337	21.483	21.902
Aflossingen vaste schuld	4.244	4.062	4.232	4.092
Ruimte onder de renterisiconorm	17.856	17.274	17.251	17.810

Financieringsbehoefte en leningenportefeuille

Als gemeente Sluis maken we onder de huidige omstandigheden zoveel mogelijk gebruik van 'kort' geld aangezien dit voordeliger is dan 'lang' geld. Volgens de prognose zal in 2025 geen langlopende geldlening worden aangetrokken.

Veel gemeenten, zoals ook Sluis, trekken niet voor iedere investering een aparte lening aan, maar financieren het geheel van investeringen (integrale financiering). De rentelasten worden door middel van de renteomslagmethode toegerekend aan alle investeringen en maken vervolgens deel uit van de betreffende programma's. Voor 2025 bedraagt het renteomslagpercentage 0,601%. De totale rentelasten die worden toegerekend bedragen € 817.889.

Renteschema

			x € 1.000
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	€	1.096
b.	De externe rentebaten	-/- €	250
	Totaal door te rekenen externe rente	€	846
c.	Rente die aan grondexploitatie moet worden doorberekend	-/- €	16
	Rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/- €	0
	Saldo door te rekenen externe rente	**€**	**830**
d1.	Rente over eigen vermogen	€	0
d2.	Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	€	0
	De aan taakvelden toe te rekenen rente	**€**	**0**
e.1	De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/- €	830
e.2	De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (annuïteit)	-/- €	0
f.	**Renteresultaat op het taakveld Treasury**	**€**	**0**

Paragraaf Bedrijfsvoering

In deze paragraaf maken we een doorkijk naar de ontwikkelingen in 2025 op het gebied van de bedrijfsvoering.

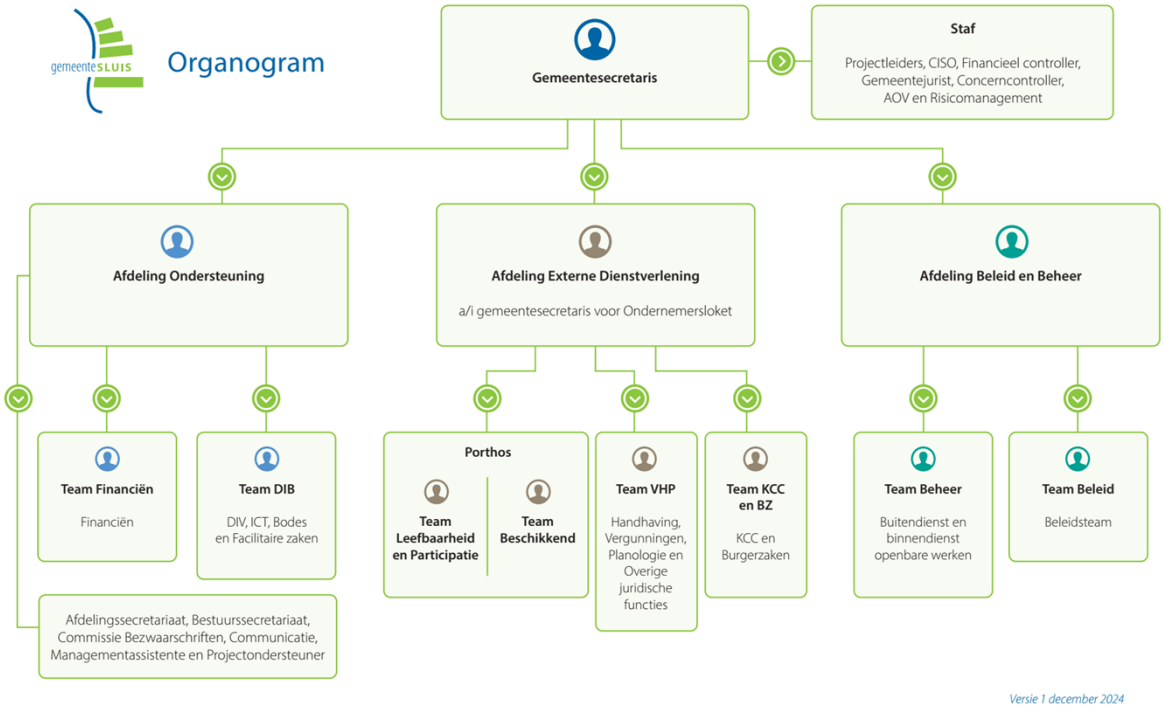
Organogram en formatie

Bij de kadernota 2025 heeft u budget vrijgegeven om de organisatie op een aantal punten te versterken. Dit betreft:

- Optimalisatie uitvoering sociaal domein: 4 fte
  Een belangrijk uitgangspunt van de optimalisatie is het investeren in het voorliggend veld (preventie). Daarnaast wordt extra ingezet op kwaliteit en procesregie (zie programma 4).
- Toekomstbestendige bedrijfsvoering en dienstverlening: 3 fte
  Als gevolg van aanscherping van de wet- en regelgeving wordt er versterkt op het gebied van interne controle, contracten, informatiemanagement en risicomanagement.

We zijn doende met (de voorbereiding van) de invulling van deze functies. Met de uitbreiding komt de vaste formatie per 1 januari 2025 op 199,89 fte. Naast de vaste formatie is er tijdelijke formatie voor de projecten en voor grotere, tijdelijke taken die niet in de vaste formatie inpasbaar zijn. Een voorbeeld hiervan is de opvang van vluchtelingen. De bekostiging van deze menskracht vindt plaats uit de rijksgelden die hiervoor beschikbaar zijn.

Het organogram per 1 januari 2025 ziet er als volgt uit:



Ten opzichte van 2024 is de uitvoering van het sociaal domein (Porthos) verdeeld in team Beschikkend en team Leefbaarheid en Participatie. Dit passend bij de optimalisatie, waarin we meer accent leggen op de preventie. Door te investeren in het voorliggend veld beogen we een minder grote groei van de orgbehoefte. Voor het overige is het organogram niet gewijzigd.

Dienstverlenend, wendbaar en toekomstbestendig

Onze organisatie werkt ook in 2025 vanuit de missie, visie en strategie die eind 2018 zijn vastgesteld. Dit na een zorgvuldig proces waarin een brede vertegenwoordiging uit de organisatie, het college, de gemeenteraad en externe belanghebbenden betrokken waren.

- Missie
  Onze organisatie is er voor burgers, bedrijven, bezoekers en het bestuur van de gemeente Sluis. We zijn betrokken, proactief en werken samen met partners. Professionaliteit en integraliteit staan centraal.
- Visie
  We denken mee met onze klanten, activeren hen, kennen hun wensen en stemmen onze dienstverlening en rol daarop af. Onze basis is op orde en wij werken integraal. We zijn een toekomstbestendige en wendbare organisatie die voortdurend investeert in kennis, vaardigheden, technologie en samenwerking met partners.
- Kernwaarden
  Waarden die wij uitdragen aan onze klanten zijn: Proactief, Integraal, Betrokken en Professioneel.

Bij de missie, visie en strategie hoort het organisatieontwikkelingsprogramma Sluis Opgeschut. Dit verbindt de pijlers Strategie (doelen, bedrijfsprocessen en beheersing) en Cultuur (houding, gedrag en samenwerking). Voor Strategie ligt in 2025 de focus op processen, rechtmatigheid, control en strategisch informatiebeleid. Bij Cultuur staan het persoonlijk leiderschap, het eigenaarschap en competentie-ontwikkeling centraal. In 2025 vindt een herijking c.q. actualisatie van Sluis Opgeschut plaats. De afgelopen jaren is er in gemeenteland veel veranderd. We vinden het van belang dat de accenten in ons programma hierop goed blijven aansluiten.

Boeien van mensen

Voor het boeien van mensen (de werving) zetten we een mix van instrumenten in. Voorbeelden zijn werving- en selectiebureaus, social media, aansluiting bij Rootzz en bij MBO- en HBO-opleidingen. In 2024 hebben we bijna alle vacatures kunnen vervullen. Dit met uitzondering van werkvelden met een grote krapte op de arbeidsmarkt, zoals planologie, toezicht en handhaving en mobiliteit. Ook bij ZZP-ers en externe bureaus zien we deze krapte toenemen. We lopen er tevens tegen aan dat, met name in de openbare ruimte, het werk niet altijd in de markt kan worden weggezet (bijvoorbeeld door beperkte beschikbaarheid bij aannemers).

We bieden stageplaatsen en werkleerplaatsen (beroepsbegeleidende leerweg) aan. We kijken daarbij naar opleidingen in de eigen provincie, maar ook daarbuiten en over de grens. De 4e editie van ons tweejarig traineeprogramma (4 plaatsen) loopt in oktober 2025 af. We bereiden een nieuwe ronde voor. De trainees uit de eerste 3 edities zijn, op 1 na, allen doorgestroomd in een reguliere vacature. Uit de huidige editie is ook al 1 iemand ingestroomd.

Binden van mensen
In 2025 gaan we door met het aantrekkelijk houden van de werkomgeving (het binden). Nieuwe collega's worden verwelkomd op een introductiebijeenkomst over en door de organisatie. Onderdeel hiervan is het thema integriteit, en het afleggen van de ambtseed/-belofte. Er wordt een coach toegewezen. We investeren daarnaast in loopbaanontwikkeling. Dit onder andere via opleidingen en het stimuleren van interne doorgroeimogelijkheden. We maken bij de opleidingen actief gebruik van de Zeeland Academy.

We gaan door met het faciliteren van voorzieningen op het gebied van catering, gezondheid/vitaliteit (zoals beweegmomenten) en mobiliteit (zoals fietsplan). We stellen per afdeling budget beschikbaar voor bindingsactiviteiten. Er zijn jaarlijks 4 momenten met de totale organisatie (nieuwjaarsontbijt, zomerlunch, jubilarissenavond en kerstactiviteit).

In 2024 is een vernieuwd systeem voor de (jaarlijkse) Resultaat- en Ontwikkelgesprekken ingevoerd. Zaken als loopbaanontwikkeling, persoonlijke groei, arbeidsomstandigheden, competenties en vitaliteit zijn hier een vast onderdeel van.

Vacatures
Bij het openstellen van vacatures gebruiken wij het afwegingskader Vacatures. Dat betekent dat per vacature wordt beoordeeld of, en zo ja hoe, deze opgevolgd wordt. De opties daarbij zijn: 1 op 1 invullen, invullen in hetzelfde werkveld maar met een geactualiseerd pakket (bijvoorbeeld als gevolg van nieuwe taken), niet invullen en de capaciteit elders in de organisatie inzetten, niet invullen en capaciteit achter de hand houden om waar nodig flexibel in te zetten.
In 2024 hebben we een proef gedaan door bij aankomende pensionering eerder te starten met de werving. Hierdoor ontstaat een langere, gezamenlijke periode van inwerken en overdracht. We kijken positief op de proef terug en zetten deze aanpak in 2025 voort.

Ziekteverzuim
Samen met onze Arbo-dienstverlener monitoren wij (potentieel) verzuim. Ons verzuim in 2023 was 5,21% en bestond voor 3,9% uit langdurig verzuim van 42 dagen of langer. Het voorlopige cijfer in 2024 is 4,39%, waarvan 2,86% langdurig. Het landelijk referentiecijfer voor gemeenten is 6,5% (bron: Personeelsmonitor 2023 A&O fonds gemeenten).

Inhuur derden
In de begroting 2025 is een post inhuur derden opgenomen van € 604.000. We zetten deze post primair in voor onontkoombare en onvoorziene situaties die niet bekostigd kunnen worden uit projectbudget, vacatureruimte en/of reserve Bedrijfsvoering.

Interne veiligheid
Onze organisatie heeft een BHV-team, een ARBO-coördinator en een coördinator interne veiligheid (tevens agressiecoördinator). We hechten aan het kunnen uitvoeren van een veilige, publieke taak. Meer dan voorheen is er sprake van (agressie)incidenten of andere situaties die impact hebben. In geval van nood kan een beroep worden gedaan op het Interventieteam (inzet tijdens agressie-incidenten). In 2024 zijn de voorbereidingen gestart om ons agressieprotocol is actualiseren, waarbij

aansluiting is gezocht bij het traject van de Zeeuwse norm weerbare overheid. Vastelling van het agressieprotocol voorzien we in het eerste kwartaal van 2025.

Voor opvang en zorg na ingrijpende gebeurtenissen is er het Collegiaal Opvangteam, dat uit eigen (hiertoe opgeleide) mensen bestaat. Onze organisatie heeft een externe vertrouwenspersoon voor zowel klachten over ongewenst gedrag als over integriteitsschendingen. Daarnaast kan bedrijfsmaatschappelijk werk ter ondersteuning ingeschakeld worden voor kortdurende hulpverlening.

Huisvesting
Op 4 juli 2024 heeft u een besluit genomen over de locatiekeus van het gemeentehuis.

Volgend daarop ligt onze focus in 2025 op de voorbereiding van tijdelijke huisvesting. Parallel daaraan loopt het proces voor de nieuwe huisvesting. In alle situaties (huidig, tijdelijk en nieuw) dragen wij zorg voor de Arbo-eisen, de veiligheid en de toegankelijkheid van onze huisvesting.

Voor de tijdelijke huisvesting is het Programma van Eisen in concept gereed. Op basis daarvan worden potentiële locaties op geschiktheid getoetst en wordt de besluitvorming voorbereid. Afhankelijk van de keus zal de locatie gereed gemaakt worden om onze dienstverlening en bedrijfsvoering te kunnen uitvoeren. Daarna vindt de feitelijke verhuizing plaats. Het hele proces zal van onze organisatie de nodige inzet vragen.

Planning en Control
Over het boekjaar 2023 hebben we voor het eerst de rechtmatigheidsverantwoording opgesteld. We continueren de ingezette lijn over het boekjaar 2024. Naast voldoende ambtelijke capaciteit betekent dit ook het verder implementeren van de interne controlesystematiek. In het boekjaar 2025 zal een ander accountantskantoor de jaarrekening gaan controleren. Het overgangsproces van de huidige naar de nieuwe accountant zal in 2025 een extra inspanning van onze organisatie vragen.

Het doorontwikkelen van het risicomanagement is een andere prioriteit voor 2025. Met name het vergroten van de bewustwording bij bestuur en organisatie hierin is daarbij van belang. Ook continueren we onze inzet waar het gaat om meer ‘Financieel in Control’ te komen. Bij deze onderwerpen betrekken wij de auditcommissie.

In 2024 hebben we deelgenomen aan Vensters voor Bedrijfsvoering (VvB). Dit instrument geeft overheden zicht op hun bedrijfsvoering, dienstverlening én verbetermogelijkheden. De eigen informatie kan vergeleken worden (benchmark) met die van andere gemeentelijke organisaties. De input uit het onderzoek betrekken we in 2025 bij de verschillende projecten in onze organisatie, zoals het Strategisch informatiebeleid.

Informatiebeveiliging en privacy
Als gemeente werken we veel met privacygevoelige informatie. Informatiebeveiliging, privacy en beheersmaatregelen om risico’s te beperken, zijn dan ook belangrijk. De wettelijke eisen aan beveiliging, openbaarheid en privacy worden steeds hoger. Daarom moeten we onze ICT-voorzieningen en bijbehorende informatiebeveiliging blijvend ontwikkelen en is continue aandacht voor bewustwording (awareness) van belang.

In de commissievergadering op 3 september 2024 bent u bijgepraat over de nieuwe Europese EU richtlijn ‘NIS2’ en het Programma Informatiebeveiliging. Via 5 projecten wordt met dit Programma geborgd dat we gaan voldoen aan de eisen die de NIS2 stelt. Het kredietvoorstel wordt u separaat met deze begroting aangeboden.

In 2025 voeren we de verplichte audits uit. In het kader van de horizontale verantwoording wordt u over de bevindingen gerapporteerd. Wij sluiten daarbij aan bij de Planning & Controlcyclus. Wij rapporteren ook aan de verschillende ministeries, in het kader van de verticale verantwoording.

Paragraaf Grondbeleid

Inleiding

In deze paragraaf Grondbeleid geven we een beknopte toelichting op het te voeren grondbeleid in 2025. De paragraaf Grondbeleid heeft in de begroting een kaderstellend karakter en in de jaarstukken bevat de paragraaf een verantwoording van hetgeen in de begroting is opgenomen.

Volgens artikel 16 Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (hierna: BBV) bevat de paragraaf grondbeleid ten minste de volgende onderwerpen:

1. Een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
2. Een aanduiding van de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert;
3. Een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
4. Een onderbouwing van de geraamde winstneming;
5. De beleidsuitgangspunten omtrent de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken.

De wijze waarop vorm wordt gegeven aan deze onderwerpen in de paragraaf Grondbeleid is vormvrij. De gemeente Sluis beschikt over een afzonderlijke nota Grondbeleid, waardoor de paragraaf Grondbeleid meer een samenvattend karakter heeft, maar wel zelfstandig leesbaar moet blijven.

1. Een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van doelstellingen van de programma's

Op 25 februari 2021 stelde de raad het visiedocument Krachtig Verbonden 2021 vast, met daarin de doelstellingen ('wat willen we bereiken') van het ruimtelijk beleid benoemd. Bij de vaststelling zijn de zogenaamde 'hoe willen we het bereiken' vragen verplaatst naar een bijlage waardoor de juridische status van deze vragen is vervallen en zij enkel nog een informatieve status hebben. Dit betekent dat er voor meerdere beleidsvelden plannen en beleidsstukken worden opgesteld, voortvloeiend uit het visiedocument.

In het visiedocument is tevens de basis opgenomen voor de gemeentelijke bevoegdheden met betrekking tot verevening van bovenplanse kosten en bijdragen aan ruimtelijke ontwikkelingen. Deze zijn nader uitgewerkt in de Nota Grondbeleid 2021 (vastgesteld door de gemeenteraad op 23 september 2021). In de Nota Grondbeleid 2021 wordt een duidelijke link gelegd tussen de beoogde beleidsdoelen zoals geformuleerd in het visiedocument en het te voeren grondbeleid om deze beleidsdoelen te bereiken.

Als uitwerking op het visiedocument is voor het beleidsveld Wonen op 22 juni 2023 het Beleidsplan Wonen 2023 –2032 gemeente Sluis vastgesteld. Eén van de uitvoeringsacties van het beleidsplan betreft de aanpak van de bestaande woningvoorraad met een transitieambitie van circa 1.750 woningen die aan de voorraad worden onttrokken. Voor de ondersteuning van het transitieprogramma is een nieuw vereveningsfonds, Voorziening Transitie Woningvoorraad, opgericht en is de bestaande Voorziening Gebiedsontwikkeling komen te vervallen. De Nota Grondbeleid 2021 is hierop aangepast (1e herziening) en eveneens op 22 juni 2023 vastgesteld.

In het coalitieakkoord 2022-2026 "Strategie met ambitie" is vastgelegd dat we proactief een meerjaren-uitvoeringsprogramma woningbouw gaan opstellen waarin we het gewenste aanbod (aantallen en types) en locaties (op kernniveau) in beeld brengen c.q. voor de komende vier tot tien

jaar vastleggen. Ontwikkelaars kunnen hun potentiële plannen hierop baseren en bij de gemeente kenbaar maken.

Op 27 februari 2024 is een addendum bij dit coalitieakkoord opgesteld. In het addendum is het voornoemde nader verduidelijkt. Bedoeld wordt dat alleen gebouwd moet worden in de segmenten waar in de gemeente de meeste vraag of behoefte aan is.

In het addendum is eveneens opgenomen dat - in afwijking van het vastgestelde Beleidsplan Wonen - onder voorwaarden ook uitbreiding/woningbouw buiten de huidige bebouwde kom mogelijk moet zijn om (nieuwe) woningen betaalbaar te houden.

2. De wijze waarop het grondbeleid wordt uitgevoerd

In de Nota Grondbeleid worden de instrumenten weergegeven die de gemeente kan inzetten om de vastgestelde ruimtelijke beleidsdoelen te bereiken. Daarbij dient onderscheid te worden gemaakt tussen actief grondbeleid, passief (faciliterend) grondbeleid of een tussenvorm waarbij sprake is van een samenwerking met private partijen. Van actief grondbeleid kan alleen sprake zijn als de te ontwikkelen gronden in eigendom zijn van de gemeente of in eigendom worden verworven.

De Nota Grondbeleid 2021 is gericht op het voeren van situationeel grondbeleid. Dit betekent dat per ontwikkellocatie of project wordt gekeken naar de gewenste vorm van grondbeleid: actief, facilitair of een tussenvorm (samenwerking). Zo kan de gemeente verantwoord en gecontroleerd sturen op de ruimtelijke ambities en doelstellingen en per project bekijken welke vorm van grondbeleid het meest geschikt is om de ruimtelijke beleidsdoelstelling te bereiken. Ook het risicoprofiel en de opbrengstpotentie zijn belangrijke factoren voor de keuze van de vorm van grondbeleid.

Situationeel grondbeleid vereist van de gemeentelijke organisatie dat zij keuzes kan overzien en initiëren, zo nodig in samenwerking met marktpartijen. Hoeveel gemeentelijke regie gewenst is op een ontwikkellocatie, wordt voor een belangrijk deel bepaald door de doelstellingen en ambities per locatie. Deze vloeien voort uit het gemeentelijk beleid zoals vastgelegd in onder andere het (addendum bij het) coalitieakkoord en (de beleidsstukken voortvloeiend uit) het visiedocument (bijvoorbeeld Beleidsplan Wonen).

Het uitgangspunt van situationeel grondbeleid is bij de 1e herziening van de Nota Grondbeleid ongewijzigd gebleven. In het addendum op het coalitieakkoord is aanvullend opgenomen dat het voeren van actief grondbeleid niet wordt uitgesloten als het gaat om het betaalbaar houden van nieuwe woningen.

Gemeentelijke grondexploitaties

In 2025 is één actieve grondexploitatie voorzien ten behoeve van woningbouw, namelijk op een deel van het perceel van de voormalige openbare basisschool OBS aan de J.H. van Dalestraat te Breskens. Het resterende deel van het perceel zal worden verkocht aan een derde partij die hierop twaalf zorgappartementen wenst te realiseren. Verkoop vindt plaats na het verkrijgen van een onherroepelijk bestemmingsplan (voorzien loop 2025).

De overige actieve grondexploitaties in 2025 betreffen de uitbreidingslocaties van de bedrijventerreinen Deltahoek, Stampershoek en Technopark. Daarnaast is er een nieuwe actieve grondexploitatie voorzien voor de uitbreiding van bedrijventerrein De Vlaschaard (Vlaschaard IV).

Actief grondbeleid houdt in dat de gemeente een initiërende en actieve rol heeft en gedurende het gehele proces de regie in eigen handen houdt. De gemeente verwerft en verkoopt zelf de gronden en draagt zorg voor het bouw- en woonrijp maken, het inrichten van de openbare ruimte en het aanleggen van de infrastructuur. De bouwrijpe gronden worden uiteindelijk door de gemeente aan derden uitgegeven die vervolgens zorg dragen voor de bouw van het vastgoed.

Materiële vaste activa
De gemeente heeft verschillende gronden in eigendom die in het verleden om strategische redenen zijn aangekocht maar niet in exploitatie zijn genomen. Voor veel van deze gronden zijn er geen concrete plannen. Deze gronden maken met ingang van 1 januari 2016 deel uit van de materiële vaste activa.

Aansluitend op de bedrijventerreinen Deltahoek Uitbreiding en Technopark 2e fase wordt in totaal ca. 4,14 ha ingevuld met zonneparken (1,9986 ha in Breskens en 2,1391 ha in Schoondijke). Deze zonneparken zullen gedurende een periode van dertig jaar door een derde worden geëxploiteerd. Na het verstrijken van die termijn worden de gronden geheel ontruimd en komt de grond opnieuw beschikbaar voor de gemeente.

Voor een aantal andere locaties geldt dat de gemeentegronden in eigendom worden overdragen aan een derde partij die vervolgens deze gronden zal ontwikkelen (passief/faciliterend grondbeleid).
Het betreft de gronden van de voormalige Euregiotuinen en het daaraan aansluitende perceel (totaaloppervlakte ca. 13 ha) in Oostburg en de locatie van de voormalige christelijke basisschool CBS aan de Europastraat in Breskens. Deze locatie is vrijgekomen na realisatie van het multifunctioneel centrum De Korre in Breskens. Voor deze locatie zijn nog geen concrete plannen ontwikkeld.

In het gebied van de voormalige Euregiotuinen is een plan ontwikkeld voor dagrecreatie met ondergeschikte verblijfsrecreatie. Na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan (vastgesteld in 2024) worden de gronden in eigendom overgedragen.

Grondexploitaties door derden
Dit betreft met name woningbouwplannen. De woningbouwlocaties die beschikbaar zijn/ontwikkeld zullen worden, zijn in handen van particuliere ontwikkelaars. De gemeente draagt – indien nog niet geregeld - zorg voor het planologisch mogelijk maken van de gewenste ontwikkeling. Het gaat dan om faciliterend (passief) grondbeleid en een volledige private ontwikkeling. De gemeente verhaalt haar kosten op de ontwikkelende partij. Dit wordt vastgelegd in een anterieure overeenkomst.

Programma Vitaal West Zeeuws-Vlaanderen
Het programma Vitaal West Zeeuws-Vlaanderen omvat diverse (deel)projecten die betrekking hebben op integrale gebiedsontwikkeling in o.a. Oostburg en IJzendijke met als doel het behoud en de versterking van voorzieningen op het gebied van wonen, zorg, sport en onderwijs. In dit programma werkt de gemeente samen met andere stakeholders.

In 2022 heeft de gemeenteraad de opdracht verstrekt om voor Oostburg een Masterplan te ontwikkelen. In het 4e kwartaal 2023 werd duidelijk dat geen consensus kon worden bereikt over (vorm, inhoud en proces van) een Masterplan voor Oostburg. Dit heeft ertoe geleid dat in januari 2024 de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) een advies heeft uitgebracht voor het vervolgtraject. Eén van de adviezen is om de uitvoering van het programma vorm te geven door het

op te delen in deelprojecten en te starten met het bepalen van de locatie gemeentehuis en het opstellen van een ruimtelijk kader. Op 4 juli 2024 heeft de gemeenteraad besloten om in te stemmen met het Ruimtelijk kader voor het centrumgebied van Oostburg en dit vrij te geven voor inspraak en om in te stemmen met locatie Time Out als locatie voor de realisatie van het nieuwe gemeentehuis.

In 2025 kan dit ruimtelijk kader - na vaststelling - dienen als toetsingskader voor de gemeente en leidraad voor derden die hun vastgoed binnen het centrum van kern Oostburg wensen te ontwikkelen. De gemeente heeft hierin een faciliterende rol.

Zelf investeert de gemeente met ingang van 2025 in de tijdelijke huisvesting van de ambtelijke organisatie vooruitlopend op de realisatie van een nieuw gemeentehuis.

3. Een actuele prognose van de te verwachten resultaten

De prognose in de paragraaf Grondbeleid heeft als doel informatie te geven over welke invloed het grondbeleid heeft op de financiële positie van de gemeente, zowel voor het begrotingsjaar als voor de komende jaren. Het gaat in het geval van de gemeente Sluis om de prognose van de uitkomsten van de *actieve* grondexploitaties. Er is geen sprake van uitvoering van gebiedsontwikkeling via samenwerkingsverbanden.

Voor de gewenste uitbreiding van De Vlaschaard en voor de ontwikkeling van woningbouwkavels aan de J.H. van Dalestraat Breskens geldt dat nog geen prognose kan worden opgesteld. Deze maakt deel uit van de nog door de raad vast te stellen exploitatieopzet. Dit is voorzien voor eind 2024, begin 2025.

Op 4 april 2024 zijn de herziene exploitatieopzetten van de bedrijventerreinen met ingang van 1 januari 2024 vastgesteld. De financiële consequenties hiervan zijn verwerkt in de jaarstukken 2023.

De volgende herziening van de exploitatieopzetten vindt begin 2025 plaats.

Grondexploitatie Bedrijventerreinen

Naam van het plan	Nog te verkopen voorraad grond in m² per 31-12-2024	Bruto boekwaarde per 31-12-2024	Reeds getroffen voorzieningen	Netto boekwaarde per 31-12-2024
Stampershoek 5e fase, Oostburg	6.720	956.000	863.872	92.128
Deltahoek (uitbreiding), Breskens	16.290	750.000	0	750.000
Technopark 2e fase	0	-67.000	35.154	-102.154
Totalen:	**23.010**	**1.639.000**	**899.026**	**739.974**

De bedrijfsgronden op Technopark 2e fase zijn in 2022 verkocht. De laatste werkzaamheden bouwrijp maken zullen vóór het einde van de looptijd van de exploitatie (einde looptijd 31-12-2025) zijn uitgevoerd.

Met ingang van 2020 is de vraag naar bedrijventerrein fors toegenomen en is veel terrein verkocht. Vanaf 2022 was sprake van een forse prijsstijging van de bouwkosten waardoor grotere investeringen in de tijd werden opgeschoven. Dit heeft geleid tot enige terugval in de verkoop van bedrijventerrein. In 2023 is de verkoop echter geheel gestagneerd omwille van de ontstane problematiek inzake netcongestie. Bedrijven kunnen geen zekerheid verkrijgen dat zij op het aan te kopen perceel de benodigde elektriciteit geleverd kunnen krijgen. Dat heeft direct zijn weerslag op de uitgeefbaarheid van de percelen in 2023 en 2024. Bij de herziening van de exploitatieopzetten begin 2025 zullen deze ontwikkelingen worden meegenomen in de prognose van de te verwachten resultaten tot einde looptijd.

4. Onderbouwing en uitgangspunten bij (tussentijdse) winstneming
De grondexploitatie Deltahoek Uitbreiding is een winstgevende exploitatie. Op deze grondexploitatie is tussentijdse winst genomen in 2021 (€ 135.000), in 2022 (€ 329.478) en opnieuw in 2023 (€ 249.280).

5. Beleidsuitgangspunten omtrent de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's
Aan het uitvoeren van grondbeleid zijn risico's verbonden. Deze risico's worden beheerst door middel van risicomanagement. Onderdeel hiervan is naast het voorkomen en beperken van risico's ook het vormen van reserves (weerstandscapaciteit) om de nadelen van het eventueel voordoen van risico's te kunnen opvangen. De gemeente Sluis beschikt over een reserve grondexploitatie die in het verleden is gevormd op basis van winsten die zijn gerealiseerd ten behoeve van het opvangen van risico's in de toekomst. In de bepaling van het weerstandsvermogen wordt rekening gehouden met risico's in de grondexploitatie. Voor de bepaling van de weerstandscapaciteit wordt met de reserve grondexploitatie rekening gehouden. Deze reserve kent geen maximale hoogte. De reserve grondexploitatie heeft per 1 januari 2024 een omvang van € 1.884.471.
Inzake de beheersing van de risico's handelt de gemeente conform de aanbevelingen en de uitspraken van het BBV.

Openbaarheidsparagraaf

De openbaarheidsparagraaf is een verplichte paragraaf die voortkomt uit artikel 3. 5 van de Wet open overheid (Woo). Deze wet is bedoeld om bestuursorganen transparanter te maken en zo het belang van openbaarheid van publieke informatie beter te dienen. Om tot deze transparantie te komen, dient informatie beter vindbaar, uitwisselbaar, te ontsluiten en te archiveren te worden.
In onderstaande paragrafen wordt op drie thema's (actieve openbaarmaking, passieve openbaarmaking en de verbetering van de informatiehuishouding) toegelicht welke beleidsvoornemens er zijn voor 2025 om de transparantie te bevorderen.

Actieve openbaarmaking
Actief te openbaren informatie is onderverdeeld in elf informatiecategorieën. Telkens wordt bij Koninklijk besluit bepaald welke informatiecategorie vanaf dat moment actief openbaar gemaakt moet worden.

Vanaf 1 november 2024 worden de eerste vijf informatiecategorieën openbaar gemaakt. Wanneer de overige categorieën verplicht openbaar moeten worden gemaakt, wordt op een later moment stapsgewijs per Koninklijk Besluit bepaald.

De gemeente is aangesloten op de Woo-index. In de Woo-index moeten documenten die vallen onder de informatiecategorieën vindbaar en doorzoekbaar zijn. Om dat mogelijk te maken, moeten de url's van internetlocaties waar documenten openbaar worden gemaakt in de Woo-index. In 2025 bestaan de volgende beleidsvoornemens:
- Inventarisatie van documenten: per afdeling en team inventariseren welke stukken gepubliceerd moeten worden.
- Werkproces inregelen: om te zorgen dat publicaties actueel blijven, moet dit als permanent proces in de organisatie geborgd worden. Er moet dus een proces worden ingeregeld om (per team) de openbaren stukken bij te houden en mogelijk te automatiseren.
- Onderzoek publicatiemedium: aangezien de hoeveelheid te publiceren stukken op termijn aanzienlijk wordt, dient te worden onderzocht wat hiervoor een geschikt medium is. Hierbij wordt ook bekeken of publicaties eventueel via het e-depot kunnen worden bekendgemaakt.

Passieve openbaarmaking
Onder passieve openbaarmaking verstaan we het openbaar maken van informatie naar aanleiding van een Woo-verzoek. In 2025 bestaan de volgende beleidsvoornemens.
- Afhandeling Woo-verzoeken: zoek & vind-tool en publicatie-tool inregelen op het zaaksysteem.

Verbetering van de informatiehuishouding
De Woo verplicht dat de digitale informatiehuishouding binnen acht jaar - gerekend vanaf mei 2022 – op orde wordt gebracht. De bepaling uit de Archiefwet, dat documenten in een goede, geordende en toegankelijke staat moeten worden bewaard, wordt herhaald in de Woo. Dit is een meerjarig traject waarin met plannen voor de uitvoering wordt gewerkt.
De VNG heeft voor de noodzakelijke verbetering van de informatiehuishouding een zeven stappenplan aanbevolen. De belangrijkste onderdelen daarvan sluiten ook aan op de KPI eisen die gelden voor de informatievoorziening bij overheidsinstellingen.
Voor de komende jaren staat de invoering van een nieuw zaaksysteem op de agenda. Met de juiste inrichting daarvan kan de informatiehuishouding nog beter op orde worden gebracht

Paragraaf Projecten

In deze paragraaf worden de grote projecten weergegeven. Deze projecten worden voordat een project van start kan gaan, voorafgaand uitgewerkt in een plan van aanpak inclusief de benodigde middelen ten behoeve van personele capaciteit. Voor reeds lopende projecten zal deze uitwerking alsnog plaatsvinden. Het projectplan van majeure projecten wordt ter besluitvorming aan het college voorgelegd.

Naam project	Toelichting
1. Havengebied Breskens	Begin 2015 is een intentieovereenkomst ondertekend voor de ontwikkeling van het havengebied tussen gemeente Sluis, provincie Zeeland en projectontwikkelaars Haven Breskens Vastgoed BV, beheermaatschappij Verstraeten BV, Aannemersbedrijf van der Poel BV en de Jachthaven Breskens BV. Dit moment is gemarkeerd als de officiële start van het project. Dit project bevindt zich nog in de uitvoeringsfase.
2. Masterplan Nieuwvliet	Op 28 mei 2020 stelde de gemeenteraad het Masterplan Nieuwvliet-Bad vast bestaande uit 18 projecten. Het voornaamste doel is om Nieuwvliet-Bad toekomstbestendig te maken waardoor het (be)leefbaarder, veiliger en toegankelijker wordt voor zowel inwoners als toeristen. In het najaar van 2022 is de uitvoering van de eerste 5 projecten gestart. Deze uitvoering loopt gefaseerd door in latere jaren.
3. Cadzand-Bad	Met de vaststelling van het Ontwikkelingsplan Cadzand-Bad Natuurlijk Stijlvol (2006), Bijlage 10 Ruimtelijke visie en beeldkwaliteit (2010) en de Schilvisie Cadzand-Bad (2011) door de gemeenteraad zijn de kaders vastgelegd voor de ontwikkeling van Cadzand-Bad. Sindsdien wordt er uitvoering gegeven aan deze ambities, om Cadzand-Bad om te vormen tot een stijlvolle badplaats. Vanwege de snelle ontwikkeling van Cadzand-Bad tot een natuurlijk stijlvolle badplaats ontstaat er steeds meer druk op de achter de Boulevard De Wielingen gelegen gebieden in Cadzand-Bad. Dit geldt tevens voor enkele gebieden net buiten de kern. De komende twee jaren (2025 en 2026) gaan wij aan de slag met het opstellen van duidelijke visies en kaders voor de verdere ontwikkeling van de badplaats voor de komende tien tot vijftien jaar (tot 2035-2040) en het scheppen van de randvoorwaarden voor de verdere ontwikkeling van de identiteit van Cadzand-Bad. Door het ontwikkelen en vaststellen van beleidskaders en ontwikkelmogelijkheden voor de gebieden in de kern Cadzand-Bad, waarvoor op dit moment (nog) geen (nieuw) beleid is vastgesteld. En daarnaast het evalueren en indien wenselijk herijken van de huidige beleidskaders, zoals De Schilvisie Cadzand-Bad en Bijlage 10.

Naam project	Toelichting
4. Vitaal West Zeeuws Vlaanderen	Op 4 juli heeft de raad een besluit genomen over de locatiekeuze van het gemeentehuis. Het ruimtelijk kader is vrijgegeven voor inspraak en zal in december 2024 voorgelegd worden ter besluitvorming, waarna in 2025 verder wordt gewerkt aan de voorbereidingen van de realisatie. In de tussentijd wordt in 2025 overgegaan naar tijdelijke huisvesting. Voor IJzendijke zal eind 2024 een definitieve keuze gemaakt worden voor de locatie van het MFC. In 2025 zullen de nodige voorbereidingen/procedures worden opgestart om het MFC te realiseren.
5. Rechtmatigheids-verantwoording	De rechtmatigheidsverantwoording is voor het eerst opgesteld over het verslagjaar 2023. De verwachting is dat de regelgeving zal worden aangepast, verscherpt hetgeen mogelijk consequenties kan hebben voor dit project. Daarnaast worden in 2025 verdere stappen gezet om meer “In Control” te komen en te blijven; onder meer door de invoering van een nieuwe budgethoudersregeling en het uitwerken van een Fiscaal Statuut.
6. (Burger)Participatie	Het bestuurlijk en ambtelijk apparaat wil burgerinitiatieven omarmen. Een burgerinitiatief is een initiatief waarin de inwoner zelf werkt aan de versterking van de leefbaarheid in zijn of haar kern. De gemeente faciliteert om de inwoner zelf eigenaar te laten worden van leefbaarheidsinitiatieven in hun kern. Die facilitering kan bijvoorbeeld door de inzet van een beperkt aantal ambtelijke uren om mensen de weg te wijzen en te helpen hun ideeën tot uitvoering te brengen. Natuurlijk behoort een financiële bijdrage tot de mogelijkheden, maar dan alleen ter ondersteuning, nooit tot volledige financiering. De inwoner zelf is aan zet! De kaders waarbinnen één en ander kan plaatsvinden worden 1e helft 2025 aan uw raad voorgelegd.
7. Duurzaamheid	Eind 2024 wordt het integrale beleidsplan Duurzaamheid vastgesteld. In 2025 wordt het beleidsplan verder uitgewerkt via het meerjarige uitvoeringsprogramma. In 2025 worden nadere voorstellen voorgelegd over hoe subsidies en regelingen kunnen worden ingezet om doelen te realiseren.
8. Mobiliteit	De ambitie vanuit de Regionale Mobiliteitsstrategie, die Zeeuws breed is opgezet, is vanuit een nieuwe insteek de stap maken naar een slim en duurzaam openbaar vervoerssysteem. Hierbij wordt het aanbod afgestemd op de vraag naar mobiliteit (van aanbod gestuurd naar vraag-gestuurd). Dit gebeurt door in te zetten op een samenspel van innovatieve technologische systemen en klassieke vervoersvormen (bus, trein, ferry). De reiziger komt daarbij centraal te staan door het perspectief van de reiziger als uitgangspunt te nemen en niet het denken vanuit verschillende overheden in losse

Naam project	Toelichting
	systemen. De reiziger moet via Mobility as a Service-apps en (telefonisch) via de mobiliteitscentrale makkelijker vervoerwijzen kunnen combineren en daardoor ook meer keuze krijgen in de 'van deur tot deur' vervoersmogelijkheden, het zogeheten fijnmazig netwerk.

Naast de grote projecten zijn ook een aantal reguliere projecten die op de planning staan.

Naam project	Toelichting
1. Vluchtelingen Oekraïne en asielopvang	In 2025 vraagt de opvang nog steeds grote aandacht. Het gaat om asielzoekers, Oekraïense vluchtelingen en statushouders. Onze opgaaf vloeit voort uit landelijke wetgeving en de provinciale afspraken. Voor ieder van de drie doelgroepen zetten wij in op gepaste, humane vormen van huisvesting. Dit kan van tijdelijke aard zijn, of voor langere duur.
2. Sluis Opgeschut	Het Programma Sluis Opgeschut is de naam van het organisatieontwikkelingsproces waarin de focus ligt op strategie (processen en beheersing) en cultuur (houding en gedrag). Er zijn drie strategische pijlers benoemd: basis op orde brengen, klantervaring centraal stellen en toekomstbestendig en wendbaar organiseren.
3. Werkprocessen	Eén van de actiepunten uit Sluis Opgeschut en de Managementletter van de accountant is het opstellen van procesbeschrijvingen. Inmiddels zijn de belangrijkste (financieel) risicovolle processen beschreven dan wel opnieuw beschreven. Aanvullend hierop is in enkele delen van de organisatie een begin gemaakt met de vertaling naar werkinstructies/handreikingen. In 2025 zullen ook andere onderdelen van de organisatie hier verder mee aan de slag gaan.
4. Informatiebeveiliging	Wij hebben in 2023 het Strategisch Informatiebeveiliging en Privacy Beleid 2023 - 2026 vastgesteld. Dit werkt toe naar het voldoen aan de Europese Richtlijn NIS2. Om hieraan uitvoering te geven is het Programma Informatiebeveiliging ingericht. Op 3 september 2024 bent u hierover bijgepraat tijdens de commissie Ruimte/AB.
5. Begraafplaatsen	Op 29 april 2021 heeft de gemeenteraad het uitvoeringsplan begraafplaatsen 2021-2036 vastgesteld. Het uitvoeringsplan ziet toe op het gefaseerd uitvoeren van een optimalisatieslag qua onderhoud en uitstraling op alle zestien begraafplaatsen. Het Uitvoeringsplan is ingedeeld per begraafplaats zodat een goed beeld ontstaat van de optimalisatieslag per begraafplaats en waarbij het onderhoud is gekoppeld aan de actualisatie van de

Naam project	Toelichting
	begraafplaatsen administratie. Het project begraafplaatsen is erop gericht om het uitvoeringsplan te implementeren.
6. Ontwikkeling dienstverlening	In het coalitieakkoord is het belang onderschreven van een kwalitatief goede dienstverlening. We gaan door met het continu optimaliseren en digitaliseren van onze dienstverlenende processen. Dit doen we door onder andere het creëren van een integraal klantbeeld, de verdere bundeling van onze klantkanalen en het werken met een klantcontact en kennissysteem. Daarnaast bouwen we het aantal e-diensten op onze website uit.
7. Modernisering bestuurlijk elektronisch verkeer	De Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer treedt 1 januari 2025 in werking. Ondanks dat dit al een uitstel betreft blijkt uit het rapport *Nulmeting implementatie Wmebv* van juli 2024 dat de implementatie van de wet door geen van de organisaties op tijd voldaan zal worden. Wij zullen in 2025 wel gaan voldoen aan de wet.
8. Digitalisering vergunningen/APV	Vanaf 1 januari 2024 werkt het team Vergunningen, Handhaving Planologie nagenoeg digitaal. Op dit moment wordt geëvalueerd en worden verbeterpunten aangebracht. Dit betekent onder andere dat: - op uniforme wijze wordt gewerkt; - procesoptimalisatie en eenduidige afhandeling; - handtekeningen digitaal worden afgehandeld; - bouwtekeningen digitaal worden uitgelezen en er geen plotter meer nodig is.
9. Strategisch Informatiebeleid	In 2025 zetten we flinke stappen in de uitvoering van het Strategisch Informatiebeleid. De eerste inrichting van het nieuwe zaaksysteem is dan een feit en dit zal verder ingericht worden in 2025 waarbij doorontwikkeld wordt naar volledig digitale dienstverlening zoals de wet dit gaat vragen. Een ander groot onderdeel van het Strategisch Informatiebeleid is het project Toekomstbestendig Informatiebeheer. Bij dat project ligt onze focus op het duurzaam (digitaal) toegankelijk maken van de archieven van de huidige gemeente Sluis. Vanaf 2025 zullen er geen nieuwe fysieke archieven gevormd worden. Dit doen we door ervoor te zorgen dat documentstromen zoals inkomende en uitgaande post volledig digitaal worden en blijven. Verder zal, ook in voorbereiding op de tijdelijke huisvesting, ingezet worden op het in de cloud werken en de servers uit te faseren. Hierbij sluiten we aan op het advies van de accountant

Naam project	Toelichting
	vanuit managementletters. We zorgen in de komende jaren ook ervoor dat onze strategische applicaties volledig digitaal werken, faciliteren, archiefwaardig zijn en geoptimaliseerd worden. Deze stappen zal onze digitale werkplek aanzienlijk flexibeler, efficiënter en meer compliant maken. Tot slot zijn er vanuit het Strategisch Informatiebeleid in 2024 voorbereidende stappen gezet voor het realiseren van een nieuwe website en intranet wat vorm moet gaan krijgen in 2025. Het project toekomstbestendig informatiebeheer startte in 2024 en loopt door over meer jaren.
10. Subsidies	In 2024 is het project Subsidies gestart. In 2025 ontvangt u een concept nieuwe Verordening ter vaststelling. Daarnaast ontvangt u bij de kadernota een subsidieregister nieuwe stijl met een andere thema indeling en subsidieplafonds. Onderdeel van het project is aanscherping van het proces rondom subsidieverlening.
11. Sport	Op 23 september 2021 heeft de raad de Sportnota gemeente Sluis 2021-2025 vastgesteld. Naast een aantal investeringen in de sportinfrastructuur zijn in deze sportnota de ambities opgenomen waaraan we als gemeente de komende jaren willen werken. Het project is erop gericht om de uitvoering te implementeren. Dit staat gepland vanaf 2025. We zijn gestart met het schrijven van het nieuwe sportaccommodatiebeleid en de nieuwe sportnota 2026, de huidige sportnota loopt eind 2025 af.
12. Proces & Portfoliomanagement	In het coalitieakkoord is gesteld dat ambities in balans moeten zijn met de capaciteit van de ambtelijke organisatie. Grotere opgaven worden daarom zo veel mogelijk projectmatig opgepakt. N.a.v. het coalitieakkoord hebben wij besloten om projectmatig werken door te ontwikkelen en uitwerking te geven aan portfoliomanagement waarmee overzicht, samenhang en prioritering kan worden gerealiseerd. Een nadere toelichting staat in de paragraaf Bedrijfsvoering.

Bijlagen

Bijlage 1: Investeringsplan

		Investeringsbedrag				AT	Kapitaallasten			
Activanr	**Omschrijving investering**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**		**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
9600069	Vervanging bedrijfsvoertuigen GW 2025	168.500	-	-	-	10	16.850	18.849	18.766	18.639
9600071	Vervanging bedrijfsvoertuigen GW 2026	-	338.500	-	-	10	-	33.850	38.179	37.958
9600073	Vervanging bedrijfsvoertuigen GW 2027	-	-	161.000	-	10	-	-	16.100	18.298
9600077	Vervanging bedrijfsvoertuigen GW 2028	-	-	-	127.000	10	-	-	-	12.700
9600011	Fietsproject	15.000	-	-	-	3	5.000	5.132	71	-
9600011	Fietsproject	-	15.000	-	-	3	-	5.000	5.142	76
9600011	Fietsproject	-	-	15.000	-	3	-	-	5.000	5.152
9600011	Fietsproject	-	-	-	15.000	3	-	-	-	5.000
2100154	Rehabilitaties wegen 2025	840.500	-	-	-	40	21.013	31.813	32.359	32.807
2100155	Rehabilitaties wegen 2026	-	859.000	-	-	40	-	21.475	33.376	33.854
2100156	Rehabilitaties wegen 2027	-	-	878.000	-	40	-	-	21.950	34.936
2100157	Rehabilitaties wegen 2028	-	-	-	897.000	40	-	-	-	22.425
2200001	Parkeerterreinen aan de kust 2025	220.000	-	-	-	40	5.500	8.327	8.470	8.587
2200002	Parkeerterreinen aan de kust 2026	-	245.000	-	-	40	-	6.125	9.519	9.656
2100138	Vervanging openbare verlichting 2025 (masten)	168.500	-	-	-	40	4.213	6.378	6.487	6.577
2100141	Vervanging openbare verlichting 2026 (masten)	-	175.500	-	-	40	-	4.388	6.819	6.917
2100148	Vervanging openbare verlichting 2027 (masten)	-	-	311.000	-	40	-	-	7.775	12.375
2100159	Vervanging openbare verlichting 2028 (masten)	-	-	-	108.500	40	-	-	-	2.713
2100139	Vervanging openbare verlichting 2025 (armaturen)	206.500	-	-	-	20	10.325	12.911	12.966	12.988
2100142	Vervanging openbare verlichting 2026 (armaturen)	-	227.000	-	-	20	-	11.350	14.414	14.449
2100149	Vervanging openbare verlichting 2027 (armaturen)	-	-	218.500	-	20	-	-	10.925	14.074
2100160	Vervanging openbare verlichting 2028 (armaturen)	-	-	-	150.500	20	-	-	-	7.525
5600071	Duurzaam onderhoud bruggen 2025	68.500	-	-	-	20	3.425	4.283	4.301	4.308
5600075	Duurzaam onderhoud bruggen 2026	-	229.000	-	-	20	-	11.450	14.541	14.577
5600077	Duurzaam onderhoud bruggen 2027	-	-	31.000	-	20	-	-	1.550	1.997
5600078	Duurzaam onderhoud bruggen 2028	-	-	-	88.000	20	-	-	-	4.400
5800016	Speelterreinen 2025	138.000	-	-	-	10	13.800	15.437	15.369	15.265

		Investeringsbedrag				AT	Kapitaallasten			
Activanr	**Omschrijving investering**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**		**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
5800017	Speelterreinen 2026	-	218.000	-	-	10	-	21.800	24.588	24.446
5800019	Speelterreinen 2027	-	-	92.500	-	10	-	-	9.250	10.513
5800020	Speelterreinen 2028	-	-	-	31.500	10	-	-	-	3.150
7220338	Vrijvervalriool uit systeem 2025	2.342.500	-	-	-	80	29.281	59.769	61.736	63.484
7220345	Vrijvervalriool uit systeem 2026	-	2.445.000	-	-	80	-	30.563	64.872	66.726
7220352	Vrijvervalriool uit systeem 2027	-	-	2.568.000	-	80	-	-	32.100	70.570
7220359	Vrijvervalriool uit systeem 2028	-	-	-	2.815.000	80	-	-	-	35.188
7220339	Vrijvervalriool afkoppelen/verbetering 2025	1.350.500	-	-	-	80	16.881	34.458	35.592	36.600
7220346	Vrijvervalriool afkoppelen/verbetering 2026	-	985.000	-	-	80	-	12.313	26.134	26.881
7220353	Vrijvervalriool afkoppelen/verbetering 2027	-	-	417.000	-	80	-	-	5.213	11.459
7220360	Vrijvervalriool afkoppelen/verbetering 2028	-	-	-	188.500	80	-	-	-	2.356
7220387	Oppervlaktewater riolering en klimaat 2025	191.000	-	-	-	80	2.388	4.873	5.034	5.176
7220388	Oppervlaktewater riolering en klimaat 2026	-	236.900	-	-	80	-	2.961	6.286	6.465
7220389	Oppervlaktewater riolering en klimaat 2027	-	-	75.000	-	80	-	-	938	2.061
7220399	Oppervlaktewater riolering en klimaat 2028	-	-	-	75.000	80	-	-	-	938
7220390	Vrijvervalriolering renovatie/relining 2025	70.000	-	-	-	80	875	1.786	1.845	1.897
7220391	Vrijvervalriolering renovatie/relining 2026	-	778.780	-	-	80	-	9.735	20.663	21.253
7220392	Vrijvervalriolering renovatie/relining 2028	-	-	-	70.000	80	-	-	-	875
7220340	Gemalen/pompunits bouwkundig 2025	23.000	-	-	-	60	383	681	699	715
7220347	Gemalen/pompunits bouwkundig 2026	-	23.000	-	-	60	-	383	705	721
7220354	Gemalen/pompunits bouwkundig 2027	-	-	23.000	-	60	-	-	383	726
7220361	Gemalen/pompunits bouwkundig 2028	-	-	-	23.000	60	-	-	-	383
7220341	Gemalen/pompunits mechanisch 2025	12.000	-	-	-	20	600	750	753	755
7220348	Gemalen/pompunits mechanisch 2026	-	12.000	-	-	20	-	600	762	764
7220355	Gemalen/pompunits mechanisch 2027	-	-	12.000	-	20	-	-	600	773
7220362	Gemalen/pompunits mechanisch 2028	-	-	-	12.000	20	-	-	-	600
7220342	Gemalen elektrisch (MacTek/Aquaview++) 2025	81.850	-	-	-	12	6.821	7.810	7.790	7.752
7220349	Gemalen elektrisch (MacTek/Aquaview++) 2026	-	91.400	-	-	12	-	7.617	8.807	8.772
7220356	Gemalen elektrisch (MacTek/Aquaview++) 2027	-	-	91.400	-	12	-	-	7.617	8.888
7220363	Gemalen elektrisch (MacTek/Aquaview++) 2028	-	-	-	91.400	12	-	-	-	7.617

		Investeringsbedrag				AT	Kapitaallasten			
Activanr	**Omschrijving investering**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**		**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
7220344	Persleidingen en drukriolering vervanging 2025	79.000	-	-	-	80	988	2.016	2.082	2.141
7220351	Persleidingen en drukriolering vervanging 2026	-	79.000	-	-	80	-	988	2.096	2.156
7220358	Persleidingen en drukriolering vervanging 2027	-	-	79.000	-	80	-	-	988	2.171
7220365	Persleidingen en drukriolering vervanging 2028	-	-	-	79.000	80	-	-	-	988
7220372	Drukriolering bouwkundig 2025	10.000	-	-	-	60	167	296	304	311
7220373	Drukriolering bouwkundig 2026	-	10.000	-	-	60	-	167	306	313
7220374	Drukriolering bouwkundig 2027	-	-	10.000	-	60	-	-	167	316
7220375	Drukriolering bouwkundig 2028	-	-	-	10.000	60	-	-	-	167
7220377	Drukriolering mechanisch 2025	5.000	-	-	-	20	250	313	314	314
7220378	Drukriolering mechanisch 2026	-	5.000	-	-	20	-	250	317	318
7220379	Drukriolering mechanisch 2027	-	-	5.000	-	20	-	-	250	322
7220380	Drukriolering mechanisch 2028	-	-	-	5.000	20	-	-	-	250
7220382	Drukriolering elektrisch 2025	118.000	-	-	-	12	9.833	11.259	11.231	11.176
7220383	Drukriolering elektrisch 2026	-	76.000	-	-	12	-	6.333	7.323	7.294
7220384	Drukriolering elektrisch 2027	-	-	118.000	-	12	-	-	9.833	11.474
7220385	Drukriolering elektrisch 2028	-	-	-	32.500	12	-	-	-	2.708
7220394	IBA renovatie en vervanging 2025	45.000	-	-	-	15	3.000	3.554	3.554	3.546
7220395	IBA renovatie en vervanging 2026	-	45.000	-	-	15	-	3.000	3.597	3.592
7220396	IBA renovatie en vervanging 2027	-	-	45.000	-	15	-	-	3.000	3.637
7220397	IBA renovatie en vervanging 2028	-	-	-	45.000	15	-	-	-	3.000
5700001	Strandbeleid: Thematisering en zonering	15.000	-	-	-	10	1.500	1.678	1.671	1.659
5700002	Strandbeleid: Maatregelen kustfietspad en plateaus	320.000	-	-	-	10	32.000	35.796	35.638	35.398
5700003	Strandbeleid: Openbare toiletten in strandposten	60.000	-	-	-	10	6.000	6.712	6.682	6.637
5700004	Strandbeleid: Strandposten Groede en Breskens	600.000	-	-	-	25	24.000	31.592	31.844	32.010
5700005	Strandbeleid: Herinr. toegank. duinoverg/strand	-	500.000	-	-	25	-	20.000	26.821	26.978
5700006	Strandbeleid: Uitbreiden stranddouches, 3 locaties	-	15.000	-	-	10	-	1.500	1.692	1.682
5700007	Strandbeleid: Plaatsing watertappunten	-	10.000	-	-	10	-	1.000	1.128	1.121
5700008	Strandbeleid: Verleggen ruiterpad N'vliet-Groede	-	-	75.000	-	25	-	-	3.000	4.092
Diversen	MJOP 2025	7.252.000	-	-	-	Div.	422.116	473.545	471.840	471.078
Diversen	MJOP 2026	-	4.009.000	-	-	Div.	-	150.051	179.816	180.212

		Investeringsbedrag				AT	Kapitaallasten			
Activanr	**Omschrijving investering**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**		**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
Diversen	MJOP 2027	-	-	1.696.000	-	Div.	-	-	83.306	91.098
Diversen	MJOP 2028	-	-	-	624.000	Div.	-	-	-	29.866
	Totaal	**14.400.350**	**11.628.080**	**6.921.400**	**5.487.900**		**637.208**	**1.142.914**	**1.495.245**	**1.724.782**

Bijlage 2: Begrippenlijst

Begrip	Omschrijving
Balans:	Onderdeel van de jaarrekening. De balans geeft een overzicht van de bezittingen, vreemd en eigen vermogen (activa en passiva) van de gemeente.
Baten en lasten (stelsel van):	Een begrotingssysteem van baten en lasten houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben.
Begroting:	Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee zijn gemoeid en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn. Het Besluit begroting en verantwoording onderscheidt een beleidsbegroting en de financiële begroting.
Bestuurlijk belang:	Een bestuurlijk belang heeft een gemeente wanneer ze een zetel heeft in het bestuur van een derde rechtspersoon of als ze stemrecht heeft.
Categoriale indeling:	Een categoriale indeling is een indeling van baten en lasten naar soorten zoals salarissen, rente en belastingen. Het concept Besluit begroting en verantwoording 2004 (nieuwe comptabiliteits-voorschriften) stelt verplicht dat gemeenten de begroting converteren naar categorieën in een apart document. Dit document wordt naar de toezichthouder en CBS gezonden. De voorgeschreven categorieën worden niet meer bij de comptabiliteitsvoorschriften zelf bepaald, maar bij ministeriële regeling.
Comptabiliteits voorschriften:	De comptabiliteitsvoorschriften zijn bij Koninklijk Besluit uitgevaardigde voorschriften voor de inrichting van begroting en de jaarrekening en het jaarverslag van de gemeente. Op dit moment geldt het Besluit begroting en verantwoording van 2004.
Dualisme:	Een dualistisch stelsel kenmerkt zich doordat de posities en bevoegdheden ontvlecht zijn. De raad richt zich primair op de kaderstellende en controlerende functie, het college op de uitvoerende functie. De wethouders zijn geen lid van de raad.
Financieel belang:	Een financieel belang heeft een gemeente indien de middelen die zij ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.
Financiële positie:	Onderdeel van de financiële begroting, tevens de tegenhanger van de balans. De financiële positie van een gemeente geeft de grootte en samenstelling van het vermogen aan in relatie tot de baten en lasten.
Jaarrekening:	De jaarrekening is de tegenhanger van de financiële begroting; de jaarrekening gaat in op de realisaties van het afgelopen begrotingsjaar. De jaarrekening is een onderdeel van de jaarstukken en bestaat uit: 1. het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting, 2. de balans en toelichting.

Begrip	Omschrijving
Jaarstukken:	De jaarstukken zijn onderverdeeld in het jaarverslag en de jaarrekening en is de tegenhanger van de begroting.
Jaarverslag:	Het jaarverslag is de tegenhanger van de beleidsbegroting en gaat met name in op de uitkomsten van de programma's over het afgelopen begrotingsjaar. Het jaarverslag is een onderdeel van de jaarstukken en bestaat uit: 1. de programmaverantwoording, 2. de paragrafen.
Overhead:	Voor de definitie van overhead is aansluiting gezocht bij de definitie in het kader van Vensters voor Bedrijfsvoering. Overhead is het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.
Overzicht van baten en lasten:	Onderdeel van de financiële begroting/jaarrekening dat een overzicht geeft van alle baten en lasten die in de programma's zijn opgenomen.
Paragrafen:	Een paragraaf geeft volgens het Besluit begroting en verantwoording een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.
Programma:	Een samenhangende verzameling van producten, activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten, waaraan idealiter indicatoren gekoppeld kunnen worden.
Programmabegroting:	Een programmabegroting is een typering voor de begroting doordat de programma's in de begroting centraal staan. In het Besluit begroting en verantwoording wordt het woord programmabegroting niet gebruikt. Het kenmerk van de begroting volgens de voorschriften is dat de begroting is onderverdeeld in programma's, daarom wordt er ook wel naar verwezen als programmabegroting. De gemeente is vrij in de keuze van de programma's en in het aantal.
Programmaplan:	Een programmaplan behandelt per programma expliciet de maatschappelijke effecten en de wijze waarop ernaar gestreefd zal worden die effecten te verwezenlijken. Dit wordt gedaan aan de hand van de volgende drie vragen: Wat willen we? Wat gaan we ervoor doen? Wat gaat het kosten?
Programmaverantwoording:	Onderdeel van het jaarverslag. In de programmaverantwoording wordt per programma expliciet ingegaan op de beoogde maatschappelijke effecten en de wijze waarop getracht is deze effecten te verwezenlijken. De vragen: Wat wilden we? Wat hebben we ervoor gedaan? En Wat heeft het gekost? Zijn de centrale vragen die in dit deel beantwoord worden.
Risicomanagement:	Risicomanagement is het proces van identificeren en analyseren van risico's en vervolgens het ontwerpen en implementeren van maatregelen om de kans van optreden van de risico's te verminderen, oftewel om de schade, veroorzaakt door de risico's, te minimaliseren. Risicomanagement is een in hoge mate gestandaardiseerd proces dat in

Begrip	Omschrijving
	alle gevallen de stappen inventariseren, analyseren, maatregelen nemen, bewaken kent.
Taakvelden:	Eenheden waarin de programma's of de eenheden in overzichten en bedragen in het programmaplan zijn onderverdeeld.
Taakveldenraming:	De taakveldenraming wordt volgens het Besluit begroting en verantwoording opgebouwd vanuit de programmabegroting en geeft alle gemeentelijke activiteiten weer in termen van taakvelden. De taakveldenraming is het begrotingsdocument van het college en heeft met name een beheersfunctie voor de uitvoering van de begroting.
Taakveldenrealisatie:	Een taakveldenrealisatie is de tegenhanger van de taakveldenraming en wordt na afloop van het begrotingsjaar opgesteld.
Verbonden partij:	Een verbonden partij is een derde rechtspersoon waarbij de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft.

Bijlage 3: Overzicht bestuurlijke taakvelden

	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
1-2.1	Verkeer en vervoer	167	-	167
1-7.3	Afval	3.974	4.914	-940
1-7.4	Milieubeheer	2.335	869	1.466
2-3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	606	606	-
2-3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	245	29	216
2-3.4	Economische promotie	1.115	56	1.059
2-4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	321	300	21
2-5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	385	2	383
2-5.4	Musea	1.446	32	1.414
2-5.5	Cultureel erfgoed	523	4	519
2-5.7	Openbaar groen en (openlucht)recreatie	2.572	544	2.028
3-0.2	Burgerzaken	46	-	46
3-0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	543	68	475
3-0.63	Parkeerbelasting	65	3.992	-3.927
3-1.2	Openbare orde en veiligheid	383	-	383
3-2.1	Verkeer en vervoer	7.686	145	7.541
3-2.2	Parkeren	770	-	770
3-2.4	Economische havens en waterwegen	394	-	394
3-4.2	Onderwijshuisvesting	446	73	374
3-5.2	Sportaccommodaties	3.214	422	2.792
3-5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	4.056	116	3.940
3-6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	3.150	794	2.357
3-7.2	Riolering	3.647	5.717	-2.069
3-7.5	Begraafplaatsen en crematoria	909	371	539
3-8.1	Ruimtelijke ordening	3.147	147	3.000
3-8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	7	-	7
3-8.3	Wonen en bouwen	2.409	597	1.812
4-0.8	Overige baten en lasten	176	-	176
4-4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	3.077	415	2.662
4-5.1	Sportbeleid en activering	281	130	151
4-5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	451	25	426
4-5.6	Media	818	23	795
4-6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	1.173	109	1.064
4-6.2	Wijkteams	2.528	23	2.505
4-6.3	Inkomensregelingen	7.003	5.324	1.679
4-6.4	Begeleide participatie	4.046	30	4.016
4-6.5	Arbeidsparticipatie	1.272	245	1.026
4-6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.437	8	1.429
4-6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	4.603	240	4.363
4-6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	7.659	-	7.659
4-6.81	Geëscaleerde zorg 18+	128	-	128

	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
4-6.82	Geëscaleerde zorg 18-	1.085	-	1.085
4-7.1	Volksgezondheid	1.572	211	1.361
5-0.1	Bestuur	1.386	-	1.386
5-0.2	Burgerzaken	1.604	870	734
5-0.4	Overhead	249	-	249
5-1.1	Crisisbeheersing en brandweer	3.378	7	3.371
5-1.2	Openbare orde en veiligheid	463	1	462
5-6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	1.325	41	1.285
6-0.4	Overhead	14.442	22	14.420
6-0.5	Treasury	360	2.088	-1.727
6-0.61	OZB woningen	-	5.226	-5.226
6-0.62	OZB niet-woningen	-	2.648	-2.648
6-0.64	Belastingen overig	862	625	237
6-0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-	54.256	-54.256
6-0.8	Overige baten en lasten	1.598	-	1.598
6-0.8+	Onvoorzien	50	-	50
6-0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	-	-	-
6-3.4	Economische promotie	-	13.744	-13.744
Totaal taakvelden, voor bestemming		**107.586**	**106.107**	**1.479**
6-0.10	Mutaties reserves	676	4.392	-3.716
Totaal taakvelden, na bestemming		**108.262**	**110.499**	**-2.237**

Bijlage 4: Indicatoren

Pr	Indicator	Eenheid	Bron	Beschrijving	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
1	Vestigingen	per 1.000 inw 15-64jr	LISA	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	275	190	275
1	Functiemenging	%	LISA	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.	49,6	42	49,6
2	Fijn huishoudelijk restafval	kg per inwoner	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval	De hoeveelheid restafval per bewoner per jaar (kg)	206	180	180
2	Hernieuwbare elektriciteit	%	Rijkswaterstaat Klimaatmonitor	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.	Nnb, 2022: 37	25	50
3	Woonlasten éénpersoonshuishouden	euro	COELO, Groningen	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	803	796	825
3	Woonlasten meerpersoonshuishouden	euro	COELO, Groningen	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	885	885	911
3	WOZ-waarde woningen	duizend euro	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken	De gemiddelde WOZ-waarde van woningen.	304	321	322
3	Nieuwbouwwoningen	aantal per 1.000 woningen	ABF - Systeem Woningvoorraad	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.	14,5	6,1	9
3	Demografische druk	%	CBS - Bevolkingsstatistiek	De som van het aantal personen van 0 tot 19 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 19 tot 65 jaar.	86,7	84,0	87,3

Pr	Indicator	Eenheid	Bron	Beschrijving	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
4	Jongeren met delict voor rechter	%	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.	nnb	1	0,4
4	Niet-sporters	%	CBS / RIVM - Gezondheidsenquête	Het percentage inwoners dat niet sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners.	nnb	60,4	57
4	Banen	per 1.000 inw 15-64jr	LISA	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	nnb	660	671
4	Netto arbeidsparticipatie	%	CBS - Arbeidsdeelname	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking.	68,1	66	75
4	Bijstandsuitkeringen	per 1.000 inw 18jr eo	CBS - Participatie Wet	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 1.000 inwoners.	17,2	25	17
4	Lopende re-integratievoorzieningen	per 1.000 inw 15-65jr	CBS - Participatie Wet	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	6,7	7,2	4,7
4	Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	per 10.000 inw	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO	Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 180 deelnemende gemeenten.	960	900	890
4	werkeloze jongeren	%	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	Het percentage werkeloze jongeren (16-22 jaar).	nnb	1	1
4	Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %	%	DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12-23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.	3,3	2,1	2,8
4	Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen	DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 leerlingen.	4,6	15	4,6

Pr	Indicator	Eenheid	Bron	Beschrijving	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
4	Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen	DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs	Het aantal leer- of kwalificatieplichtige leerlingen (1.000 leerlingen) waarbij sprake is van meer dan 16 uur ongeoorloofd verzuim gedurende 4 opeenvolgende lesweken.	22	10	22
4	Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	Het percentage kinderen tot 18 jaar die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.	-	4	3
4	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS	Het percentage van jongeren tot 18 jaar die hulp en zorg ontvangen zoals deze bedoeld is in de Jeugdwet.	17,2	9,5	14
4	Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS	Het percentage van alle jongeren tot 18 jaar die onder jeugdbescherming vallen. Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt.	2,0	0,7	2

Bijlage 5: Meerjarenperspectief

(bedragen x € 1.000)		Begroting 2025			Begroting 2026			Begroting 2027			Begroting 2028		
Baten en lasten per programma		**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
1	Duurzaamheid	6.476	5.783	692	6.607	5.882	725	6.749	5.994	756	6.882	6.091	791
2	Economie en Arbeidsmarkt	7.213	1.573	5.641	7.098	1.389	5.709	6.331	1.271	5.060	6.485	1.221	5.264
3	Wonen en Voorzieningen	30.871	12.440	18.431	29.755	12.379	17.376	29.494	12.631	16.863	30.818	12.822	17.996
4	Sociaal domein	37.308	6.784	30.524	37.644	6.692	30.952	37.966	6.351	31.615	38.579	6.351	32.227
5	Bestuur en veiligheid	8.405	918	7.486	8.470	947	7.523	8.656	1.006	7.650	8.745	1.007	7.738
6	Algemene dekkingsmiddelen	2.821	78.343	-75.523	1.874	76.129	-74.255	1.556	78.140	-76.584	1.327	80.067	-78.740
	Vennootschapsbelasting (VpB)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Overhead	14.442	266	14.177	14.088	289	13.800	14.443	282	14.161	14.866	290	14.576
	Onvoorzien	50	-	50	50	-	50	50	-	50	50	-	50
Totaal saldo B en L voor bestemming		**107.586**	**106.107**	**1.479**	**105.585**	**103.707**	**1.878**	**105.245**	**105.674**	**-430**	**107.751**	**107.850**	**-99**
Toevoegingen/onttrekkingen aan reserves													
	Mutaties reserve	676	4.392	-3.716	642	2.977	-2.335	1.210	1.741	-531	664	1.659	-995
Totaal na bestemming		**108.262**	**110.499**	**-2.237**	**106.227**	**106.684**	**-456**	**106.455**	**107.415**	**-961**	**108.415**	**109.509**	**-1.094**
Resultaat				**2.237**			**456**			**961**			**1.094**

Bijlage 6: Beleidskaders

Programma 1: Duurzaamheid

- Visiedocument Krachtig verbonden (2021-2025)
- Coalitieakkoord 2022-2026
- RES 1.0 Zeeland (2021)
- Transitievisie Warmte (2021)
- Verordening Leningen Duurzaam en Langer Thuis Sluis (2022)
- Plan verduurzaming gemeentelijke organisatie (2021)
- Klimaatadaptiestrategie Zeeuws-Vlaanderen (2022)
- Regionale Woonvisie Zeeuws-Vlaanderen (2022)
- Visie Duurzaam Sluis 2013-2020 (2013)
- Nota Bodembeheer van de landbodem van Zeeuws-Vlaanderen (2023)
- Grondstoffenplan 2019-2023
- Welstandsnota (2022)
- Groenbeheerplan 2022-2031
- Gemeentelijk Rioleringsplan 2020-2024
- Beheerplan Openbare verlichting 2023-2032
- Notitie Verkoop en verhuur van openbare grond 2017
- Notitie Handhaving eigendomsrecht bij onrechtmatig gebruik gemeentegrond 2017
- Wegenbeheerplan 2023-2032

Programma 2: Economie en Arbeidsmarkt

- Visiedocument Krachtig verbonden (2021-2025)
- Coalitieakkoord 2022-2026
- Westerscheldekust visie (2022)
- Visie op Streekpromotie en Gastheerschap (2021)
- Activiteitenplan Recreatie en Toerisme 2.0
- Stimuleringsprogramma Gezondheidstoerisme (2019)
- Strandnota Toekomst van het strand (2016)
- Zeeuwse Kustvisie (2017)
- Zeeuws (Ozo) afspraken Arbeidsmarkt
- Verordening Participatiewet en Minimabeleid (2023)
- Kadernota Recreatief verblijf (2012)
- Regionaal bedrijventerreinprogramma Zeeuws-Vlaanderen 2023-2032 (2023)
- Nota Grondbeleid 2021 plus 1^{e} herziening (2023)
- Masterplan Havengebied Breskens
- Ontwikkelingsplan Natuurlijk Stijlvol Cadzand-Bad (2006)
- Schilvisie Cadzand-Bad (2011)
- Regiovisie Zeeuws-Vlaanderen
- Beleidskader Foodregio West-Zeeuws-Vlaanderen (2021)
- Masterplan Nieuwvliet
- Horecabeleid Sluis (2023)
- Nota Terrassenbeleid (2017)
- Nota Venten gemeente Sluis (2016)
- Algemene Verordening Ondergrondse infrastructuren Sluis (2014)

Programma 3: Wonen en Voorzieningen

- Visiedocument Krachtig verbonden (2021-2025)
- Coalitieakkoord 2022-2026
- Verordening Leningen Duurzaam en Langer Thuis Sluis (2022)
- Beleidsplan Sociaal Domein gemeente Sluis 2020-2024
- Beleidsplan Kindvoorzieningen gemeente Sluis 2021-2024
- Algemene subsidieverordening 2015, inclusief wijzigingen
- Visie op Musea gemeente Sluis 2021
- Beleidsplan wonen (2023)
- Prestatieafspraken met Woongoed ZVL
- Masterplan Voorzieningen (2011)
- Erfgoedvisie (2013)
- Nota Strategisch eigendommenbeleid (2012)
- Convenant met stads- en dorpsraden
- Ambitiedocument Wederopbouw Oostburg: Kwaliteiten en kansen Toetsingskader bij afgifte omgevingsvergunningen
- Kerkenvisie Sluis 2018
- Beheerplan speelvoorzieningen 2021
- Beheerplan Gebouwen 2013-2020
- Voorwerpen in de openbare ruimte gemeente Sluis 2016

Programma 4: Sociaal Domein

- Nota Mantelzorgondersteuning en- waardering 2020-2024
- Visiedocument Krachtig verbonden (2021-2025)
- Coalitieakkoord 2022-2026
- Beleidsplan Sociaal Domein gemeente Sluis 2020-2024
- Verordening Participatiewet en Minimabeleid (2023)
- Beleidsplan Kindvoorzieningen gemeente Sluis 2021-2024
- Verordening Jeugdhulp gemeente Sluis 2021
- Verordening Maatschappelijke Ondersteuning 2018 inclusief wijzigingen
- Verordening bekostiging leerlingenvervoer gemeente Sluis 2022
- Algemene subsidieverordening 2015, inclusief wijzigingen
- Regionale Nota Gezondheidsbeleid 2022-2025 Uitwerking gemeente Sluis
- Regiovisie Beschermd Wonen Maatschappelijke opvang Zeeland 2022-2025
- Sportnota gemeente Sluis 2021-2025
- Beleidsplan Integrale schuldhulpverlening Gemeente Sluis 2021-2025
- Visie op Musea gemeente Sluis 2021
- Regiovisie Jeugdhulp Zeeland 2023-2028

Programma 5: Bestuur en Veiligheid

- Beleidsregels briefadres
- Beleidsregels bestuurlijke boete
- Integraal veiligheidsbeleid 2023-2026 incl. bijbehorende uitvoeringsprogramma's
- Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Zeeland (2021)
- Coalitieakkoord 2022-2026
- Strategisch communicatie frame
- Controleprotocol 2022 en normenkader 2022
- Buiten de lijnen, integrale persoonsgerichte aanpak voor mensen in een sociaal-maatschappelijk kwetsbare positie.

6: Overzicht Algemene dekkingsmiddelen, overhead, vpb en onvoorzien

- Treasurystatuut 2021 Gemeente Sluis 2021
- Financiële verordening 2023
- Controleverordening 2023
- Nota Reservebeleid 2017-2020
- Belastingverordeningen